ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 6.11.2025 г.
COM(2025) 668 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

Доклад за напредъка на действията на ЕС в областта на климата за 2025 година

{SWD(2025) 347 final}

Съдържание

1. Действия в областта на климата: напредък и предизвикателства .. 5

1.1 Въздействието от изменението на климата и емисиите на парникови газове: последни тенденции 5

1.2 Към постигане на целите в областта на климата 12

1.3 Напредък по политиките и законодателството в областта на климата 17

1.4 Напредък в държавите членки 20

1.5 Възгледи на обществеността относно изменението на климата..... 27

2. Системата на ЕС за търговия с емисии 28

2.1 Таван на емисиите съгласно СТЕ на ЕС 28

2.2 Тенденции при емисиите 29

2.3 Приходи от продажбата на квоти на търг 30

2.4 Въздухоплаване 32

2.5 Морски транспорт..... 33

2.6 Сгради, транспорт и малка промишленост 34

3. Разпределяне на усилията във връзка с емисиите..... 36

3.1 Цели за разпределяне на усилията 37

3.2 Напредък по отношение на целите за разпределяне на усилията 38

3.3 Тенденции при емисиите по видове газ 41

3.4 Автомобилен транспорт 43

4. Сектор на земеползването..... 48

4.1 Цел по отношение на ЗПЗГС..... 49

4.2 Оценка на напредъка..... 50

4.3 Действия за засилване на мониторинга на земната повърхност 52

4.4 Свързани инициативи от значение за селското и горското стопанство 53

4.5 Стимули за поглъщания на въглерод и устойчиви практики..... 53

5. Промишлено управление на въглеродните емисии 54

6. Издръжливост спрямо изменението на климата и адаптиране към него 57

6.1 Климатични опасности и икономически загуби 57

6.2 Действия на ЕС за насърчаване на издръжливостта спрямо изменението на климата 61
6.3 Напредък в държавите членки по отношение на политиките и законодателство в областта на издръжливостта спрямо изменението на климата и адаптирането към него 63
6.4 Действие на регионално и местно равнище 66
7. Инвестиции в действия в областта на климата 68
7.1 Нужди от инвестиции 68
7.2 Мобилизиране на инвестиции от частния сектор 72
7.3 Финансиране от Системата на ЕС за търговия с емисии 75
7.4 Разходи за климата в бюджета на ЕС 80
8. Международни действия в областта на климата 87
8.1 Многостранна ангажираност 87
8.2 Двустранна ангажираност 91
8.3 Финансиране на борбата с изменението на климата и международно сътрудничество 94

Защо публикуваме този доклад?

Европейската комисия наблюдава и оценява напредъка към постигането на целите в областта на климата, както се изисква от законодателството на ЕС. Съгласно член 29, параграфи 1 и 5 от Регламента за управлението тя трябва да оценява и докладва за напредъка до края на октомври всяка година от 2021 г. нататък.

Настоящият доклад за напредъка на действията в областта на климата служи като въпросната оценка.

1. Действия в областта на климата: напредък и предизвикателства

Основни акценти

- През 2024 г. Европа отново изпита опустошителния ефект на изменението на климата с рекордни температури и екстремни метеорологични явления, които засегнаха хиляди човешки животи и икономиката и подчертаха спешната необходимост от действия в областта на климата.
- ЕС постигна напредък, като намали нетните емисии на парникови газове с 2,5 % спрямо 2023 г.
- Това означава, че ЕС е на път да постигне своята цел за намаляване на емисиите с 55 % до 2030 г. в сравнение с нивата от 1990 г., при условие че съществуващите и планираните мерки на политиките бъдат изпълнени изцяло от ЕС и държавите членки.
- Освен това ЕС и държавите членки повишават своите усилия във връзка с издръжливостта спрямо изменението на климата и адаптирането към него.
- Европейците продължават да изразяват опасения във връзка с изменението на климата, като изразяват продължаваща силна подкрепа на целите и политиките на ЕС в областта на климата.
- Глобалните емисии на парникови газове продължиха да растат през 2024 г., като достигнаха 53,2 милиарда тона CO_2-екв.

1.1 Въздействието от изменението на климата и емисиите на парникови газове: последни тенденции

В световен план 2024 г. беше най-горещата регистрирана година и първата, през която средната температура надхвърли нивата отпреди индустриализацията с 1,5 °C[1]. Европа продължава да е най-бързо затоплящият се континент, като 2024 г. се характеризира с ясно изразен контраст между източната и западната част от гледна точка на метеорологичните условия. Като цяло в Източна Европа беше топло с множество рекордни температури, докато температурите в Западна Европа бяха по-променливи, като някои месеци бяха по-хладни или близки до средните стойности.

Със задълбочаването на изменението на климата през 2024 г. станахме свидетели на екстремни метеорологични явления със сериозни и широкообхватни въздействия[2]. Югоизточна Европа отчете най-дългата

[1] Световна метеорологична организация (СМО), State of the Global Climate 2024 (Състояние на световния климат през 2024 г.), 2025 г. https://wmo.int/publication-series/state-of-global-climate-2024

[2] Услуга в областта на изменението на климата на „Коперник“ (C3S) и Световна метеорологична организация (СМО), 2025 г.: European State of the Climate 2024 (Състоянието на климата в Европа през 2024 г.). https://climate.copernicus.eu/esotc/2024

гореща вълна, регистрирана някога. Горските пожари засегнаха над 40 000 души. През юли голям пожар в Източна Attika, Гърция, унищожи около 110 km^2, а през септември в рамките на кратък период избухнаха няколко големи горски пожара в Португалия. През лятото в България и Румъния беше отчетен брой пожари над средния. Тази година също така беше сред десетте години с най-много валежи в Западна Европа от 1950 г. насам. Бури и наводнения засегнаха над 400 000 души и причиниха най-малко 335 смъртни случая. Поредица от бури през май причини значителни наводнения в Източна Франция, Западна Германия, Белгия и Нидерландия. През септември бурята „Борис“ премина през Централна и Източна Европа, а рекордните валежи в Югоизточна Испания доведоха до катастрофални наводнения през октомври, като причиниха многобройни смъртни случаи и тежки икономически загуби. Ледниците в Европа продължават да се топят, като тези в Алпите са сред най-бързо намаляващите ледници в света.

Тези събития и прогнози подчертават спешната необходимост да продължи осъществяването на амбициозни и координирани действия в областта на климата с цел намаляване на рисковете, защита на хората и на икономиката и изграждане на устойчивост срещу нарастващите въздействия от изменението на климата.

Прогнозира се, че освен ако не се предприемат категорични мерки за смекчаване на изменението на климата и за адаптиране към него, изменението на климата ще доведе до допълнителни смъртни случаи в Европа, свързани с температурите, особено в Средиземноморието и в Източна Европа[3]. Освен това се предвижда, че повишаващите се глобални температури ще изложат все по-големи части от населението на безпрецедентни екстремни климатични явления в някой момент от живота им[4].

Тенденции при емисиите в ЕС

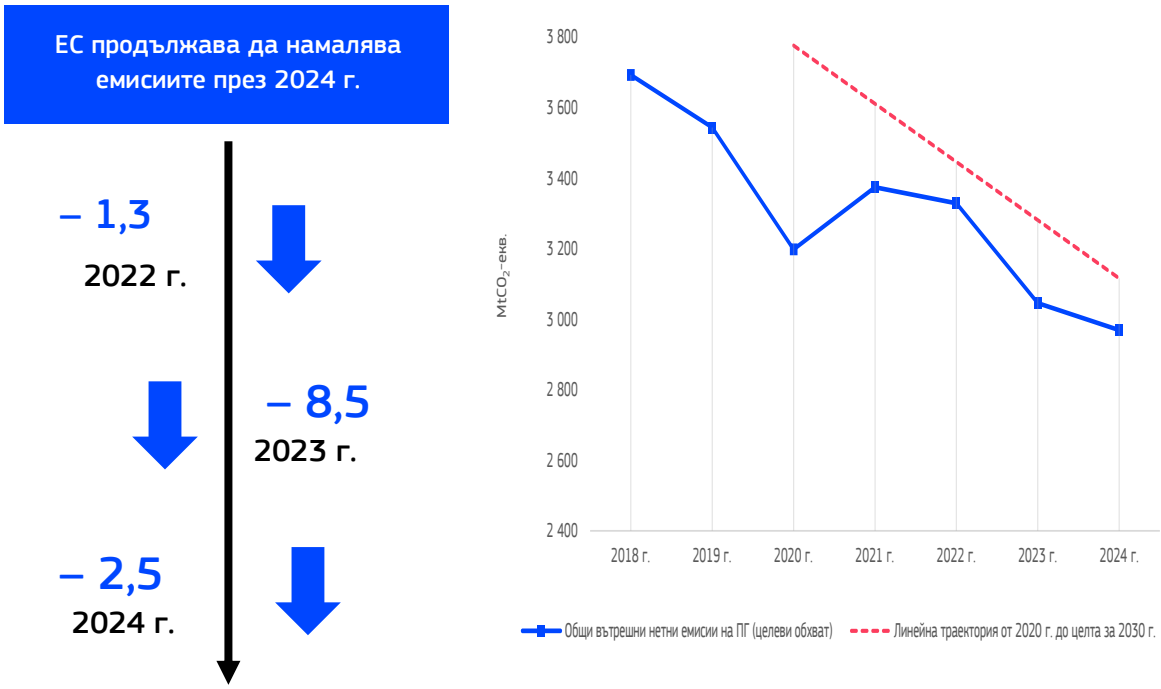
Предварителните данни за 2024 г. показват, че в ЕС общото количество на нетните емисии на парникови газове, включително от международния морски транспорт и въздухоплаването в рамките на целевия обхват на ЕС, са **намалели с 2,5 % в сравнение с 2023 г.** Емисиите продължават да намаляват, след като през 2023 г. беше отбелязан забележителен спад. Емисиите са с 37,2 % по-ниски в сравнение с 1990 г. (или с 39 %, ако се вземат предвид само

[3] Masselot et al., „Estimating future heat-related and cold-related mortality under climate change, demographic and adaptation scenarios in 854 European cities“ (Изчисляване на бъдещата смъртност, свързана с горещини и студове поради изменението на климата, демографски и адаптационни сценарии в 854 европейски града), *Nature Medicine*, 2025 г., https://doi.org/10.1038/s41591-024-03452-2.

[4] Grant et al., „Global emergence of unprecedented lifetime exposure to climate extremes“ (Поява в световен мащаб на безпрецедентно излагане на екстремни климатични явления в рамките на човешкия живот), *Nature*, 2025 г., https://doi.org/10.1038/s41586-025-08907-1.

вътрешните нетни емисии), докато БВП е по-висок със 71 %, което означава, че продължава отделянето на икономическия растеж от емисиите[5].

Фигура 1: Нетни емисии на ПГ в ЕС (2018—2024 г.)

Забележка: Посочените стойности са основани на най-новата инвентаризация на емисиите на ПГ, която включва приблизително изчислени стойности за 2024 г., както са докладвани от държавите — членки на ЕС. Емисиите от дейности в областта на международното въздухоплаване и морския транспорт, регламентирани в правото на ЕС, са изчислени от Европейската комисия (вж. глава 2 от придружаващия документ на службите на Комисията).

Най-значителното намаление на емисиите е постигнато в **енергийния сектор**, в който емисиите са се понижили с 8,6 % (което съответства на 66 $MtCO_2$-екв.) в сравнение с 2023 г. (фигура 2). Ключов фактор за това намаление е **секторът на електроенергетиката**, където емисиите от производството на електроенергия са спаднали с 10,7 % в сравнение с нивата от 2023 г.[6]. Това се дължи до голяма степен на увеличението с 8 % на

[5] Стойността за цялостната промяна в емисиите спрямо базовото равнище от 1990 г. за емисиите от 2024 г. в настоящия доклад изглежда доста сходна със стойността в миналогодишния ДНДОК, въпреки че между 2023 г. и 2024 г. емисиите са намалели с 2,5 %. Това се дължи най-вече на преразглеждането на данните от инвентаризацията на емисиите на ПГ в ЕС през 2025 г., при което беше понижено базовото равнище на нетните емисии от 1990 г. (с около 15 MtCO2-екв.) и бяха повишени нетните емисии от последните години (до 60 MtCO2-екв.) в сравнение с инвентаризацията на емисиите на ПГ от 2024 г., използвана в Доклада за напредъка на действията в областта на климата за 2024 г. Причината за това са най-вече значителните корекции на данните за земеползване, промени в земеползването и горско стопанство (ЗПЗГС) за минали периоди в инвентаризацията на емисиите на ПГ от 2025 г. (за повече подробности вж. карето относно преразглеждането на инвентаризацията на емисиите на ПГ от 2025 г. в глава 3 от придружаващия работен документ на службите на Комисията). Следва да се отбележи, че ако като основа беше използвана предишната инвентаризацията на емисиите на ПГ от 2024 г. (т.е. аналогично на миналогодишния ДНДОК), намалението между 2023 г. и 2024 г. щеше да доведе до общо намаляване на нетните емисии в рамките на целевия обхват на ЕС в размер на 38,5 % спрямо 1990 г.

[6] Въз основа на емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия в СТЕ на ЕС (данни, извлечени от Регистъра на ЕС на 30 септември 2025 г.). 2 % от този спад се обяснява и с несъответствия в

електроенергията от възобновяеми източници и с 5 % на ядрената енергия, в съчетание със спад при природния газ с 8 % и при въглищата с 12 %. В рамките на възобновяемите енергийни източници е отчетен значителен ръст от 19 % на слънчевата енергия, докато увеличението на водноелектрическата енергия е 12 %[7]. Увеличението на вятърната енергия е по-скромно — около 2 %. Като цяло производството на електроенергия през 2024 г. се увеличи с 2 %.

Като цяло общото количество на **емисиите от промишлеността** през 2024 г. остава до голяма степен стабилно в сравнение с 2023 г. В промишления сектор има два основни източника на емисии: емисии от изгаряне на горива за топлинна енергия, пара и електроенергия, използвани на място; и емисии от промишлени процеси, които не са свързани с енергетиката (например калциниране на циментов клинкер, производство на вар, метали или химикали). Докато емисиите от изгаряне на горива са нараснали леко с 0,4 %, емисиите от процеси, които не са свързани с енергетиката, са намалели с 0,5 %. Това отразява взаимодействието между годишните секторни тенденции, тенденциите при промишленото производство (спад от 2,6 % в сравнение с 2023 г.[8]), както и повишаването на енергийната ефективност. Емисиите от енергоемки отрасли като цяло остават стабилни, макар и с вариации в отделните сектори. Например емисиите от промишлените процеси в химическия сектор са нараснали с 8,2 %, докато тези в сектора за добив на полезни изкопаеми, включително цимент, са намалели с 2,5 %, като до голяма степен отразяват промените в производствения обем.

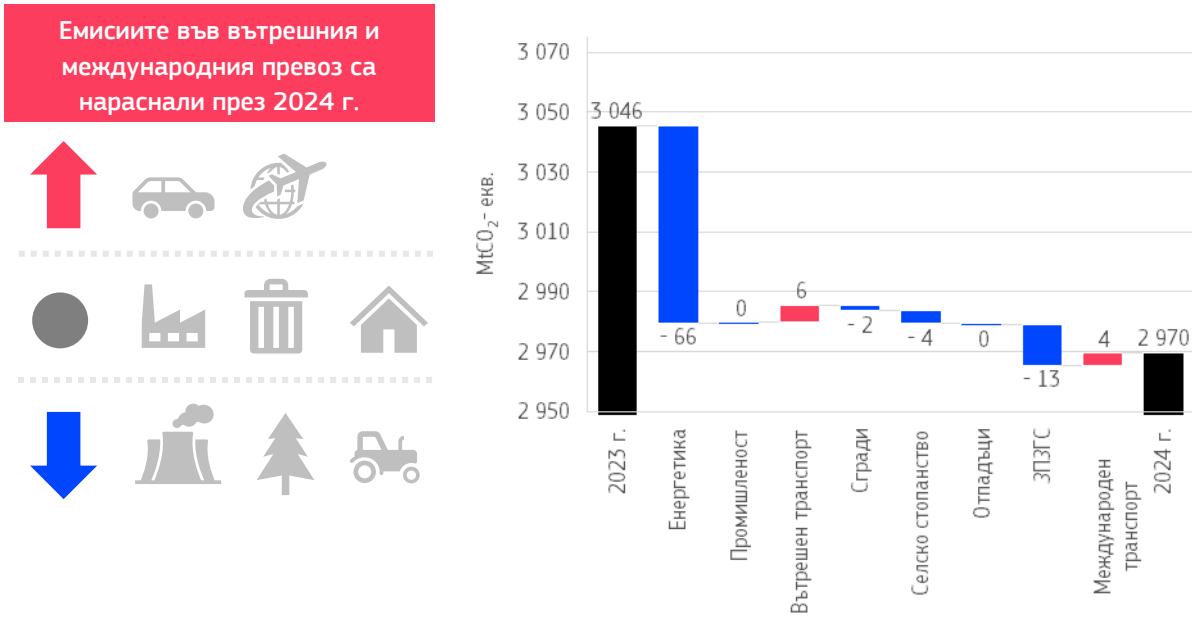
Селскостопанският сектор също допринася за цялостния спад на емисиите през 2024 г., като в него е отчетено намаление с 1,2 % (около 4 $MtCO_2$-екв.) в сравнение с предходната година, докато емисиите от **сградите** и **отпадъците** като цяло остават непроменени. За разлика от това, емисиите от **транспортния** сектор продължават да се повишават, като емисиите от вътрешния транспорт са нараснали с 0,7 %, а тези от международния морски транспорт и въздухоплаването — с 3 %. В резултат на това понастоящем транспортът е най-големият секторен източник на емисии в Европа.

данните, засягащи разпределението между емисиите от производството на енергия и от промишлеността, вместо с оглед на тенденциите на пазара. Вж. доклада за пазара на въглеродни емисии за 2025 г. за подробности.

[7] Въз основа на набора от данни на Евростат „Net electricity generation by type of fuel - monthly data“ (Нетно генериране на електроенергия по видове гориво — месечни данни) [nrg_cb_pem].

[8] Въз основа на набора от данни на Евростат „Production in industry - annual data“ (Производство в промишлеността — годишни данни) [sts_inpr_a].

Фигура 2: Промяна в емисиите на парникови газове в ЕС през 2024 г. по сектори

Забележки: 1) Енергийният сектор се отнася до производството на електрическа и топлинна енергия и до нефтопреработването (код 1.A.1 от инвентаризацията на парниковите газове). Той включва и непреките емисии на CO_2, емисиите от други сектори (код 1.A.5 от инвентаризацията на парниковите газове) и неорганизираните емисии (код 1.B от инвентаризацията на парниковите газове). 2) Промишлеността включва изгарянето на горива в производството и строителството (1.A.2) и емисиите при промишлени процеси и използване на продукти. 3) Сградите включват емисиите от потреблението на енергия в жилищните и обществените сгради, както и потреблението на енергия в секторите на селското стопанство и рибарството (код 1.A.4 от инвентаризацията на парниковите газове).

През 2024 г. благодарение на **системата на ЕС за търговия с емисии** (СТЕ на ЕС) беше постигнато допълнително намаление на емисиите от енергийните и промишлените инсталации с 5,8 % в сравнение с нивата от 2023 г. Това се равнява на намаление на тези емисии с около 50 % спрямо нивата от 2005 г. Емисиите от **въздухоплаването**, обхванати от СТЕ на ЕС, са се увеличили с около 15 % в сравнение с 2023 г., но около половината от това увеличение се дължи на разширения географски обхват[9].

В **секторите за разпределяне на усилията** емисиите остават на сходно равнище в сравнение с 2023 г. Предварителните данни за 2024 г. за емисиите и поглъщанията на парникови газове от сектора на земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (**ЗПЗГС**) сочат увеличение на нетното поглъщане на въглерод със 7 % (или 15 $MtCO_2$-екв.) в сравнение с 2023 г., въпреки че приблизителните данни продължават да подлежат на корекции.

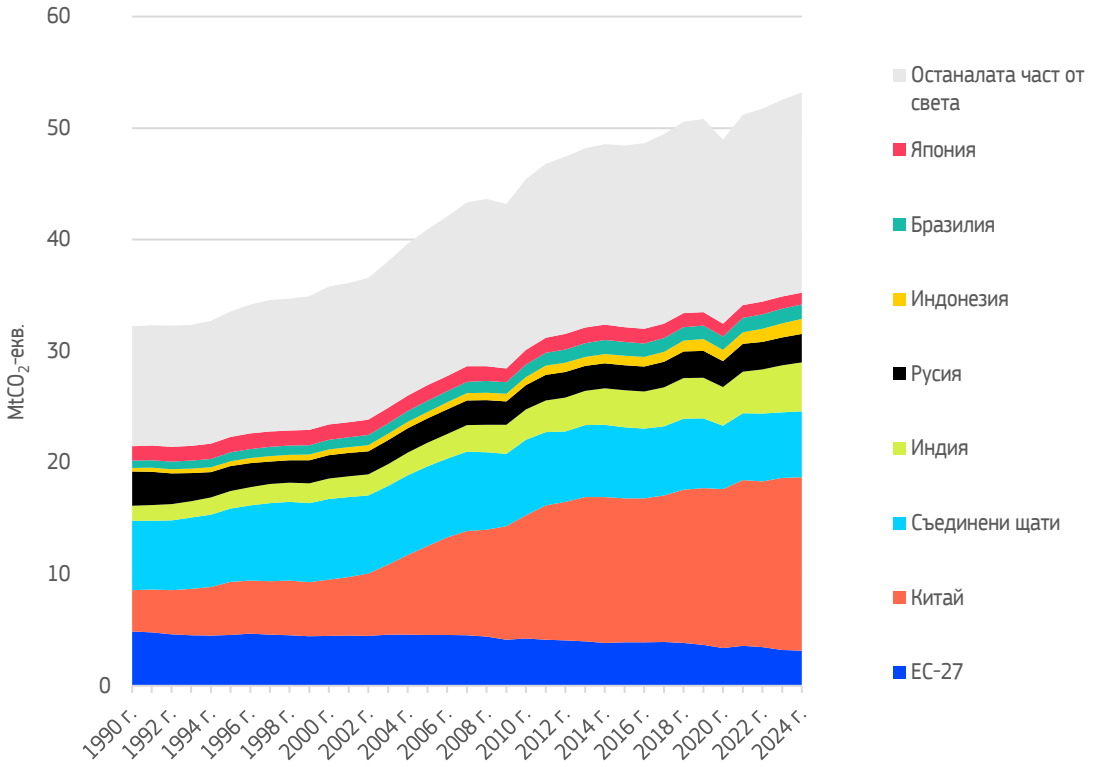
[9] Повторно включване на полети, различни от вътрешните, до и от летища в най-отдалечените райони.

Световни тенденции

Според изготвения от Комисията [доклад EDGAR за 2025 г.](#) **глобалните емисии на парникови газове продължиха да нарастват през 2024 г.**, като достигнаха 53,2 милиарда тона CO_2-екв. (фигура 3). Тази стойност е с 1,3 % по-висока в сравнение с 2023 г. и с 4,7 % по-висока в сравнение с 2019 г. преди пандемията.

Основната причина за увеличаване на емисиите в световен мащаб през 2024 г. е електроенергетиката (+ 1,5 % или 235 $MtCO_2$-екв.) поради по-голямото търсене на охлаждане, нарастващото потребление на енергия в промишлеността, преминаването към електрически транспорт и ръста при центровете за данни[10]. Вторият по размер източник на по-големи емисии е изгарянето на горива в промишлеността (+ 2,1 % или 131 $MtCO_2$-екв.), следвано от транспорта (+ 1,2 % или 99 $MtCO_2$-екв.).

Фигура 3: Световни емисии на парникови газове (1990—2024 г.)

[10] Международна агенция по енергетика (2025 г.), [Global Energy Review 2025 (Глобален преглед на енергетиката за 2025 г.)](#).

Изчисленията на ПГ от **EDGAR се различават** от официално докладваните емисии на ПГ (т.е. инвентаризациите на емисиите на ПГ, представени от страните по РКООНИК) поради различни причини:

- източника на данните;
- методологията за изчисляване.

Следва да се отбележи, че за оценка на напредъка на ЕС в областта на климата следва да се използват само **официално докладваните данни**, представени на РКООНИК.

За по-подробна информация вж. сравнителния анализ на инвентаризациите на емисиите на ПГ от EDGAR и от РКООНИК.

Таблица 1: Годишна промяна на емисиите в световен мащаб (%, 2023—2024 г.)

Държава	Емисии на ПГ % промяна (2023—2024 г.)
ЕС-27	– 1,8 %
Китай	+ 0,8 %
Съединени щати	+ 0,4 %
Индия	+ 3,9 %
Русия	+ 2,5 %
Индонезия	+ 5,0 %
Бразилия	+ 0,2 %
Япония	– 2,8 %
Останалата част от света	*+ 1,8 %*
Общо за целия свят	**+ 1,3 %**

Най-много емисии генерират Китай с 29 % от емисиите в световен мащаб, Съединените щати (11 %), Индия (8 %), ЕС (6 %), Русия (5 %) и Индонезия, Бразилия и Япония (всяка с по 2 %). Взети заедно, през 2024 г. те са генерирали 66 % от световните емисии.

От тях, единствено ЕС и Япония са намалили своите емисии на ПГ, докато Индонезия и Индия са били най-бързото нарастване на емисиите. Емисиите, генерирани в Китай и Съединените щати, също се увеличават, но с по-бавен темп в сравнение с последните години (таблица 1)

.

1.2 Към постигане на целите в областта на климата

Както е посочено в Европейския закон за климата, ЕС има за цел да стане **неутрален по отношение на климата до 2050 г.** Това означава, че дотогава ЕС няма да добавя никакви допълнителни парникови газове в атмосферата, тъй като емисиите или ще бъдат намалени на нула, или ще бъдат компенсирани чрез поглъщания.

За да постигне това, ЕС определи междинна цел за намаляване на своите емисии до 2030 г., а Комисията предложи още една цел за 2040 г., която трябва да залегне в Закона за климата. Целта за 2030 г. изисква общите нетни емисии на парникови газове в ЕС да се намалят с най-малко **55 % под нивата от 1990 г. до 2030 г.** Европейската комисия предложи цел за 2040 г., която е насочена към намаляване на нетните емисии на парникови газове с **90 % до 2040 г.** (вж. фигура 4). Понастоящем Европейският парламент и Съветът разглеждат това предложение (Съветът постигна общ подход на 5 ноември 2025 г.).

С трите основни политики се гарантира, че ЕС постига своята цел за намаляване на емисиите с 55 % до 2030 г.:

- **системата на ЕС за търговия с емисии (СТЕ)** има за цел емисиите да се намалят с **62 %** в сравнение с нивата от 2005 г. (вж. глава 2);
- **с Регламента за разпределяне на усилията (РРУ)** се определя цел за намаляване с **40 %** в сравнение с нивата от 2005 г. (вж. глава 3);

- **в Регламента относно земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС)** се предвиждат допълнителни нетни поглъщания на въглерод в сектора на земеползването в размер на 42 $MtCO_2$-екв. в сравнение със средната стойност през периода 2016—2018 г. В Европейския закон за климата обаче е определена максимална цел за принос към цялата икономика на ЕС до 2030 г. от 225 $MtCO_2$-екв. за поглъщания на въглерод в сектора на земеползването (вж. глава 4).

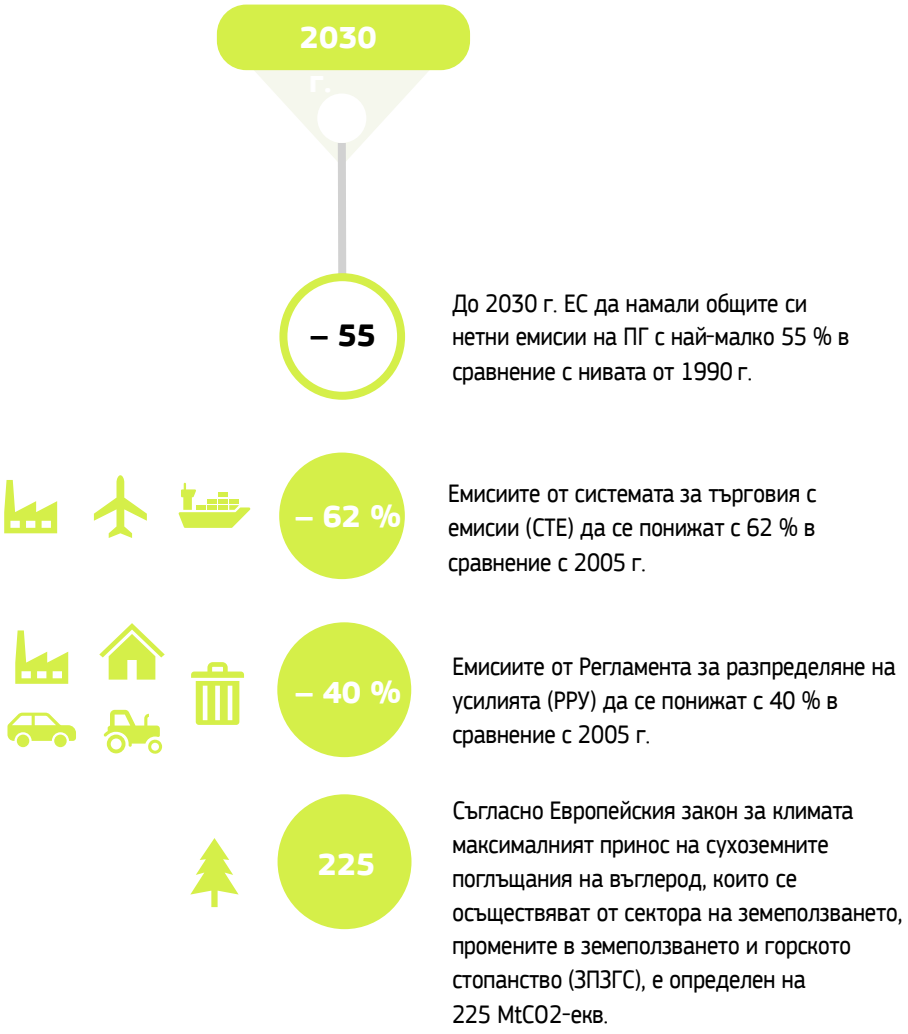
Други политики също поддържат постигането на неутралност по отношение на климата и междинните цели:

- **системата за търговия с емисии за сградите и транспорта (СТЕ2)** има за цел да се намалят емисиите с 42 % в сравнение с нивата от 2005 г. (вж. глава 2), успоредно с други политики;
- политиките за намаляване на емисиите на **флуоровъглеводороди (HFC)** с около 95 % в сравнение с нивата от 2015 г. (вж. глава 3);
- **целта за капацитет за нагнетяване и съхранение на CO_2 в геоложки формации** от най-малко 50 милиона тона годишно до 2030 г. (вж. глава 5).

Фигура 4: Основни цели на ЕС в областта на климата

Фигура 5: Цели на ЕС за 2030 г.

Към постигане на целта на ЕС за 2030 г.

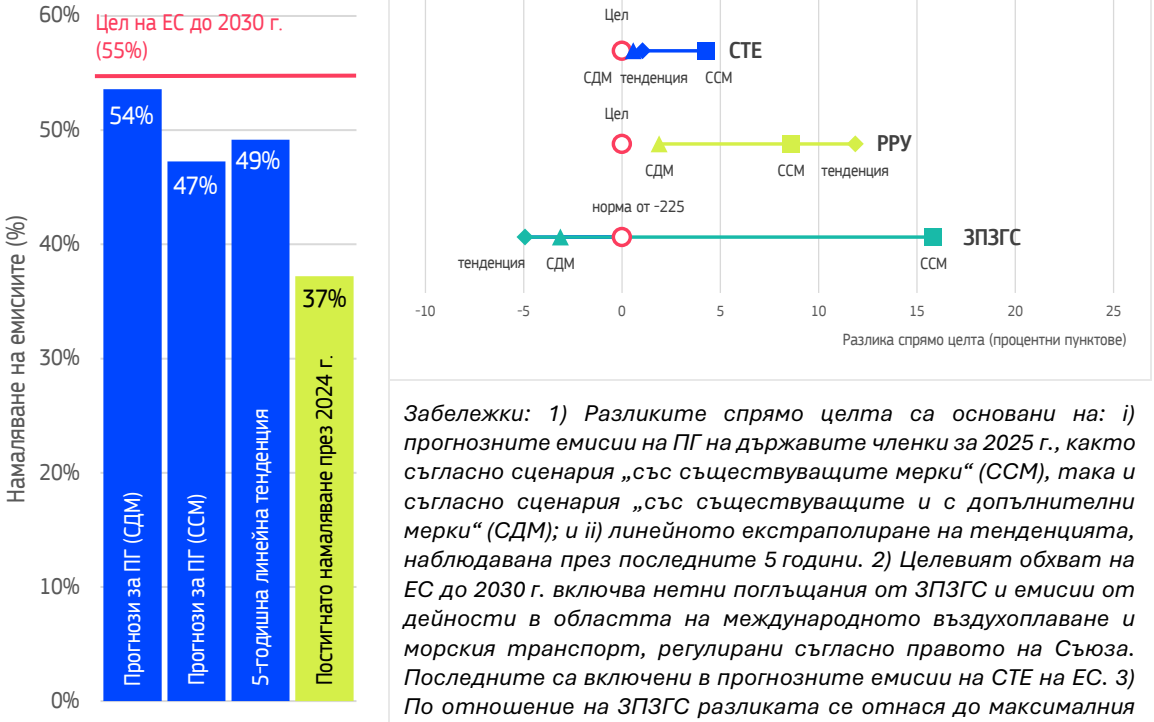
Като цяло **ЕС е на път да постигне целта за 2030 г.** Най-новите прогнози на държавите членки от март 2025 г. показват, че за постигането на целта на ЕС не достига близо 1 процентен пункт, което е в съответствие с неотдавнашната оценка на националните планове в областта на енергетиката и климата.

За да бъде постигната целта на ЕС, Съюзът и държавите членки трябва да изпълнят изцяло както настоящите, така и допълнителни политики и мерки.

При прогнозите, основани единствено на съществуващите политики и мерки, продължава да е налице недостиг от около 8 процентни пункта. Ако тенденцията през последните пет години се екстраполира към 2030 г., се получава разлика от 6 процентни пункта. Тъй като остават едва пет години до междинната цел за неутралност по отношение на климата, тези

констатации показват огромното значение на внимателния мониторинг, постоянните действия и достатъчните инвестиции, за да постигне ЕС целта за 2030 г. (фигура 6).

Фигура 6: Прогнозно намаление на емисиите през периода 1990—2030 г. и разлика спрямо целта съгласно основните политики

Забележки: 1) Разликите спрямо целта са основани на: i) прогнозните емисии на ПГ на държавите членки за 2025 г., както съгласно сценария „със съществуващите мерки“ (ССМ), така и съгласно сценария „със съществуващите и с допълнителни мерки“ (СДМ); и ii) линейното екстраполиране на тенденцията, наблюдавана през последните 5 години. 2) Целевият обхват на ЕС до 2030 г. включва нетни поглъщания от ЗПЗГС и емисии от дейности в областта на международното въздухоплаване и морския транспорт, регулирани съгласно правото на Съюза. Последните са включени в прогнозните емисии на СТЕ на ЕС. 3) По отношение на ЗПЗГС разликата се отнася до максималния принос на нетните поглъщания от 225 $MtCO_2$-екв., както е предвидено в Европейския закон за климата. При екстраполирането на тенденцията и при СДМ се наблюдава по-голямо поглъщане, отколкото при ССМ. 4) Разликите спрямо целите на политиката са представени като интервал от прогнозни стойности, основани както на прогнозните емисии на ПГ, така и на линейни тенденции.

Налице са разлики между секторите и политиките. Тъй като приносът на поглъщането от ЗПЗГС е ограничен на 225 $MtCO_2$-екв. съгласно Европейския закон за климата[11], прогнозната разлика спрямо целта на ЕС за 2030 г. се обяснява най-вече с предизвикателствата и липсата на амбиция за намаляване на емисиите в секторите, обхванати от Регламента за разпределяне на усилията (РРУ), например вътрешния транспорт, сградите, селското стопанство и отпадъците. Прогнозната разлика варира между 2 и 9 процентни пункта, като се отчита въздействието съответно на съществуващите и допълнителните политики и мерки и съгласно настоящите политики. Осъществяването на планираните мерки е от решаващо значение, тъй като екстраполирането на наблюдаваната през предходните пет години тенденция показва дори по-голяма разлика по отношение на РРУ (12 процентни пункта). Емисиите от международния

[11] Член 4 от Европейския закон за климата (Регламент (ЕС) 2021/1119).

морски транспорт и въздухоплаването, обхванати от СТЕ на ЕС, представляват още едно сериозно предизвикателство, тъй като емисиите от тези сектори растат и е трудно да бъдат намалени (вж. глава 3 от работния документ на службите на Комисията за повече подробности).

Към неутралност по отношение на климата и устойчивост на ЕС

На 15 март 2025 г. държавите — членки на ЕС, докладваха за своя напредък към постигането на целите, очертани в националните им планове за енергетиката и климата (национални доклади за напредъка в областта на енергетиката и климата — НДНЕК)[12]. **Все по-голям брой държави от ЕС поемат ангажимент за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. или по-рано**[13]. Също така държавите членки определиха или актуализираха националните цели за намаляване на емисиите на парникови газове до 2050 г.[14]. Ако тези национални цели бъдат агрегирани за целия ЕС[15], те са с 6 процентни пункта по-малко от определената за 2050 г. цел за нулеви нетни емисии на парникови газове.

През декември 2023 г. Европейската комисия препоръча на 10 държави членки да коригират своите мерки, за да се подобри съгласуваността им с целта за неутралност по отношение на климата. Комисията отправя такива препоръки, ако мерките на съответната държава членка не са съгласувани с целта за неутралност по отношение на климата.

В препоръките държавите членки най-вече се призовават да засилят действията, насочени към смекчаване на изменението на климата, и да приведат своите политики в съответствие с целта за неутралност по отношение на климата. За някои държави бяха подчертани специфични сектори, като например транспорта, селското стопанство и земеползването (ЗПЗГС), за постигане на подобрения. В следващите си доклади за напредъка по НПЕК всички държави членки уведомиха Комисията относно начина, по който са разгледали посочените препоръки. Някои държави членки въведоха нови мерки, по-специално насочени към енергията от възобновяеми източници; други очертаха редица планове и стратегии. Няколко държави членки отбелязаха, че понастоящем преразглеждат

[12] За повече подробности вж. работния документ на службите на Комисията относно оценката на напредъка по отношение на целите на Енергийния съюз и действията в областта на климата, придружаващ Доклада за състоянието на Енергийния съюз през 2025 г.

[13] България, Кипър, Малта, Нидерландия и Румъния за първи път съобщиха официално целева година за постигане на неутралност по отношение на климата. Румъния определи ранна цел — 2045 г.

[14] Както е докладвано съгласно приложение I, таблица 1 от Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/2299 на Комисията от 15 ноември 2022 г. Вж. работния документ на службите на Комисията относно оценката на напредъка по отношение на целите на Енергийния съюз и действията в областта на климата, придружаващ Доклада за състоянието на Енергийния съюз през 2025 г.

[15] Липсващите стойности в НДНЕК са заменени с националните цели за парниковите газове, представени преди това от държавите членки на Комисията (например за НДНЕК от 2023 г. или за националните дългосрочни стратегии), когато има такива.

дългосрочните си стратегии с цел привеждане в съответствие с целите на ЕС (повече подробности могат да бъдат намерени в глава 3 от придружаващия работен документ на службите на Комисията).

В допълнение към препоръките, свързани с постигането на неутралност по отношение на климата, в рамките на същия пакет Комисията отправи препоръки към 26 държави членки относно издръжливостта спрямо изменението на климата и адаптирането към него. Те обхващат целия спектър от аспекти на политиките за адаптиране — от законодателството, оценките на риска и уязвимостта и използването на природосъобразни решения до координацията, финансирането и прозрачността на политиките.

Впоследствие повечето държави членки потвърдиха, че ще предприемат мерки за справяне с тези предизвикателства като част от усилията, които полагат понастоящем за подобряване на своята издръжливост и на планирането и изпълнението на своята политика за адаптиране. Много от тях актуализираха своите оценки на риска през периода 2023—2025 г. и увеличен брой изготвиха тематични и секторни оценки. Независимо от това, са необходими по-добри рамки за мониторинг, докладване и оценка на всички равнища, за да могат по-точно да се оценят ефективността и ефикасността на политиките за издръжливост и адаптиране и изпълнението им на равнището на държавите членки (вж. глава 11 от придружаващия работен документ на службите на Комисията).

1.3 Напредък по политиките и законодателството в областта на климата

С приемането на **Европейския закон за климата** през 2021 г. целта на ЕС за постигане на нулеви нетни емисии до 2050 г. стана правно обвързваща, което важи и за целта на ЕС до 2030 г. да се намалят нетните емисии на парникови газове с най-малко 55 % в сравнение с нивата от 1990 г. Законът също така задължава институциите на ЕС и държавите членки да постигат постоянен напредък в адаптирането към изменението на климата, укрепването на издръжливостта и намаляването на уязвимостта.

Фокусът през 2024 г. и 2025 г. беше върху **действията за постигане на целта за 2030 г.** на равнището на държавите членки, върху **определянето на обща цел за ЕС за 2040 г.** като следващата стъпка по пътя за постигане на неутралност по отношение на климата и върху гарантирането, че декарбонизацията е **мощен фактор за по-конкурентна** и **устойчива Европа**.

През юли 2025 г. Комисията прие предложение за изменение на Регламента за Европейския закон за климата, за да се определи **цел за 2040 г.** за намаляване на нетните емисии на парникови газове (ПГ) на ЕС с 90 % до 2040 г. в сравнение с нивата от 1990 г., включително възможност за използване на международни

кредити. Тази цел ще осигури на хората, предприятията и инвеститорите по-добра предвидимост за планирането в бъдеще. Понастоящем предложението се обсъжда от съзаконодателите. През ноември 2025 г. на заседанието на Съвета по околна среда министрите постигнаха съгласие по правно обвързваща междинна цел за 2040 г. от 90 %, с вътрешна цел от 85 % и до 5 % международни въглеродни кредити.

Започна работа по нова **интегрирана рамка за издръжливост спрямо изменението на климата**, като в края на юли 2025 г. беше публикувана публична покана за представяне на данни. Постигнат беше напредък по изпълнението на Стратегията на ЕС за адаптиране към изменението на климата, като бяха отразени констатациите от първата Европейска оценка на риска, свързан с климата, и приетото през 2024 г. Съобщение за управление на климатичните рискове, подкрепени с данни и инструменти от платформата Climate-ADAPT и от Европейската обсерватория за климата и здравето.

През януари 2025 г. Комисията представи **компас за конкурентоспособността**, в който подчерта как планира да подпомогне прехода към декарбонизирана конкурентоспособна и устойчива икономика. В съответствие с това през февруари 2025 г. Комисията представи **Пакта за чиста промишленост**, съвместна пътна карта за конкурентоспособност и декарбонизация и бизнес план, който води до промени, с цел да се подкрепи промишлеността на ЕС. Неговата цел е да се ускори процесът на декарбонизация, като същевременно се обезпечи бъдещето на производството в Европа. Пактът е насочен най-вече към два тясно свързани сектора: енергоемките отрасли и чистите технологии. Едно от вече приключените действия е публикуването на Рамката за държавна помощ във връзка с Пакта за чиста промишленост през юни 2025 г. Важен елемент от Пакта за чиста промишленост е **Планът за действие за енергия на достъпни цени**, който съдържа специфични мерки за намаляване на разходите за енергия в ЕС. Тази инициатива ще окаже значително въздействие както върху конкурентоспособността на промишлеността, така и върху издръжката на живота. В допълнение към това, стартираният през март **Съюз на уменията** укрепва целите на Пакта за чиста промишленост чрез насърчаване на развитието и инвестициите в умения с цел преодоляване на недостига на умения и гарантиране, че не се пренебрегва никой в контекста на чистия преход.

Комисията продължи да подготвя **законодателството за изпълнение**, произтичащо от преразглеждането на законодателството на ЕС в областта на климата, като част от **пакета „Подготвени за цел 55“**.

Това включва актове за изпълнение на:

- Регламента за разпределяне на усилията;
- Регламента относно земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС);
- Регламента относно стандартите за емисиите на CO_2 от леките и лекотоварните автомобили;
- СТЕ на ЕС (включително преразгледаните правила за въздухоплаването) и за разширяване на схемата, така че да се обхване секторът на морския транспорт, с което ЕС ще стане първата юрисдикция в световен план, която ще определи изрична цена на въглеродните емисии от сектора на морския транспорт;
- СТЕ2 за сгради и автомобилен транспорт; както и
- Социалния фонд за климата.

През март 2024 г. влязоха в сила **нови регламенти относно флуорсъдържащите парникови газове и веществата, които нарушават озоновия слой**. С тях бяха въведени нови мерки, с които до 2050 г. ще се елиминират емисии в размер на още 500 $MtCO_2$-екв. в сравнение с приетите преди това мерки по отношение на въпросните химикали. През 2025 г. Европейската комисия прие вторично законодателство за прилагане на новите правила за тези вещества, които са още по-амбициозни в сравнение с ангажиментите, поети съгласно Монреалския протокол.

Като част от по-широкообхватната ѝ програма за опростяване, през май 2025 г. Европейската комисия внесе предложение за опростяване на Регламента за флуорсъдържащите парникови газове, наред с други. С предложението ще се намали административната тежест за вносителите и износителите, като изискванията за регистрация ще бъдат ограничени до вносителите на продукти и оборудване с флуорсъдържащи парникови газове над определени годишни прагове и до износителите, които осъществяват износ на стационарно оборудване с относително силно затоплящи флуорсъдържащи парникови газове[16].

На 1 април 2025 г., като част от Плана за действие на Комисията в областта на промишлеността за европейския автомобилен сектор и вследствие на стратегическия диалог относно бъдещето на автомобилната промишленост, Комисията предложи да измени Регламента за определяне на стандарти за емисиите на **CO_2 от нови леки и лекотоварни автомобили.** С това изменение еднократно се осигурява допълнителна гъвкавост за постигането на целите във връзка с CO_2 през периода 2025—2027 г., като същевременно се запазва цялостното равнище на амбиция на целите. През юни изменението беше прието от Парламента и Съвета и беше публикувано.

[16] Последните обикновено са обхванати от забрана за износ, по отношение на която се прилага освобождаване.

1.4 Напредък в държавите членки

Национални планове в областта на енергетиката и климата

Националните планове в областта на енергетиката и климата (НПЕК) представляват 10-годишни стратегически документи, в които държавите членки определят националните цели, принос и политики, както и необходимите мерки за постигане на целите на ЕС в областта на климата. През май 2025 г. Комисията публикува своята оценка за целия ЕС на НПЕК след като бяха актуализирани, за да да се вземат предвид целите за 2030 г. Оценката беше придружена от работен документ на службите на Комисията, който съдържа индивидуална оценка на първите 23 представени плана. Впоследствие Комисията публикува своята оценка на окончателните НПЕК на Естония и Словакия през октомври 2025 г. Белгия представи окончателния си НПЕК през октомври 2025 г., а Полша е последната държава членка, която все още не е представила своя план.

Оценката на плановете показва, че ако те бъдат изпълнени изцяло, ЕС би бил близо до постигането на своите цели, което доказва, че ЕС категорично е на път да постигне целта за 2030 г. за намаляване на нетните емисии на ПГ с най-малко 55 % в сравнение с нивата от 1990 г. Като цяло държавите членки се насърчават да предприемат допълнителни мерки в секторите на транспорта и сградите, за да постигнат своите цели по РРУ, както и да продължат да засилват действията за намаляване на емисиите от въздухоплаването и от сектора на морския транспорт и да увеличават поглъщанията или да намаляват емисиите в сектора на ЗПЗГС. Необходими са допълнителни усилия, за да се гарантира справедлив преход и да се преодолее социалното въздействие. В плановете често липсват цялостни стратегии за мобилизиране на публично и частно финансиране за необходимите инвестиции. Що се отнася до адаптирането към изменението на климата, само някои планове обхващат в достатъчна степен готовността и устойчивостта на климатичните въздействия. Малко на брой планове включват мерки по отношение на устойчивостта на водните ресурси (вж. глава 6).

Европейски семестър

През юни 2025 г. Европейската комисия публикува своя пролетен пакет в рамките на **европейския семестър**, който включва доклади по държави и препоръки за всяка държава членка. Комисията призова държавите да подпомогнат водещите пазари за чисти декарбонизирани продукти и да внедрят планове за инфраструктура с нулеви нетни емисии, по-специално в области като енергийни мрежи, улавяне и съхранение на въглерод и водород. Освен това, тя подчерта спешната необходимост от декарбонизация на промишлеността и транспорта и от въвеждане на по-чисти технологии в промишлеността, както и от засилване на действията за постепенно

преустановяване на субсидиите за изкопаеми горива. Като част от адаптирането към изменението на климата, управлението на водите остава ключов приоритет за множество държави членки. В таблица 2 са обобщени препоръките за всяка държава.

Таблица 2: Специфични за всяка държава препоръки в рамките на европейския семестър за 2025 г. по държави членки

Държава членка	Специфични за всяка държава препоръки							
	Енергия от възобновяеми източници, енергийни мрежи	Изкопаеми горива	Енергийна ефективност	Транспорт	Промишленост, чисти технологии	Адаптиране и води	Селско стопанство	Други
Белгия	✓	✓	✓	✓	✓			✓
България	✓	✓	✓	✓				✓
Чехия	✓	✓	✓	✓	✓			
Дания	✓	✓	✓				✓	✓
Германия	✓	✓		✓				✓
Естония	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Ирландия	✓	✓	✓	✓		✓		✓
Гърция	✓	✓		✓		✓		✓
Испания	✓					✓		✓
Франция	✓	✓	✓	✓				
Хърватия	✓	✓	✓	✓				✓
Италия	✓	✓				✓		✓
Кипър	✓	✓	✓	✓		✓		✓
Латвия	✓	✓	✓	✓				✓
Литва	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Люксембург	✓	✓	✓	✓				✓
Унгария	✓	✓				✓		✓
Малта	✓	✓	✓	✓				✓
Нидерландия	✓	✓	✓					
Австрия	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Полша	✓	✓	✓			✓		✓
Португалия	✓	✓	✓	✓		✓		✓
Румъния	✓	✓	✓					✓
Словения	✓		✓	✓		✓		✓
Словакия	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Финландия	✓	✓		✓	✓			
Швеция	✓	✓	✓	✓				

Забележка: Категорията „Други“ включва спешна подкрепа, кръговост и отпадъци, подкрепа за възстановяване, социална подкрепа, зелени умения, данъчно облагане и стратегическо планиране.

Техническа подкрепа

През 2024 г. Комисията подкрепи държавите членки чрез Инструмента за техническа подкрепа, като предостави експертна помощ за разработването и провеждането на реформи. Проектите бяха насочени към решения за адаптиране към изменението на климата и смекчаване на изменението на климата, по-бързо издаване на разрешения за енергия от възобновяеми източници, прилагане на принципа за ненанасяне на значителни вреди и саниране на сгради. Комисията също така помага на държавите членки да прилагат преразгледаната Система на ЕС за търговия с емисии и да изготвят национални социални планове за климата по линия на Социалния фонд за климата.

През 2025 г. Комисията продължава да подпомага работата по устойчивостта на природните ресурси, Механизма за корекция на въглеродните емисии на границите и модернизирането на енергийните системи. Комисията също така подпомага екологизирането и повишаването на квалификацията на публичните администрации, подобряването при отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта и постигането на напредък по отношение на улавянето, използването и съхранението на въглерод. Освен това подкрепата обхваща прилагането на Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии и Закона на ЕС за възстановяване на природата.

Информационните листове за държавите съдържат обобщение на завършените и текущите проекти за реформи във всяка държава членка.

Политики и мерки

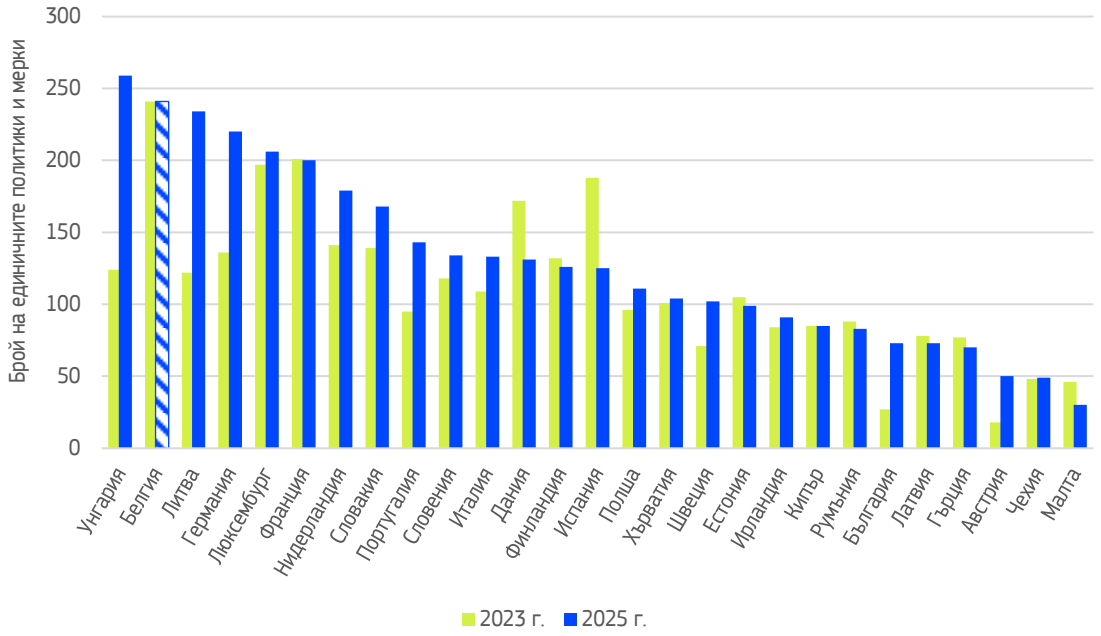
За постигане на целите в областта на климата е **необходима по-тясна насоченост както на политиките и мерките, обхващащи целия ЕС, така и в национален план**. Изключително важно е да се разбере как работят тези политики поотделно и заедно. През 2025 г., като част от националното докладване за напредъка в областта на енергетиката и климата, държавите — членки на ЕС, докладваха за напредък по над 3 500 индивидуални политики и мерки в петте измерения на Енергийния съюз[17]. Това представлява увеличение с 16 % в сравнение с 2023 г., която е последната отчетна година. Броят на докладваните мерки нарасна в повечето държави. Най-големите увеличения бяха посочени от Австрия, България, Унгария и Литва. В някои случаи това се дължи на приемането на нови мерки между двете години на докладване, но е възможно да се дължи и на изменения или промени при

[17] Тази фигура включва 241 политики и мерки, представени от Белгия през 2023 г., т.е. предишната отчетна година.

проектирането на съществуващите мерки (фигура 7). За разлика от това, Малта, Испания и Дания съобщиха за значително по-малък брой мерки в сравнение с 2023 г. Броят на единичните политики и мерки обаче не представлява непременно добър показател за предходните, настоящите и бъдещите амбиции на държавите членки. Белгия е единствената държава, която не беше представила данни до момента на изготвянето на настоящия доклад. За тази държава членка в доклада се използва информация със запълнени пропуски от отчетната 2023 г.

Около една трета от всички докладвани политики и мерки представляват нови такива, осъществени или планирани от 2023 г. нататък. Възможно е този голям брой да отразява повишените амбиции на ЕС в областта на климата и усилията на държавите членки да изпълнят своите цели в областта на климата и енергетиката за 2030 г.[18]. Повечето от докладваните политики и мерки имат цел, свързана с декарбонизацията, което означава, че са насочени към намаляване на емисиите на парникови газове, увеличаване на поглъщането на въглерод или повишаване на използването на възобновяеми енергийни източници.

Фигура 7: Общ брой на единичните политики и мерки (всички измерения), отчетни години 2025 г. и 2023 г.

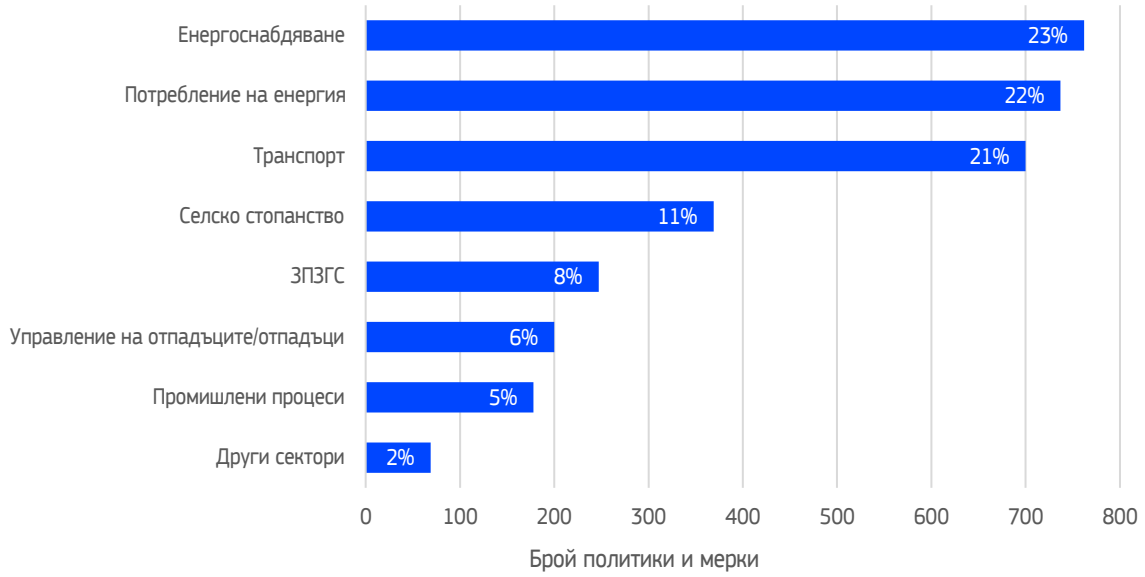

Забележка: данните относно политиките и мерките са основани на предварителен набор от данни от докладите за напредъка по НПЕК от 2025 г. (приложение IX). Поради забавяне при представянето, данните за Белгия се отнасят до докладите за напредъка по НПЕК от 2023 г.

[18] За повече подробности вж. работния документ на службите на Комисията относно оценката на напредъка по отношение на целите на Енергийния съюз и действията в областта на климата, придружаващ Доклада за състоянието на Енергийния съюз през 2025 г.

Повечето от тези мерки, свързани с декарбонизацията, се отнасят до секторите на енергоснабдяването (23 %), потреблението на енергия (22 %) и транспорта (21 %), което отразява факта, че тези сектори пораждат значителни предизвикателства и представляват приоритети за действия (фигура 8). Освен това са налице множество мерки в секторите на селското стопанство, земеползването и горското стопанство (19 %). Ситуацията е различна в отделните държави членки. Кипър, Италия, България, Португалия и Полша съобщават за най-големия дял на политики и мерки, отнасящи се до сектора на енергоснабдяването. Специална насоченост към потреблението на енергия се наблюдава в Ирландия и Германия, докато в Испания и Франция вниманието е съсредоточено повече върху транспортния сектор. Други държави членки съобщават за относително голям брой политики и мерки за селскостопанския и поземления сектор (например Латвия, Литва и Словакия).

Фигура 8: Брой на единичните политики и мерки по засегнати сектори (цел, свързана с декарбонизацията)

Забележка: стойностите във връзка с политиките и мерките са основани на предварителен набор от данни от докладите за напредъка по НПЕК от 2025 г. (приложение IX). Те включват политики и мерки, представени от Белгия в докладите за напредъка по НПЕК от 2023 г.

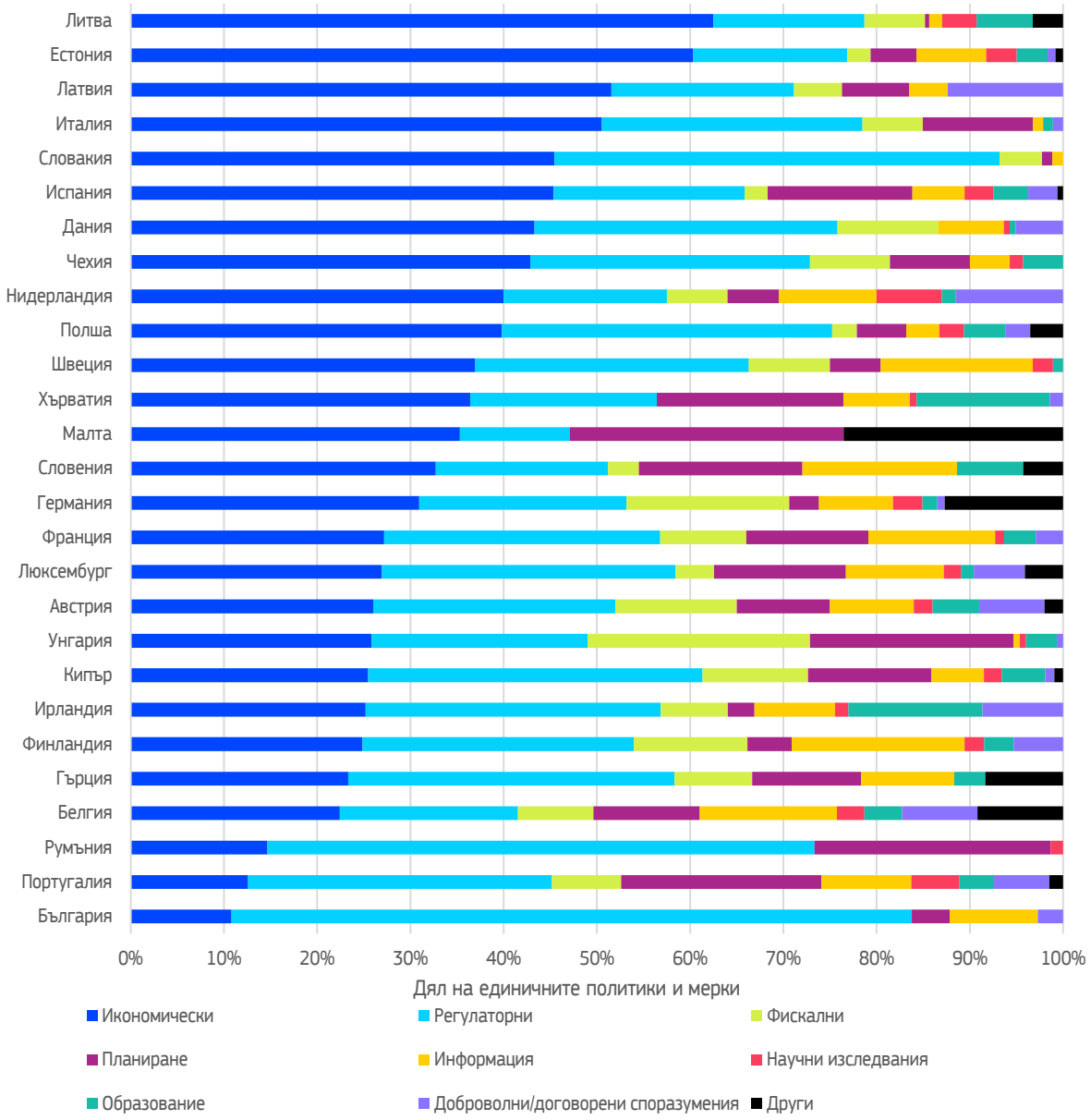
Що се отнася до инструментите на политиката, над 34 % от политиките и мерките с цел, свързана с декарбонизацията, са икономически (например субсидии, преференциални тарифи за изкупуване, търгове, такси за отпадъци, такси за задръствания и др.), а 27 % са регулаторни (например изисквания за ефективност, строителни разпоредби, стандарти за екопроектиране, процедури за инспекция и др.). Относително по-малко мерки са свързани с планиране (10 %) (например градоустройство и др.) или са информационни (9 %) (например етикетиране, повишаване на осведомеността и др.), или

фискални (7 %). Налице са обаче осезаеми разлики между държавите членки. Балтийските държави например са приели относително голям брой икономически мерки, докато в Румъния и България повечето мерки са регулаторни (фигура 9).

Като цяло пълнотата на докладваната информация относно националните политики и мерки се е подобрила в сравнение с предишните доклади. Това подобрение се отдава на засиления диалог с държавите членки, обучението на водещи докладчици и усилията за повишаване на яснотата както на насоките, така и на отчетните таблици, включително усъвършенстване на съществуващите проверки за предупреждения и грешки в блокиращите механизми на инструмента за докладване (автоматизирани проверки на качеството в инструмента, които изискват проблемът да бъде отстранен, преди потокът от данни да бъде освободен).

Налице е обаче очевидна нужда от подобрения при количествената оценка на въздействието на политиките и мерките. Това включва както постигнатите и очакваните ефекти по отношение на емисиите на парникови газове, така и техните разходи и ползите от тях. Например през 2023 г. очакваните намаления на емисиите до 2030 г. са посочени в едва една пета от докладваните политики и мерки. Освен това в много малко случаи (Хърватия, Ирландия, Полша, Латвия) е налице добра съгласуваност между очакваните намаления на емисиите от докладваните мерки и прогнозните емисии на ПГ (при сценарий с допълнителни мерки), представени от държавите членки. Тази липса на данни затруднява оценката на цялостното въздействие на осъществените мерки, като показва ясно необходимостта от по-системна оценка на ефективността на политиката както преди, така и след изпълнението (за повече подробности вж. работния документ на службите на Комисията относно оценката на напредъка по отношение на целите на Енергийния съюз и действията в областта на климата, придружаващ Доклада за състоянието на Енергийния съюз през 2025 г.).

Фигура 9: Общ брой на политиките и мерките по вид инструмент на политиката (измерение, свързано с декарбонизацията)

Забележка: данните относно политиките и мерките са основани на предварителен набор от данни от докладите за напредъка по НПЕК от 2025 г. (приложение IX). Данните за Белгия се отнасят до политиките и мерките, посочени в докладите за напредъка по НПЕК от 2023 г. Държавите са изброени съгласно дела на политиките и мерките, основани на икономически инструмент.

1.5 Възгледи на обществеността относно изменението на климата

Според последното проучване „Евробарометър“ от 2025 г. хората от цяла Европа изразяват сериозни опасения във връзка с изменението на климата и е налице широка подкрепа за действия в областта на климата. **Огромното мнозинство (85 %) от гражданите на ЕС считат, че изменението на климата е сериозен проблем**, което показва високи нива на осведоменост и ясно усещане за неотложност. Опасенията са особено ясно изразени сред жените и по-младите хора (на възраст 15—24 години).

Проучването също така разкри, че 84 % от европейците отдават изменението на климата най-вече на човешките дейности, което показва споделено разбиране на първопричините за проблема.

Продължава да е налице категорична подкрепа за решителни политики в областта на климата. Като цяло **81 % от респондентите подкрепят целта на ЕС за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г.** Нивото на подкрепа обаче варира в отделните държави, като Естония се откроява като единствената държава членка, в която по-малко от половината (46 %) граждани подкрепят тази цел.

Проучването разкри много висока степен на съгласие (88 %), че ЕС следва активно да насърчава енергията от възобновяеми източници и да подобрява енергийната ефективност, както и че по-добрата подготовка за въздействията от изменението на климата ще подобри ежедневния живот (83 %).

2. Системата на ЕС за търговия с емисии

Основни акценти

- До края на 2024 г. СТЕ на ЕС е спомогнала за намаляване на емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия и промишленото производство с 50 % в сравнение с нивата от 2005 г.
- Емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия през 2024 г. продължиха да намаляват на годишна основа, най-вече поради значителното увеличение на дела на енергията от възобновяеми източници и ядрената енергия в електроенергийния микс, което намира отражение в намалена зависимост от основни изкопаеми горива, като например природен газ и въглища.
- СТЕ генерира приходи в размер на над 245 милиарда евро, като почти 39 милиарда евро от тях бяха генерирани само през 2024 г. С тези приходи бяха финансирани най-вече мерки в областта на климата и енергетиката чрез националните бюджети, но също така чрез Фонда за иновации, Модернизационния фонд и Механизма за възстановяване и устойчивост в съответствие с Плана REPowerEU.
- През 2024 г. емисиите от морския транспорт бяха включени за първи път в СТЕ на ЕС. В сравнение с 2023 г. докладваните емисии нараснаха с 13 %, по-специално поради въздействието от кризата в Червено море и последващото премаршрутиране.
- Необходими са спешни действия за декарбонизацията на сектора на въздухоплаването. В подкрепа на тази цел от 2024 г. насам е въведена специална система, с която се ускорява приемането на устойчиви авиационни горива.
- Съответствието в СТЕ на ЕС е изключително високо, включително за сектора на морския транспорт през първия му цикъл на съответствие.

Системата на ЕС за търговия с емисии (СТЕ на ЕС) е крайъгълен камък в действията на ЕС в областта на климата. С нея се определя таван на емисиите от секторите за производство на електрическа и топлинна енергия, промишлено производство и въздухоплаване в Европа, както и от сектора на морския транспорт, като така се определя цена на емисиите в съответствие с принципа „замърсителят плаща“. Цената поражда стимул за дружествата в тези сектори да внедрят решения и да инвестират в постепенното намаляване на емисиите. Освен това СТЕ на ЕС повишава приходите, за да се подпомогне финансирането на тези действия.

2.1 Таван на емисиите съгласно СТЕ на ЕС

СТЕ на ЕС е пазарен инструмент. С нея се определя таван на емисиите от секторите, обхванати от схемата, който става по-нисък всяка година, като

целта е намаление с 62 % до 2030 г. в сравнение с нивата на емисиите от 2005 г. Таванът се изразява в квоти, които дружествата трябва да връщат ежегодно, за да покрият своите емисии. Дружествата купуват квоти най-вече на търгове, чрез които се набират приходи за държавите членки с цел по-нататъшно финансиране на действията в областта на климата и енергийния преход. Тъй като цената на квотите се определя от пазара, СТЕ на ЕС стимулира намаляване на емисиите в сферите, в които това струва най-малко, по технологично неутрален начин.

Въпреки че търговете са основният метод за разпределяне на квоти в СТЕ на ЕС, значително количество квоти се разпределя безплатно на инсталациите, за да се преодолее рискът от изместване на въглеродни емисии[19]. В някои сектори на промишлеността, обхванати от СТЕ на ЕС (цимент, алуминий, торове, водород, желязо и стомана), от 2026 г. нататък безплатното разпределяне на квоти постепенно ще бъде заменено с Механизма за корекция на въглеродните емисии на границите (МКВЕГ). Делът на тези сектори е приблизително 54 % от общото количество безплатно разпределени квоти през периода 2021—2025 г.

Повече информация за функционирането на СТЕ на ЕС е налична в Доклада за пазара на въглеродни емисии за 2025 г.

2.2 Тенденции при емисиите

До края на 2024 г. СТЕ на ЕС е спомогнала за **намаляване на емисиите** от производството на електрическа и топлинна енергия и промишленото производство **с 50 %** в сравнение с нивата от 2005 г. С оглед на този напредък системата е на път да постигне целта за намаление с 62 % до 2030 г.

През 2024 г. емисиите от електроенергетиката и промишлените сектори продължиха да намаляват след рекордното годишно намаление през 2023 г. Емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия намаляха с 10,7 %[20], най-вече поради значителното увеличение на дела на енергията от възобновяеми източници и ядрената енергия в електроенергийния микс, в съчетание с намалена зависимост от основни изкопаеми горива, като например природен газ и въглища. През 2024 г. възобновяемите енергийни източници и биогоривата бяха водещият източник на електроенергия в ЕС с дял от 47,2 %, като общото производство на електроенергия от възобновяеми източници през 2024 г. се е увеличило със 7,6 %. Със спада на

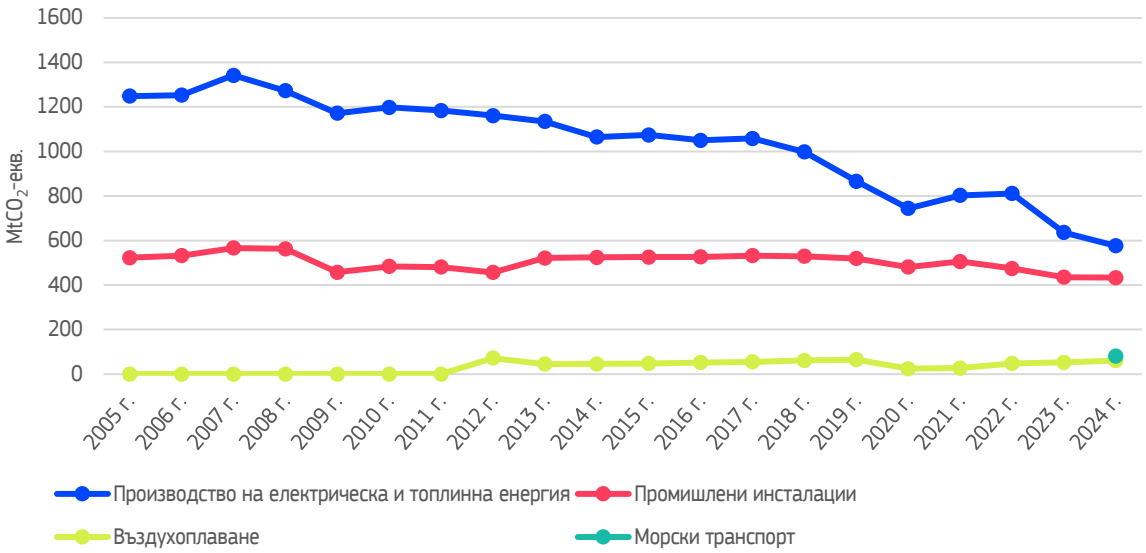
[19] През периода 2021—2030 г. ще бъдат продадени на търг до 57 % от обичайните квоти, а останалите ще бъдат разпределени безплатно.

[20] Въз основа на емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия в СТЕ на ЕС (данни, извлечени от Регистъра на ЕС на 30 септември 2025 г.). 2 % от този спад се обяснява и с несъответствия в данните, засягащи разпределението между емисиите от производството на електроенергия и от промишлеността, а не с тенденциите на пазара. Вж. доклада за пазара на въглеродни емисии за 2025 г. за подробности.

емисиите от електроенергетиката през 2024 г. се бележи намаление с 30 % от 2021 г. насам.

Емисиите от промишлени инсталации през 2024 г. се понижиха с 0,8 % в сравнение с 2023 г.[21]. Отчетено беше наличието на няколко тенденции (в допълнение към декарбонизацията на енергоснабдяването) — намаляване на продукцията от промишленото производство в някои сектори, възстановяване на продукцията в енергоемки сектори, като стомана, торове и химикали, и подобрения на енергийната ефективност.

Фигура 10: Емисии съгласно СТЕ на ЕС в ЕС по сектори

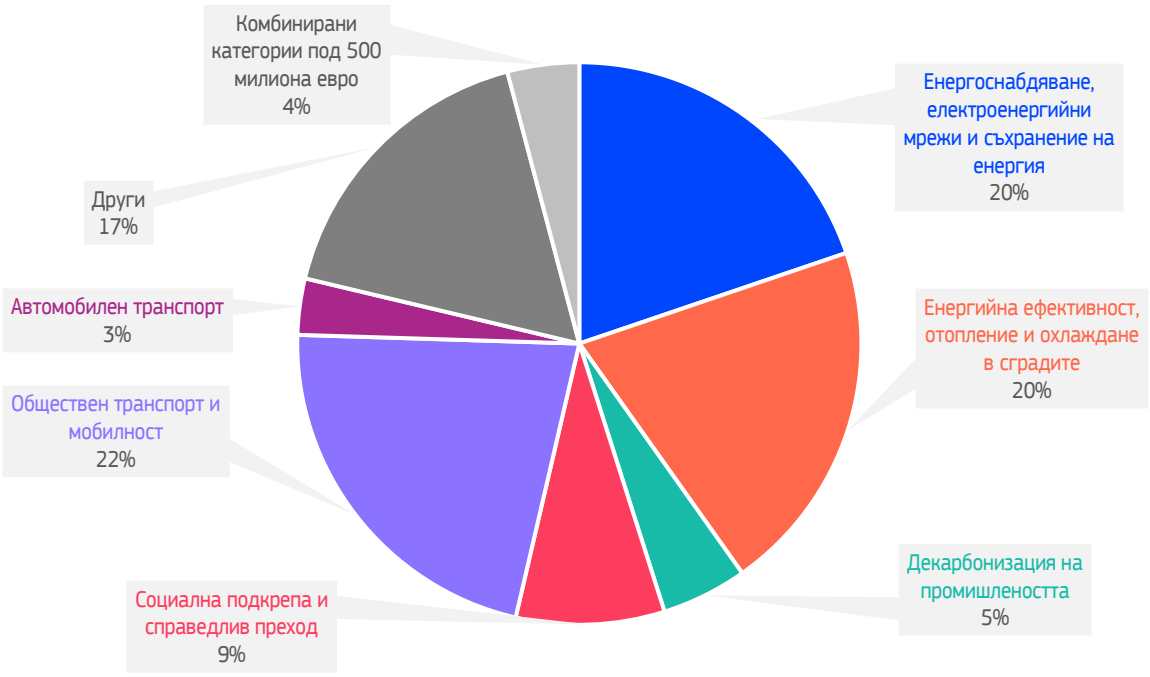
Източник: ЕАОС

2.3 Приходи от продажбата на квоти на търг

Към средата на 2025 г. СТЕ на ЕС е **генерирала над 245 милиарда евро** от продажбата на квоти за емисии. През 2024 г. приходите на СТЕ достигнаха близо 39 милиарда евро. Те бяха насочени най-вече към националните бюджети (24,4 милиарда евро), но с тях беше финансирана и програмата на СТЕ за чист преход (т.е. Фонда за иновации и Модернизационния фонд), както и част от Механизма за възстановяване и устойчивост в съответствие с Плана REPowerEU. През 2025 г. част от квотите от СТЕ на ЕС също така започнаха да се продават на търг с цел финансиране на Социалния фонд за климата (вж. глава 6).

[21] Въз основа на емисиите от промишленото производство в СТЕ на ЕС (данни, извлечени от Регистъра на ЕС на 30 септември 2025 г.). Вж. доклада за пазара на въглеродни емисии за 2025 г. за подробности.

Фигура 11: Използване на приходите от СТЕ от страна на държавите членки по различни цели, докладвани за 2024 г. (с оглед на изплатените приходи)

Държавите членки трябва да използват всички свои приходи от СТЕ (или равностойна сума) за финансиране на действия в областта на климата и енергийна трансформация, включително мерки, насочени към социалните аспекти. Единственото изключение от това правило е възможността държавите членки да използват приходите от СТЕ, за да осигурят помощ за енергоемки отрасли за непреки разходи за въглеродни емисии. През 2024 г. 15 държави членки използваха приходите си за тази цел. Държавите членки използваха 3,2 милиарда евро от събраните през 2024 г. 24,4 милиарда евро за компенсиране на непреките разходи за енергоемките отрасли. Останалите 21,2 милиарда евро трябва да бъдат използвани за действия в областта на климата и енергийна трансформация, но не е необходимо да бъдат изразходвани в рамките на една година[22].

Всяка година държавите членки докладват на Комисията как са използвали своите приходи от СТЕ. Държавите членки са насочили по-голямата част от своите приходи от СТЕ за 2024 г. към проекти за внедряване на възобновяеми енергийни източници, електроенергийни мрежи и съхранение (20 %), подобряване на енергийната ефективност в отраслите и в сградите (20 %) и разработване на чист обществен транспорт и мобилност (22 %). Примерите включват безвъзмездни средства за вятърна енергия от разположени в морето инсталации и модернизация на инсталациите за биогаз в Дания, проекти за дълбоко обновяване с намаляване на потреблението на топлинна

[22] За 2024 г. беше докладвано, че са изплатени 16,4 милиарда евро.

енергия в жилищните сгради с поне 40 % в Литва, както и инвестиции в железопътния транспорт и велоалеи в Словения.

За повече информация относно начина, по който всяка държава членка е използвала приходите си от СТЕ за 2024 г., вж. глава 8 от придружаващия работен документ на службите на Комисията. За анализ за ЕС-27 вж. доклада за пазара на въглеродни емисии за 2025 г.

2.4 Въздухоплаване

През 2024 г. емисиите от въздухоплаването в рамките на СТЕ са продължили да нарастват, като са достигнали 62,6 милиона тона CO_2[23]. Това е с около 15 % повече, отколкото през 2023 г.[24].

Поради това спешно е необходима декарбонизация на сектора на въздухоплаването. Цената на въглеродните емисии в СТЕ вече осигурява стимул от около 200 EUR на тон[25] използвано устойчиво авиационно гориво в сравнение с керосин от изкопаеми източници. През 2024 г. обаче Комисията въведе допълнителен механизъм за подкрепа в рамките на СТЕ на ЕС, за да насърчи използването на устойчиви авиационни горива, чието въздействие все още не е отразено в настоящия доклад. За тази подкрепа са запазени общо 20 милиона квоти (на стойност около 1,5 милиарда евро), като авиокомпаниите могат да поискат подкрепа в размер на около 500 EUR до 7 000 EUR за всеки тон допустимо устойчиво гориво, използвано по обхванат от СТЕ маршрут[26]. През 2025 г. Комисията разпредели около 100 милиона евро между 53 оператора на въздухоплавателни средства от държавите — членки на ЕС, и два оператора от Норвегия.

Комисията прие нови правила за мониторинг, докладване и проверка на емисиите за полетите на авиокомпаниите от ЕС, които попадат извън обхвата на СТЕ на ЕС[27]. Приемането на тези правила подчертава ангажимента на ЕС за прилагане на Схемата за компенсиране и намаляване на

[23] Това включва полети в рамките на Европейското икономическо пространство (ЕИП) (вътрешни и между държавите от ЕИП) и заминаващи полети от ЕИП към Швейцария и Обединеното кралство. Включват се международни полети от държави от ЕИП до и от най-отдалечените региони (например Финландия—Канарски острови).

[24] През 2023 г. секторът е генерирал емисии в размер на общо 54,4 милиона тона CO_2. Данните са извлечени от Регистъра на ЕС и Швейцарския регистър на 30 септември 2025 г.

[25] Съгласно СТЕ се прилагат „нулеви ставки“ за тези горива, което означава, че за тях не се заплаща цена на въглеродните емисии. За разлика от това, коефициентът на емисии на керосина е 3,16 tCO_2/тон: цена в СТЕ x 3,16 = ценови стимул, така че за цена на въглеродните емисии в СТЕ от 70 EUR това се равнява на ценови стимул в размер на 221 EUR на тон използвано гориво.

[26] Тази система за подкрепа обхваща цялата или част от оставащата ценова разлика между керосина от изкопаеми източници и допустимите авиационни горива, използвани от отделните търговски оператори на въздухоплавателни средства при техните полети, обхванати от ефективно ценообразуване на въглеродните емисии чрез СТЕ на ЕС, с което въпросните оператори на въздухоплавателни средства се насърчават да използват по-чисти варианти на горива.

[27] СТЕ на ЕС обхваща полети в рамките на ЕИП (ЕС-27, Норвегия, Исландия) и заминаващи полети към Швейцария и Обединеното кралство. Това означава, че новите правила обхващат осъществяваните от авиокомпаниите от ЕС полети от ЕИП до държави извън ЕИП, както и полетите им между две държави извън ЕИП.

въглеродните емисии в международното въздухоплаване (CORSIA). ЕС е една от първите юрисдикции в света, в които CORSIA залегна в закон. Целта на CORSIA е да компенсира емисиите от въздухоплаването от международни полети над определено равнище[28]. Очаква се това равнище да бъде достигнато през 2024 г., поради което авиокомпаниите очакват да бъдат обременени със задължения за компенсиране съгласно CORSIA за първи път за дела от надхвърлящите базовото равнище емисии от 2024 г.

Въпреки че понастоящем СТЕ на ЕС обхваща единствено емисиите на CO_2, към момента се изчислява, че цялостното въздействие на въздухоплаването върху климата е с между два и четири пъти по-високо поради емисиите, различни от CO_2, включително азотни моноксиди (NOx) и серни оксиди (SOx) [29]. ЕС е първата юрисдикция, която въведе рамка за мониторинг, докладване и проверка (МДП) за несвързаното с CO_2 въздействие на въздухоплавателните дейности. От 1 януари 2025 г. операторите на въздухоплавателни средства са задължени да наблюдават и докладват ежегодно за въздействията на емисиите, различни от CO_2, от всеки полет[30]. В срок до 31 декември 2027 г., въз основа на резултатите от прилагането на рамката за мониторинг на несвързаните с CO_2 въздействия, Комисията ще представи доклад и, когато е целесъобразно, законодателно предложение с цел смекчаване на несвързаните с CO_2 въздействия на въздухоплаването.

2.5 Морски транспорт

Морският транспорт генерира около 3—4 % от емисиите на CO_2 в ЕС. 2024 г. беше първата година, през която морският транспорт е включен в системата СТЕ на ЕС. Съгласно системата за МДП общите емисии от морския транспорт бяха 148,7 $MtCO_2$-екв.[31], като се отчитат всички емисии от плавания, свързани с пристанища в ЕС, Исландия и Норвегия. От тях 89,8 $MtCO_2$ бяха обхванати от СТЕ, като се отчитат едва 50 % от емисиите от плавания, които започват или завършват извън ЕС, Исландия и Норвегия[32].

---

[28] Равнището, над което авиокомпаниите следва да започнат да компенсират емисиите, е определено на 85 % от емисиите на CO_2 за 2019 г. за периода 2024—2035 г. (тъй като 2019 г. е годината с най-високи емисии от международното въздухоплаване досега).

[29] Aviation and the Global Atmosphere (Въздухоплаването и атмосферата в глобален мащаб), МКИК, 1999 г., https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/03/av-en-1.pdf

[30] Системата за МДП обхваща полетите до, от и в рамките на Европа. За да се улесни началото на нейното функциониране, докладването е задължително само за полетите в рамките на Европа. През 2025 г. и 2026 г. обаче се насърчава доброволното докладване за всички маршрути. От 2027 г. задължението за докладване се прилага автоматично за всички полети. Законодателен акт за изпълнение: Изменение на Регламента за мониторинг и докладване на схемата за търговия с емисии (СТЕ) вследствие на преразглеждането на СТЕ (europa.eu).

[31] Общите емисии от морския транспорт са обхванати от Регламент (ЕС) 2015/757.

[32] Обхватът на СТЕ на ЕС по отношение на морския транспорт се характеризира с още няколко изключения и разлики в сравнение с обхвата на МДП в морския транспорт. За повече информация относно съответното определение на обхвата вж. раздел 2.3 от общия документ с насоки за корабните дружества: https://climate.ec.europa.eu/document/download/31875b4f-39b9-4cde-a4e2-fbb8f65ee703_en?filename=policy_transport_shipping_gd1_maritime_en.pdf

Емисиите на метан и диазотен оксид бяха докладвани за първи път през 2024 г. съгласно обхвата на МДП, като възлизат съответно на 1,6 $MtCO_2$-екв. (за метана) и 2,2 $MtCO_2$-екв. (за диазотния оксид)[33].

Ако се вземе предвид само въглеродният диоксид, емисиите съгласно МДП през 2024 г. са с 13 % по-високи в сравнение с 2023 г., най-вече поради увеличението на дейността на плавателните съдове вследствие на премаршрутирането, породено от кризата в Червено море през 2024 г.

Съответствието след първата година на прилагане на СТЕ към морския транспорт беше високо, като корабните дружества предадоха квоти за над 99 % от емисиите в рамките на обхвата.

На международно равнище през април 2025 г. ЕС приветства одобрението на Рамката за нулеви нетни емисии на Международната морска организация (ИМО), насочена към намаляване на емисиите на парникови газове от международното корабоплаване, която включва глобален стандарт за постепенно намаляване на интензитета на емисиите на парникови газове от корабните горива и елемент на ценообразуване за емисиите на парникови газове от международното корабоплаване. Споразумението, което се очаква да бъде прието, е значима стъпка към целта за нулеви нетни емисии на парникови газове от морския транспорт до 2050 г. или около тази година, т.е. през близки до нея години, както е определено в стратегията на ИМО за парниковите газове от 2023 г. Обсъжданията във връзка с приемането на споразумението бяха отложени за октомври 2026 г.

2.6 Сгради, транспорт и малка промишленост

През 2023 г. беше договорена нова система за търговия с емисии (СТЕ2), чиято цел е да обхване емисиите от изгаряне на горива в сградите, транспорта и малката промишленост, които не са обхванати от настоящата СТЕ на ЕС. Макар че тя също е система за ограничаване и търговия с емисии, тя е отделна от сега действащата СТЕ на ЕС. Тя ще помогне на държавите членки да постигнат своите цели за намаляване на емисиите съгласно Регламента за разпределяне на усилията (вж. глава 3).

Таванът в СТЕ2 се прилага в съчетание с други мерки за тези сектори, като е замислен да доведе до намаляване на емисиите с 42 % до 2030 г. в сравнение с нивата от 2005 г. Всички квоти ще се продават на търг, а приходите ще отиват в националните бюджети и в Социалния фонд за климата. Цената на въглеродните емисии ще осигури стимул за инвестиции в решения за енергийна ефективност, в саниране на сгради и в мобилност с нулеви емисии, включително обществен транспорт. Социалният фонд за климата ще подпомага уязвимите домакинства, ползвателите на транспорт и

[33] Емисиите на диазотен оксид и метан ще бъдат включени в обхвата на СТЕ на ЕС за морския транспорт от 2026 г. нататък.

микропредприятията, с акцент върху помощта за финансиране на посочените инвестиции.

СТЕ2 ще обхване емисиите нагоре по веригата. Това означава, че доставчиците на горива, а не потребителите, трябва да проследяват емисиите от горивата, които предлагат на пазара, и да купуват квоти, с които да ги обхванат. Мониторингът и докладването на емисиите започнаха през 2025 г., а системата ще започне да работи пълноценно през следващите години.

3. Разпределяне на усилията във връзка с емисиите

Основни акценти

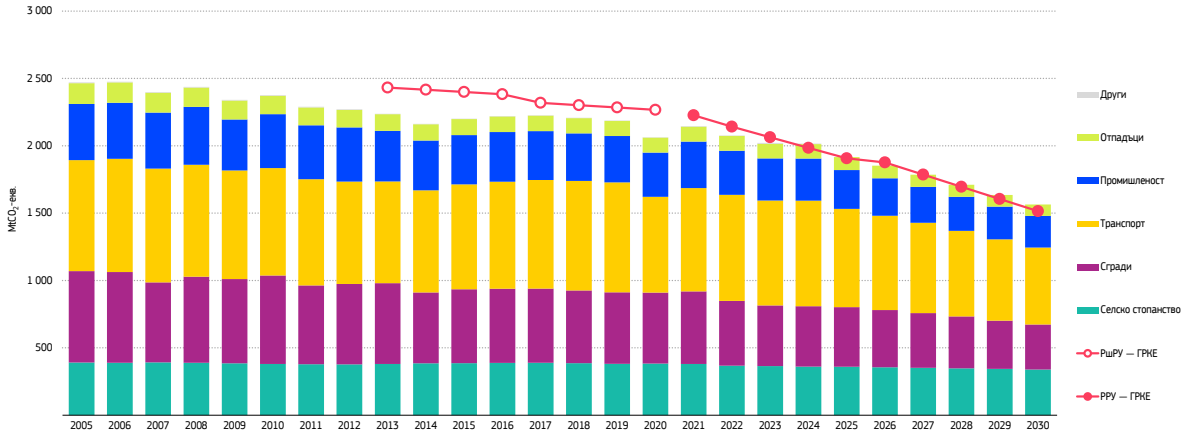
- В съответствие с оценката на националните планове в областта на енергетиката и климата се очаква агрегираните прогнозни емисии по РРУ въз основа на планираните мерки да намалеят с около 38 % през 2030 г. в сравнение с нивата от 2005 г., което все още не е достатъчно, за да се постигне целта за намаляване на емисиите с 40 % за целия ЕС съгласно РРУ.
- Въпреки това РРУ е проектиран да осигурява гъвкавост, за да се гарантира, че целта може да бъде постигната по разходоефективен начин.
- През периода 2021—2030 г. някои държави членки с планирани политики очакват да генерират излишък на квоти за емисии в размер на около 125—175 MtCO2-екв., което би позволило на всички държави членки да спазят изискванията, като използват наличните възможности за гъвкавост. Вече е от съществено значение държавите членки да изпълняват изцяло тези мерки.
- През 2024 г. прогнозните емисии от секторите за разпределяне на усилията останаха относително стабилни в сравнение с 2023 г. и с около 20 % по-ниски спрямо 2005 г.
- Емисиите се увеличиха с 1 % в транспорта — най-големия сектор за разпределяне на усилията. Емисиите останаха около същото ниво в секторите на сградите и отпадъците и намаляха с 1 % в секторите на селското стопанство и малката промишленост.
- Една трета от емисиите за разпределяне на усилията представляват емисии, различни от CO_2, които намаляха с 23 % между 2005 г. и 2023 г.
- През 2024 г. беше отчетено леко повишение на средните емисии на CO2 от нови леки и лекотоварни автомобили, но те все пак останаха съответно с 28 % и 8 % под нивата от 2019 г., най-вече поради внедряването на превозни средства с нулеви емисии.
- През отчетния период за 2023 г. средните емисии на CO2 от нови леки и лекотоварни автомобили продължиха да намаляват, като емисиите бяха с 11,4 % по-ниски спрямо нивата от 2019 г. Изискванията на Директивата за качеството на горивата гарантират, че в ЕС се продават висококачествени горива.

Регламентът за разпределяне на усилията (РРУ) обхваща емисиите на парникови газове от вътрешния транспорт, сградите, селското стопанство, малката промишленост и отпадъците. Взети заедно, тези емисии представляват 66 % от общите вътрешни емисии на ЕС.

През 2024 г., въз основа на приблизителни данни, нивото на емисиите от тези сектори остава сходно с това през 2023 г., което е с 20 % по-ниско спрямо 2005 г. [34]. 2024 г. е първата година, през която емисиите на равнището на ЕС са над нормата за допустими съвкупни емисии на ЕС, като я превишават с 1,6 %.

Макар че емисиите за разпределяне на усилията на равнището на ЕС като цяло останаха непроменени между 2023 г. и 2024 г., на секторно равнище емисиите от транспорта се увеличиха с 1 %, а емисиите от селското стопанство и малката промишленост намаляха с 1 %. Емисиите от сградите и отпадъците останаха относително стабилни. През 2024 г. транспортът беше най-големият сектор за разпределяне на усилията, като представляваше 39 % от емисиите на ЕС по РРУ, следван от сградите (22 %), селското стопанство (18 %), малката промишленост (16 %) и отпадъците (5 %).

Фигура 12: Емисии в сектори, обхванати от законодателството за разпределяне на усилията за периода 2005—2030 г., и годишно разпределени количества емисии, ЕС-27

Забележка: данните за емисиите, разделени между секторите по Регламента за разпределяне на усилията (РРУ) за периода 2021—2023 г., са получени от инвентаризацията на парниковите газове за 2025 г., тези за 2024 г. са получени от приблизителни инвентаризации, а тези за периода 2025—2030 г. са получени от прогнози, докладвани от държавите членки през 2025 г. съгласно член 18 от Регламента за управлението. Годишно разпределените количества емисии (ГРКЕ) представляват годишните норми за допустими емисии, определени в РРУ и в предшестващия го акт — Решението за разпределяне на усилията (РшРУ). Фигурата показва разбивката по сектори на разпределянето на усилията във връзка с емисиите от предишни периоди и с прогнозираните емисии и съпоставянето с годишните норми за допустими емисии.

3.1 Цели за разпределяне на усилията

В РРУ се определя цел на ЕС за намаляване на емисиите от секторите за разпределяне на усилията с 40 % до 2030 г. в сравнение с нивата от 2005 г. Тази обща цел се преобразува в национални цели за 2030 г., в които за периода 2021—

[34] Емисиите по РРУ за 2024 г. са изчислени приблизително и са с 19,9 % по-ниски спрямо нивата от 2005 г. Емисиите по РРУ за 2023 г. бяха установени през 2025 г. след всеобхватен преглед и са с 19,8 % по-ниски спрямо нивата от 2005 г. В доклада за напредъка на действията в областта на климата за 2024 г. емисиите по РРУ за 2023 г. бяха изчислени приблизително, като беше отчетено по-малко намаление в размер на 19,2 % в сравнение с нивата от 2005 г.

2030 г. са заложени намаления и норми за допустими емисии на ПГ, вариращи от 10 % до 50 %, изразени в годишно разпределени количества емисии. Комисията ще провери дали държавите членки спазват своите норми за допустими емисии в рамките на два кръга — първо през 2027 г. (за периода 2021—2025 г.) и след това през 2032 г. (за периода 2026—2030 г.).

Държавите членки могат да използват възможностите за гъвкавост в ограничена степен, за да спазят годишните си норми за допустими емисии и да постигнат целите си за 2030 г. Тези възможности за гъвкавост включват заделяне, заемане, закупуване и продажба на квоти за емисии, използване на излишъка (кредити) от сектора на земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС), а за някои държави членки — възможност за отмяна на квоти в СТЕ на ЕС по отношение на квотите за емисии по РРУ (за повече информация вж. глава 9 от придружаващия работен документ на службите на Комисията).

Исландия и Норвегия се съгласиха да прилагат РРУ във вида, приет през 2018 г., с някои адаптации[35]. Техният напредък и развития са отразени в годишния Доклад за действията в областта на климата, изготвян от Надзорния орган на ЕАСТ.

3.2 Напредък по отношение на целите за разпределяне на усилията

Цели за намаляване на емисиите до 2030 г.

В РРУ е определена цел за ЕС и за всяка държава членка за намаляване на емисиите до 2030 г. (в сравнение с нивата от 2005 г.). Публикуваната през май 2025 г. оценка на Комисията по отношение на окончателните актуализирани национални планове в областта на енергетиката и климата (НПЕК) показва, че разпределянето на усилията във връзка с емисиите се очаква да доведе до намаляване на емисиите с около 38 % през 2030 г. в сравнение с 2005 г., което е с около 2 процентни пункта под целта на ЕС. Това представлява значително подобрение в сравнение с разликата от над 6 процентни пункта за целия ЕС, посочена в оценката на Комисията по отношение на проектите на актуализираните НПЕК. Изключително важно е амбициозните политики, заложени в НПЕК, да бъдат изпълнени изцяло и държавите членки да запазят набраната инерция и да продължат да осъществяват действия, за да постигнат целите по РРУ. В своята оценка Комисията предостави целеви насоки за държавите членки, за да улесни бързото изпълнение на плановете.

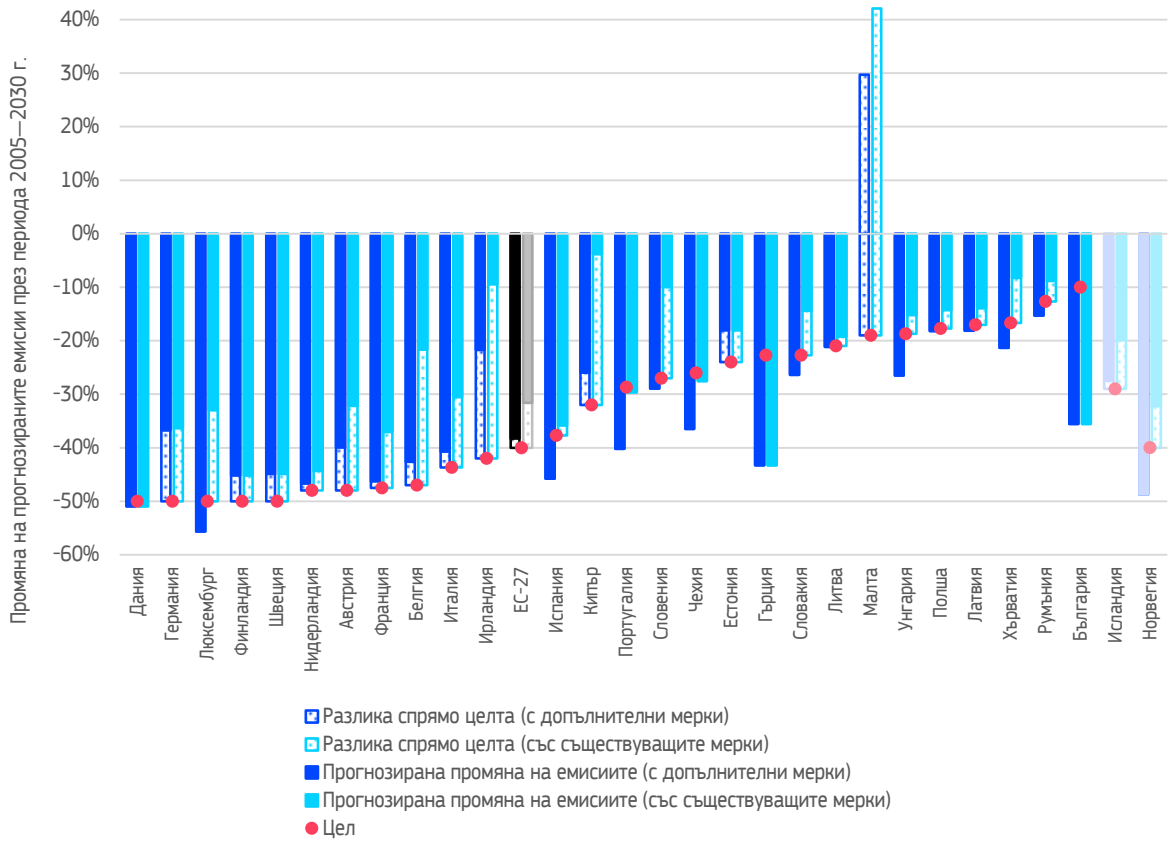
Посочените по-горе констатации се потвърждават от последните прогнози на държавите членки от март 2025 г. (вж. фигура 13). Преди използването на

[35] Исландия и Норвегия все още не са въвели промените вследствие на преразглеждането на РРУ през 2023 г.

възможностите за гъвкавост по РРУ от страна на държавите членки за постигане на техните цели, в Германия, Ирландия и Малта се отчитат най-големите прогнозирани разлики през 2030 г., докато България, Гърция и Португалия отчитат най-голямото преизпълнение на своите цели за 2030 г.

За преодоляването на тези разлики държавите членки трябва да ускорят мерките за пълно изпълнение на всички настоящи и планирани политики в областта на климата или да използват наличните възможности за гъвкавост.

Фигура 13: Прогнозирана промяна на емисиите по РРУ и разлика спрямо целта за 2030 г. (%)

Забележка: Разликата на Малта спрямо целта е 49 и 61 процентни пункта, като надхвърля целта ѝ за намаляване от 19 %. Това означава, че се прогнозира Малта да генерира повече емисии през 2030 г., отколкото през 2005 г.

Намаляване на емисиите през периода 2021—2030 г.

В РРУ също така се определят норми за допустими емисии за държавите членки за всяка година през периода 2021—2030 г., с възможности за гъвкавост с цел спазване на въпросните норми за допустими емисии. Комисията оцени напредъка на държавите членки по отношение на задълженията им по РРУ, като сравни емисиите и квотите за всяка година от периода 2021—2030 г. въз основа на най-новата информация и потенциалното използване на някои от наличните възможности за гъвкавост по РРУ.

Комисията приема, че държавите членки ще изпълнят допълнителните си мерки, включени в прогнозите им „с допълнителни мерки“ (СДМ). Що се отнася до използването на възможностите за гъвкавост, Комисията приема, че държавите членки ще използват спестените през дадена година квоти за емисии с цел постигане на съответствие през следващи години (заделяне) и ще използват квотите за емисии от бъдеща година през предходна година, ако е необходимо (заемане). Освен това тя приема, че държавите членки, които са съобщили, че възнамеряват да използват дадена възможност за гъвкавост по РРУ, ще направят това, когато е необходимо.

Комисията констатира, че 10 държави членки все пак ще превишат своите норми през поне една година през периода 2021—2030 г. Кипър, Хърватия, Италия и Румъния вече отчитат превишаващи емисии през първия период на съответствие (2021—2025 г.), докато за Австрия, Естония, Германия, Малта, Ирландия и Швеция се очаква да отчетат превишаващи емисии през втория период на съответствие (2026—2030 г.). 17-те държави членки, при които няма разлика през целия период 2021—2030 г., генерират по-голям излишък от 10-те държави членки, които ще трябва да покрият своята разлика. Дори всички държави членки да се сдобият с квоти за емисии от други държави, когато е необходимо, през периода 2021—2030 г. на равнището на ЕС се очаква да е налице излишък на квоти в размер на около 125—175 $MtCO_2$-екв.

Прогнозираният в РРУ излишък на квоти за емисии от някои държави членки е достатъчен, за да се преодолеят разликите при другите държави членки. Прехвърлянето на квоти за емисии между държавите членки подобрява постигането по разходоефективен начин на целта на ЕС в съответствие със структурата на РРУ. С оглед на размера на прогнозирания излишък по РРУ и възможностите за търгуване на излишъците както съгласно РРУ, така и съгласно Регламента за ЗПЗГС, на този етап Комисията не може да заключи, че държавите членки не постигат достатъчен напредък за изпълнение на своите задължения по РРУ.

Освен това е налице още една гъвкава договореност за подпомагане на държавите членки да спазят РРУ, която включва прехвърляне на преизпълнение в сектора на ЗПЗГС, за да се покрие ограничен брой емисии в секторите за разпределяне на усилията[36]. Някои държави членки вече съобщиха, че възнамеряват да използват тези възможности за гъвкавост[37]. Според ограниченията и предварителни налични данни относно тенденциите в сектора на земеползването досега обаче някои държави членки ще бъдат

[36] За повече подробности относно възможностите за гъвкавост, налични съгласно РРУ, вж. глава 9 от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

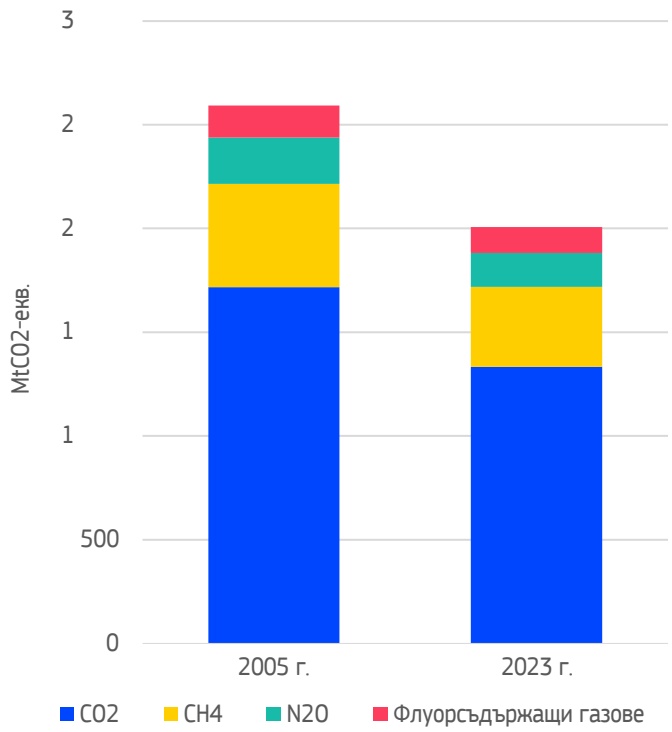
[37] Дания, Литва и Полша съобщиха, че възнамеряват да използват възможност за гъвкавост във връзка със ЗПЗГС, а Хърватия съобщи, че възнамерява да търгува квоти за емисии. Финландия също съобщи, че по целесъобразност може да използва възможностите за гъвкавост по РРУ, включително за търгуване на квоти за емисии. Това са намерения и те не обвързват държавите членки.

затруднени да постигнат своите цели в областта на ЗПЗГС (вж. глава 4). Тези държави членки биха могли да компенсират разликата в ЗПЗГС, като използват квоти за емисии по РРУ (член 12 от Регламента за ЗПЗГС), което ще се извършва автоматично през периода 2021—2025 г. (член 9 от РРУ).

3.3 Тенденции при емисиите по видове газ

Две трети от всички емисии от секторите за разпределяне на усилията са емисии на CO_2, а останалата една трета са емисии, различни от CO_2 (фигура 14). Между 2005 г. и 2023 г. **емисиите, различни от CO_2, от секторите за разпределяне на усилията намаляха с 23 %**. Парниковите газове, различни от CO_2, включват метан (CH_4), диазотен оксид (N_2O) и флуорсъдържащи газове (NF_3, флуоровъглеводороди, перфлуоровъглероди, SF_6). По-голямата част от емисиите от енергетиката са обхванати от СТЕ на ЕС, но емисиите на метан от този сектор попадат в приложното поле на РРУ.

Фигура 14: Емисии съгласно РРУ през 2005 г. и 2023 г. по видове газ

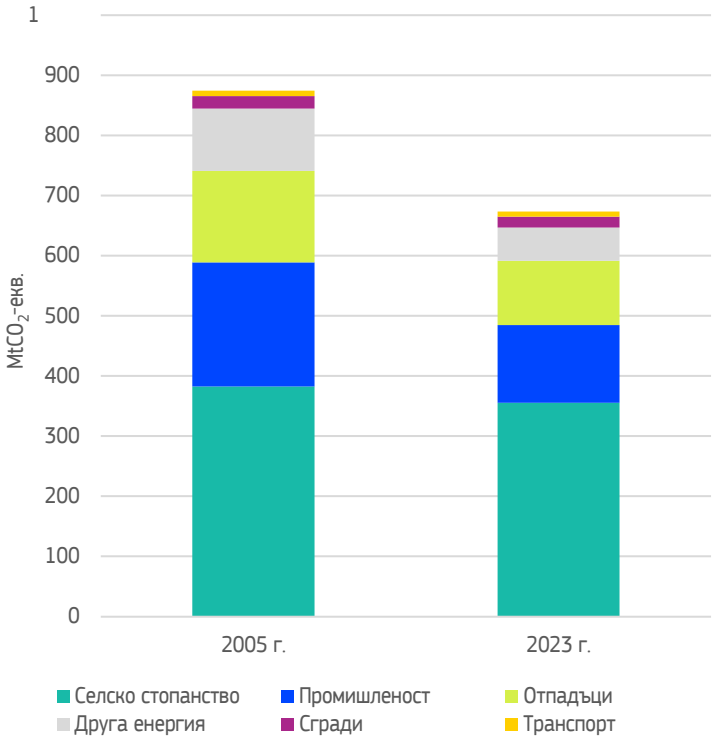

Тези газове, различни от CO_2, се отделят от редица сектори и процеси и всички те имат много по-високи потенциали за глобално затопляне от CO_2 — от порядъка на десетки до десетки хиляди пъти в зависимост от газа. В резултат на това емисиите, различни от CO_2, оказват значително въздействие върху изменението на климата и са ключов източник на потенциално намаляване на емисиите в няколко сектора. Намаляването на емисиите, различни от CO_2, е изключително важно и за постигането на нашите цели в рамките на РРУ.

Над половината от емисиите, различни от CO_2, се дължат на селскостопанския сектор. От 2005 г. до 2023 г. всички сектори намалиха емисиите, различни от CO_2, но най-значителни намаления бяха направени в енергийния сектор извън СТЕ („друга енергия“), в малката промишленост и в сектора на отпадъците. През същия период емисиите, различни от CO_2, от селското стопанство, транспорта и сградите се понижиха съвсем слабо. Повечето намаления са свързани с емисии на диазотен оксид от промишлеността извън СТЕ, както и с намаления на метана в сектора на отпадъците и енергийния сектор извън СТЕ. Нивото на емисиите на флуорсъдържащи газове се понижи, но в по-малка степен (фигура 15).

Стратегията на ЕС за метана има за цел да се намалят емисиите на метан от секторите на енергетиката, селското стопанство и отпадъците, като по този начин се подпомага постигането на целите, залегнали в РРУ.

Фигура 15: Емисии, различни от CO_2, съгласно РРУ през 2005 г. и 2023 г. по сектори

Флуорсъдържащи газове

Флуорсъдържащите парникови газове (флуорсъдържащи газове) са с най-голям потенциал за глобално затопляне от всички парникови газове, което означава, че те причиняват най-голяма вреда на климата. Ключова роля измежду тях играят флуоровъглеводородите (HFC). HFC се използват в ежедневни продукти, оборудване и процеси, например хладилни и климатични инсталации, термопомпи, изолация, пожарна защита, електропроводи или промишлени процеси, като те представляват около 90 % от всички емисии на флуорсъдържащи газове.

От 2015 г. насам общите емисии от флуорсъдържащи газове в ЕС се понижават, най-вече защото през тази година влязоха в сила нови правила за постепенно преустановяване на използването на HFC. До 2030 г. количествата на HFC трябва да бъдат намалени с около 95 % в сравнение с 2015 г., а до 2050 г. се планира да се преустанови използването им.

Между 2015 г. и 2023 г. общите емисии на флуорсъдържащи газове в ЕС намаляха с 32,8 %, а емисиите на HFC — с 31,4 %. Само от 2022 г. до 2023 г. емисиите намаляха със 7,4 % за всички флуорсъдържащи газове и с 5,5 % за HFC. Тези намаления помагат на държавите членки да постигнат своите цели съгласно Регламента за разпределяне на усилията.

3.4 Автомобилен транспорт

Емисиите от транспорта представляват една четвърт от всички емисии на парникови газове (ПГ) в ЕС и 39 % от емисиите по РРУ. Транспортът е единственият голям сектор в икономиката на ЕС, в който емисиите все още са по-големи в сравнение с 1990 г. (+ 18 %) и са намалели незначително спрямо 2005 г. (вж. глава 4 от работния документ на службите на Комисията за повече подробности). **Декарбонизацията на транспортния сектор трябва да ускори постигането на целите на ЕС в областта на климата за 2030 г. и 2050 г.**

Автомобилният транспорт е основният източник на емисии на парникови газове в този сектор, като генерира около 95 % от емисиите или 73 %, когато се включат емисиите от международното въздухоплаване и морския транспорт. Над 70 % от емисиите от автомобилния транспорт се генерират от леки пътнически автомобили и лекотоварни превозни средства (ванове). От 2005 г. до 2023 г. емисиите от автомобилния транспорт са намалели с по-малко от 5 %. Това показва, че повишената ефикасност на превозните средства и увеличението на регистрираните превозни средства с нулеви емисии почти изцяло са компенсирани от текущите увеличения на дейностите в областта на автомобилния транспорт.

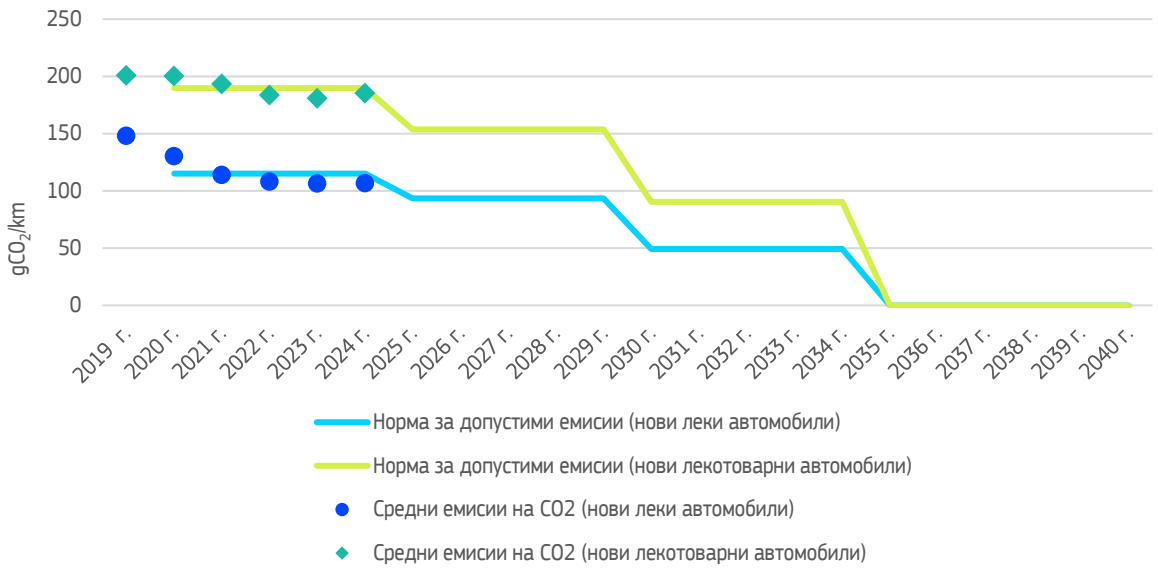
Стандартите на ЕС за емисиите на CO_2 от нови леки и лекотоварни автомобили и от **тежкотоварни превозни средства** (т.е. камиони, градски и извънградски автобуси и ремаркета) **са ключови политики за постепенно намаляване на емисиите на CO_2 от автомобилния транспорт**. С тях се определят общи за целия автомобилен парк на ЕС цели за намаляване на емисиите, от които се изчисляват годишни цели за специфични емисии за всеки отделен производител или група от производители. Изпълнението на специфичните цели се оценява на равнището на автомобилния парк, регистриран през дадена календарна година от даден производител или група от производители (а не на равнището на отделните превозни средства).

Според предварителните данни от мониторинга средната стойност на емисиите на CO_2 от новите леки и лекотоварни автомобили, регистрирани в ЕС, Исландия и Норвегия, се увеличиха леко през 2024 г. — от 106,4 gCO_2/km на 106,8 gCO_2/km през 2023 г. за леките автомобили и от 180,8 gCO_2/km на 185,4 gCO_2/km през 2023 г. за лекотоварните автомобили.

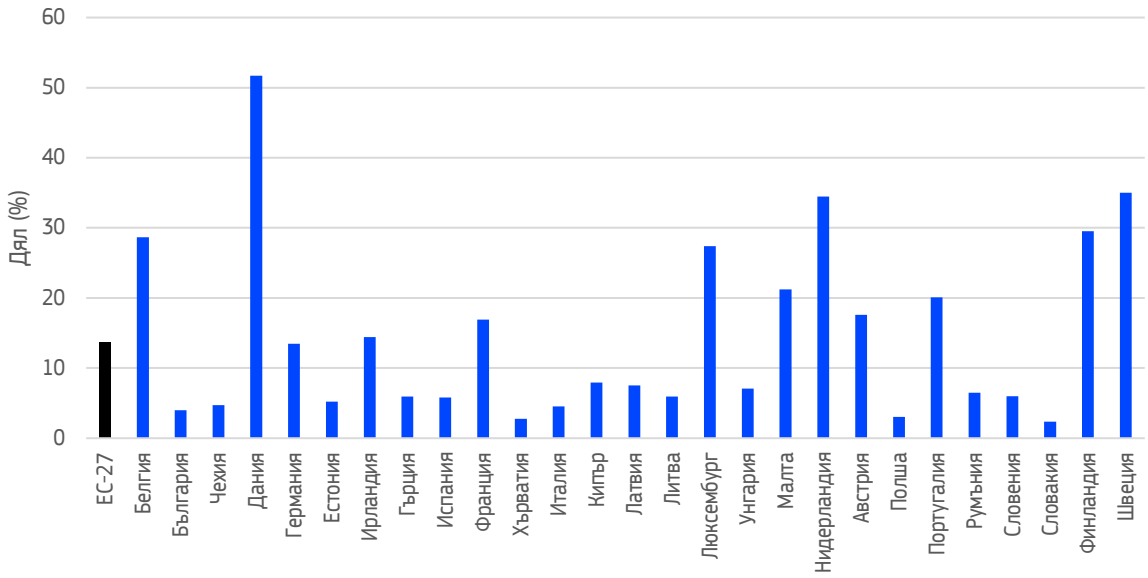
Слабото увеличение на емисиите на годишна база представлява леко влошаване в сравнение с рязката тенденция към намаляване на емисиите на CO_2 от новите леки и лекотоварни автомобили, която се отчита от 2020 г. насам, когато влязоха в сила по-строги цели за намаляване на емисиите на CO_2. Това увеличение настъпи през последната календарна година преди да започнат да се прилагат по-строгите цели от 2025 г. Подобно увеличение на емисиите беше отчетено и през годините преди влизането в сила на по-строгите цели от 2020 г.

През 2024 г. средните емисии на CO_2 бяха под целите на ЕС (вж. фигура 16), като се отчита спад с 28 % за леките автомобили и 8 % за лекотоварните автомобили в сравнение с 2019 г. Този напредък се дължи най-вече на нарастващия брой превозни средства с нулеви емисии. През 2024 г. при 14,5 % от новите леки автомобили и 7,2 % от новите лекотоварни автомобили нямаше никакви емисии на отработили газове, което представлява рязко увеличение в сравнение с едва 2,2 % и 1,4 % през 2019 г. Процентът на внедряване на превозни средства с нулеви емисии обаче се различава значително в отделните държави членки (вж. фигура 17). В Дания почти 52 % от новите леки пътнически автомобили през 2024 г. са с нулеви емисии. За разлика от това техният дял остана много нисък в няколко държави, например едва 2,3 % в Словакия, 2,8 % в Хърватия и 3 % в Полша.

Фигура 16: Средна стойност на емисиите на CO_2 (точките) и цели за автомобилния парк на целия ЕС (линиите) за леки и лекотоварни автомобили

Фигура 17: Дял на леките пътнически автомобили с нулеви емисии от регистрациите на нови леки пътнически автомобили (%, 2024 г.)

Източник: Обсерватория за алтернативни горива

Въпреки значителния напредък, постигнат през последните години, емисиите трябва да се намалят още повече, за да може ЕС да постигне целите за бъдещето. До 2030 г. средната стойност на емисиите трябва да се понижи с 55 % в сравнение с базовото равнище от 2021 г. за новите леки автомобили (на 49,5 gCO_2/km) и с 50 % за новите лекотоварни автомобили (на 90,6 gCO_2/km).

Тежкотоварните превозни средства, като камиони, градски и междуградски автобуси и ремаркета, генерират почти 30 % от всички емисии на CO_2 от автомобилния транспорт. През 2024 г. ЕС прие преразгледани стандарти за емисиите на CO_2 за нови тежкотоварни превозни средства с цел да затегне допълнително съществуващите стандарти и да разшири обхвата им, за да включват средни по размер камиони, градски автобуси, междуградски автобуси и ремаркета. Съгласно преразгледания Регламент се изисква намаляване на емисиите на CO_2 с 15 % до 2025 г. (без промяна при преразглеждането), с 45 % от 2030 г., с 65 % от 2035 г. и с 90 % от 2040 г. нататък в сравнение с базовото равнище от 2019 г. В него е заложена и цел за 100 % нулеви емисии за новите градски автобуси от 2035 г. нататък.

През отчетния период за 2023 г., който в действителност обхваща периода от юни 2023 г. до юли 2024 г., средните специфични емисии на **CO_2 от нови тежкотоварни превозни средства**[38], регистрирани в ЕС, **намаля с 4,3 %**. Това предполага, че продължава да е налице тенденцията на по-ясно изразен спад,

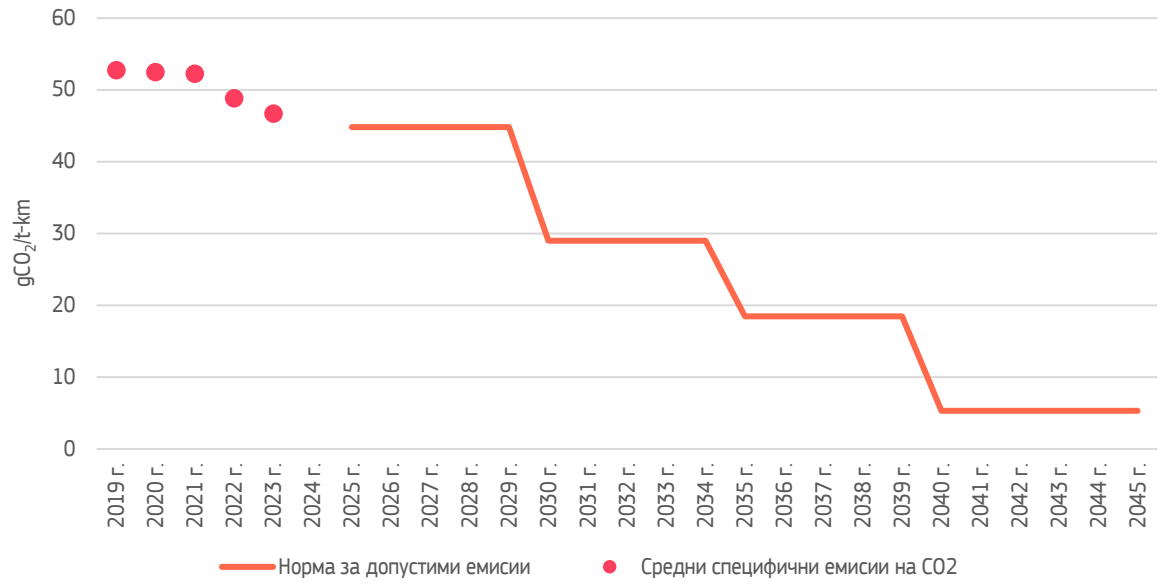
[38] Групите превозни средства 4, 5, 9 и 10 в рамките на обхвата на първоначалните стандарти за CO_2 преди посоченото по-горе преразглеждане се състоят от определени видове тежкотоварни камиони. Следният анализ се отнася до тези понастоящем регулирани групи превозни средства.

която започна през отчетния период за 2022 г. (– 6,6 %) след незначителните намаления от предходните два отчетни периода (фигура 18)[39].

Като цяло, през отчетния период за 2023 г. емисиите бяха с 11,4 % по-ниски спрямо нивата от 2019 г. Макар че това означава, че целта за намаляване с 15 % за целия автомобилен парк за 2025 г. вече може да бъде постигната, през следващите отчетни периоди ще бъде необходимо допълнително намаляване на емисиите, особено с оглед на по-амбициозните цели от 2030 г. нататък.

Броят на новите камиони с нулеви емисии, регистрирани през отчетния период за 2023 г., почти се удвои в сравнение с предходния отчетен период, но техният дял от първоначално регулираните групи превозни средства все още остава нисък — 1,1 %.

Фигура 18: Средни специфични емисии на CO_2 (точките) и цели за автомобилния парк на целия ЕС (линиите) за нови тежкотоварни превозни средства от първоначално регулираните групи превозни средства

Директивата за качеството на горивата допринася за намаляване на емисиите от транспорта, като определя изисквания за качеството на горивата за автомобилния транспорт. В ЕС е налице висока степен на спазване на пределните стойности за качеството на горивата. Според докладваната информация почти всички ключови параметри на горивата в пробите, взети през 2023 г., са били в рамките на допустимите граници (включително максималното съдържание на сяра), като държавите членки са докладвали за предприетите действия при установяване на проби, които не отговарят на изискванията. Това потвърждава, че въведената понастоящем система за мониторинг на качеството на горивата гарантира, че в ЕС се

[39] Поради промяна в симулационния метод за определяне на емисиите от нови тежкотоварни превозни средства, спадът през отчетния период за 2022 г. е надценен в известна степен, като действителният спад се изчислява на около 4 %. Този ефект е от много по-малко значение за отчетния период за 2023 г.

продават висококачествени горива, както и че те отговарят на изискванията на Директивата за качеството на горивата.

До 2023 г. държавите членки също така бяха длъжни да докладват във връзка с целта за интензитет на емисиите на парникови газове за целия жизнен цикъл на горивата за автомобилния транспорт от 6 % (в сравнение с нивата от 2010 г.). От 2023 г. насам целите за декарбонизация са включени в преразгледаната Директива за енергията от възобновяеми източници. Средният интензитет на емисиите на парникови газове от доставените през 2023 г. горива беше с 6,3 % по-нисък от този през 2010 г.

За повече информация относно качеството на горивата вж. глава 6 от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

Изгарянето на горива в автомобилния транспорт също така ще бъде обект на **нова система за търговия с емисии** (СТЕ2). Целта на тази промяна е емисиите да се намалят с 42 % до 2030 г. в сравнение с нивата от 2005 г. (вж. глава 2 за повече подробности).

4. Сектор на земеползването

Основни акценти

- Поглъщането на въглерод от сектора на земеползването намалява, като наскоро беше отчетено леко подобрение, довело през 2023 г. до нетно поглъщане на въглерод в размер на – 198 $MtCO_2$-екв.
- Последните налични прогнози на държавите членки продължават да показват разлика от 40—55 $MtCO_2$-екв. на равнището на ЕС в сравнение с целта на ЕС за 2030 г.
- Необходими са повече инвестиции в сектора на земеползването и по-добра система за мониторинг, за да се създадат условия за постигане на свързаната с климата цел в сектора на земеползването и да се гарантират устойчиви вериги за създаване на стойност в сферата на биоикономиката.

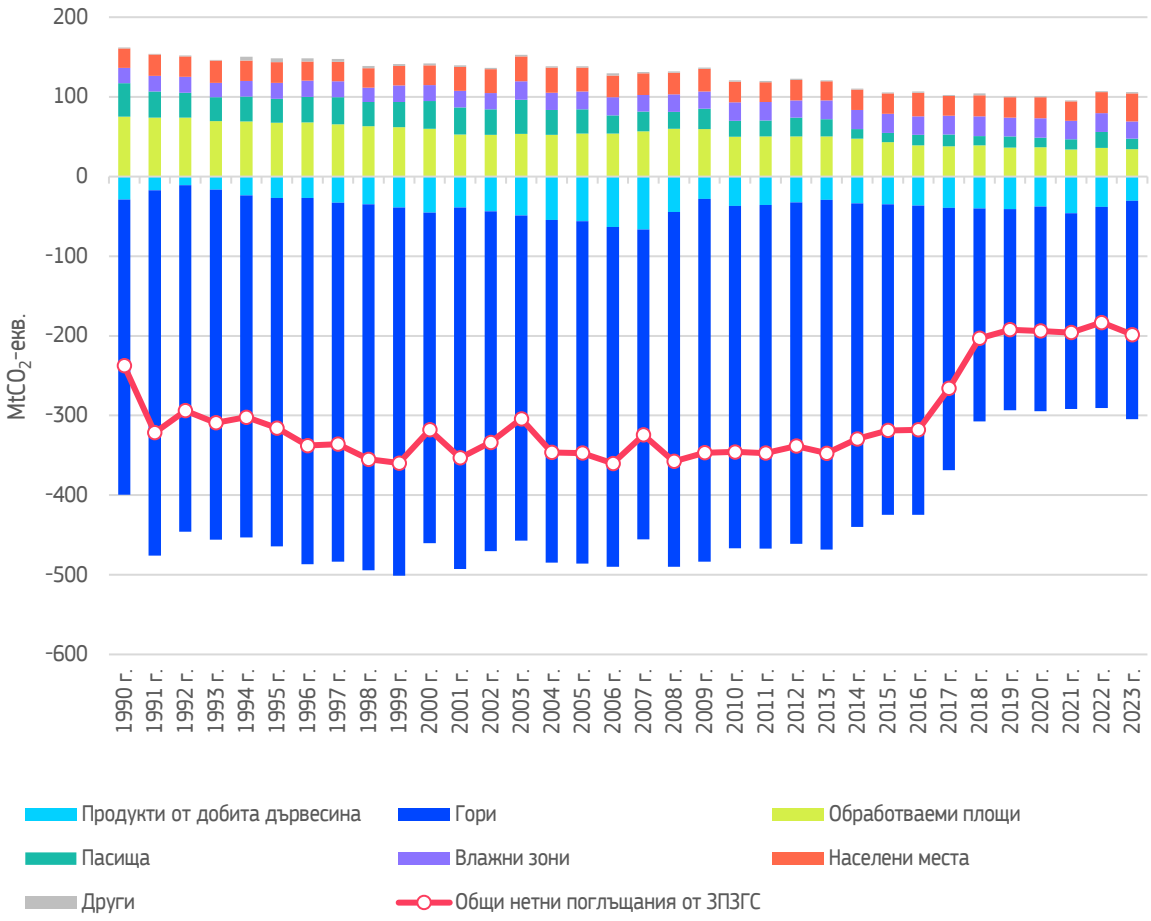
Секторът на земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС) в ЕС повече поглъща, отколкото отделя парникови газове, като премахва значителни количества въглерод от атмосферата. Поради това секторът играе основна роля за постигането на целите на политиката на ЕС в областта на климата, като помага да се повиши поглъщането и да се стимулира устойчивостта на секторите на селското и горското стопанство.

Като ключов стълб за биоикономиката на ЕС секторът играе също толкова важна роля за прехода към неутрална по отношение на климата и устойчива икономика, например като осигурява храна и материали, които заменят изкопаемите материали или тези с висок въглероден интензитет.

През 2023 г. нетните поглъщания се увеличиха с 15 Mt в сравнение с 2022 г., като през 2023 г. беше постигнато общо нетно поглъщане в размер на – 198 $MtCO_2$-екв. Въпреки това подобрение обаче поглъщането на въглерод намалява с тревожни темпове през последното десетилетие. Тази тенденция произтича най-вече от увеличения добив и по-бавния растеж на горите. Това на свой ред се дължи на изменението на климата, което оказва все по-голямо въздействие. По-честите и по-сериозни горски пожари, причинените от вятъра щети, сушите и епидемиите от насекоми и гъбички намаляват способността на горите да поглъщат въглерод. В някои случаи фактор са и застаряващите гори. Следователно способността на горите в ЕС да поглъщат въглерод в бъдеще е несигурна и ЕС може да е изложен на риск да загуби способността си да балансира емисиите на въглерод от други източници.

Понастоящем земята, използвана за населени места, обработваеми площи, влажните зони и пасищата са основните източници на емисии в сектора на ЗПЗГС (вж. фигура 19).

Фигура 19: Емисии и поглъщания в поземления сектор през периода 1990—2023 г. по основни категории земеползване (ЕС-27)

4.1 Цел по отношение на ЗПЗГС

Целта по отношение на ЗПЗГС е за увеличение до 2030 г. на нетните поглъщания на въглерод в сектора на земеползването в ЕС с допълнителни – 42 $MtCO_2$-екв. в сравнение с референтния период 2016—2018 г.[40]

За периода 2021—2025 г. се прилагат специални правила за отчитане за различните отчетни категории земя, при които се отчитат сравнителни показатели от минали периоди (например референтните нива за горите). Държавите членки трябва да следват правилото за недопускане на дебити,

[40] Средните годишни нетни поглъщания за 2016 г., 2017 г. и 2018 г., докладвани в представената инвентаризация на парниковите газове за 2020 г., плюс допълнителните – 42 $MtCO_2$-екв. нетни поглъщания водят до общи нетни поглъщания от – 310 $MtCO_2$-екв. на равнището на ЕС. Всички корекции в методиката, дължащи се на подобрения в докладването на данните от инвентаризацията, ще бъдат отчетени при проверката за съответствие с целта за 2030 г.

което означава, че „отчетените“ емисии не трябва да надвишават „отчетените“ поглъщания.

За периода 2026—2030 г. докладването е опростено, като са премахнати правилата за отчитане и съответните сравнителни показатели. Допълнителната цел от – 42 $MtCO_2$-екв. обхваща всички категории за докладване в сектора на ЗПЗГС и е разпределена между държавите членки чрез индивидуални цели въз основа на техния дял от общата управлявана земна площ. Националните цели за 2030 г. изискват всички държави членки да повишат равнището си на амбиция по отношение на климата и да въведат допълнителни политики в областта на селското и горското стопанство. За повече подробности вж. глава 10 от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

4.2 Оценка на напредъка

Наблюдаваната през последните години отрицателна тенденция на намаляване на нетните поглъщания се запазва. Както предварителните стойности за периода на съответствие 2021—2025 г., така и прогнозите на държавите членки за периода на съответствие 2026—2030 г., показват разлика спрямо целта.

Въз основа на представената инвентаризация на парниковите газове за 2025 г. прогнозираният „отчетен“ баланс за периода 2021—2023 г. показва общ дебит на ЕС в размер на 52 $MtCO_2$-екв. Поради това в съответствие с наличните понастоящем стойности се прогнозира, че ангажиментът за недопускане на дебити няма да бъде спазен на равнището на ЕС. Тези числа обаче подлежат на промяна през следващите години поради очакваните усъвършенствания на методиката за инвентаризациите на парниковите газове. Тези промени и всички възможности за гъвкавост, достъпни за държавите членки, ще бъдат взети под внимание преди проверката за съответствие за периода 2021—2025 г., която ще бъде извършена през 2027 г.[41]

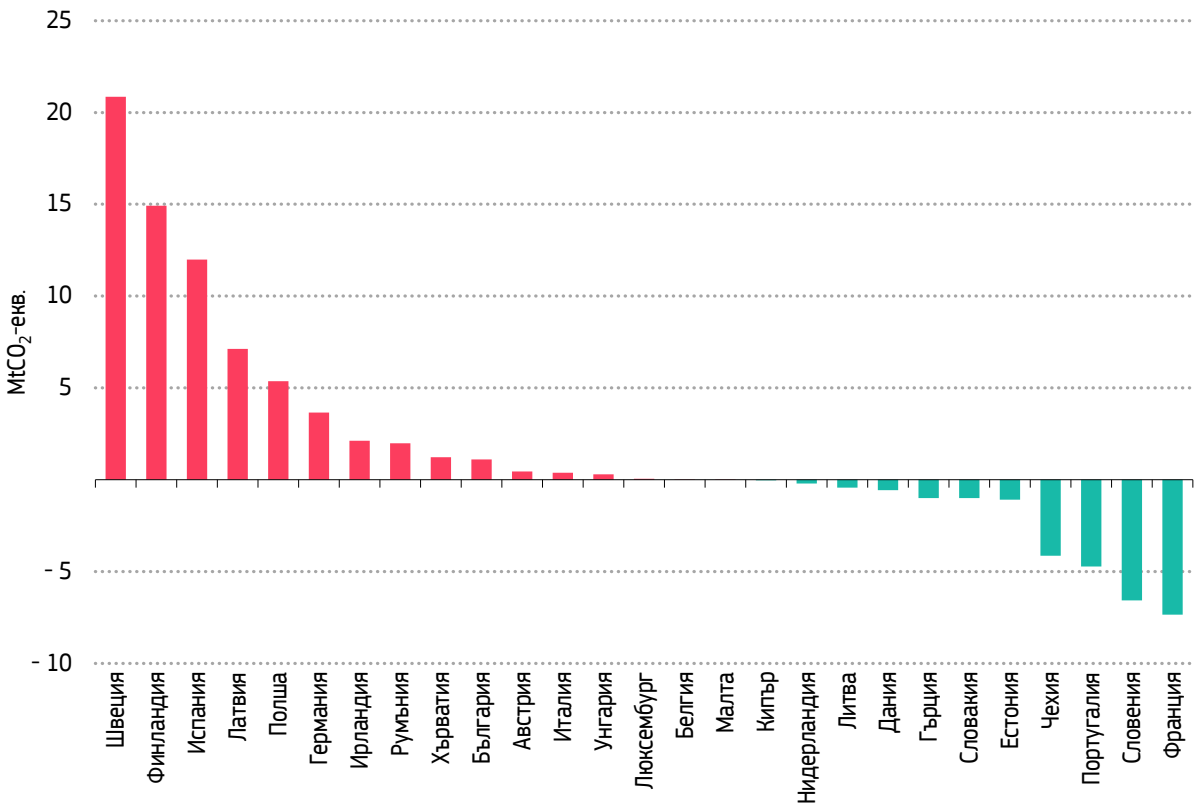
Въз основа на данни за три години от периода на съответствие (2021—2023 г.) и като се изключват възможностите за гъвкавост, при 11 държави членки се наблюдават отчетни дебити. Поради това те могат да се сблъскат със затруднения при изпълнението на ангажимента през 2025 г.,

[41] Държавите членки постоянно подобряват своите методики за докладване на инвентаризациите на парниковите газове от гледна точка на точността на данните. Преизчисленията, основани на подобрените данни, постепенно се отразяват в инвентаризациите. Вследствие на това някои референтни показатели, използвани за отчитане в минали периоди, като например референтните нива за горите, ще трябва да бъдат актуализирани по съответния начин. Освен това в Регламента за ЗПЗГС са достъпни специфични възможности за гъвкавост, които могат да се използват от държавите членки, например за естествени смущения. Тези аспекти ще трябва да бъдат взети под внимание преди проверката за съответствие, при която ще бъде направена съпоставка с ангажимента за недопускане на дебити за периода на съответствие 2021—2025 г. Комисията създаде процес за оказване на съдействие на държавите членки и за улесняване на изготвянето на тези актуализации през следващите месеци.

като най-големият дебит се наблюдава при Германия, Финландия и Португалия[42]. От друга страна, 16 държави членки изпълняват ангажимента за недопускане на дебити, като отчетените поглъщания надхвърлят отчетените емисии. Най-големият нетен кредит се наблюдава при Италия, Румъния и Испания[43]. И в този случай е важно да се отбележи, че посочените стойности подлежат на промяна поради очакваните усъвършенствания на методиката.

Последните прогнози, представени от държавите членки, показват, че ЕС като цяло изостава от целта си за генериране на допълнителни нетни поглъщания от 42 $MtCO_2$-екв. до 2030 г., като остава разлика от около 40—55 $MtCO_2$-екв. Швеция, Финландия и Испания прогнозират най-големите разлики спрямо националните си цели за 2030 г., докато Франция, Словения и Португалия очакват да имат най-голям излишък спрямо съответните си цели за 2030 г. (фигура 20).

Фигура 20: Прогнозирана разлика спрямо националните цели за 2030 г. с допълнителни мерки, въз основа на прогнозите на държавите членки за 2030 г. ($MtCO_2$-екв.)

[42] Държави членки с дебити в низходящ ред по големина: Германия, Финландия, Португалия, Франция, Чехия, Австрия, Швеция, Естония, Латвия, Белгия, Кипър.
[43] Държави членки с кредити във възходящ ред по големина: Малта, Люксембург, Словения, Литва, Нидерландия, Гърция, Хърватия, Словакия, България, Ирландия, Полша, Унгария, Дания, Испания, Румъния, Италия.

Забележка: Разликите до целта за ЗПЗГС за 2030 г. са изчислени, като са взети предвид последните инвентаризационн данни и прогнози за ПГ на държавите членки (и двете представени през 2025 г.), включително повторното коригиране, за да се вземат предвид евентуалните несъответствия между инвентаризационните данни и прогнозите. Тъй като държавите членки непрекъснато подобряват своите методики за инвентаризационните данни и прогнозите за ПГ по отношение на точността, изчисляването на разликите подлежи на промени в бъдеще.

От първостепенно значение е държавите членки бързо да изготвят и въведат подходящи политики, чрез които да осъществят стабилен напредък към постигането на своите цели в областта на климата. Това следва да включва мерки за подпомагане на земеделските стопани, горските стопани и други засегнати групи при изграждането на устойчиви стопански модели в съответствие с тези цели.

4.3 Действия за засилване на мониторинга на земната повърхност

Регламентът за ЗПЗГС изисква от всички държави членки да създадат системи за мониторинг на запасите от въглерод в почвата и биомасата, наред с други неща.

Инвентаризациите на парниковите газове на държавите членки са в основата на действията в областта на климата и подлежат на непрекъснато развитие. Чрез по-точни и навременни данни за земята, почвата и горите ще се подпомогне набелязването на мерки, които водят до най-големи ползи за климата. Всеобхватните и съпоставими системи за мониторинг за земята, при които се извличат ползите от усъвършенстваните технологии, като например моделиране и спътници, са от ключово значение за разходоефективното вземане на решения и инвестиране в поземления сектор както в държавите членки, така и по протежението на веригите за създаване на стойност в сферата на биоикономиката. Комисията подпомага държавите членки в тези усилия, например чрез програмата „Хоризонт Европа“ и спътниковата програма „Коперник“.

4.4 Свързани инициативи от значение за селското и горското стопанство

Приетият през 2024 г. Регламент на ЕС относно поглъщанията на въглерод и въглеродното земеделие е замислен **да улесни и ускори внедряването на висококачествени поглъщания на въглерод и намаляване на емисиите**. Той включва три отделни вида дейности:

- трайно поглъщане;
- въглеродно земеделие; както и
- съхранение на въглерод в дълготрайни продукти.

Със сертифицирането на продукти за съхранение на въглерод, като например строителство, основано на дървесина, Регламентът също така ще осигури нови стопански възможности на лицата, стопанисващи земи, и ще подпомогне растежа на устойчивата кръгова биоикономика. Това ще подпомогне държавите членки да постигнат своите цели в областта на ЗПЗГС.

4.5 Стимули за поглъщания на въглерод и устойчиви практики

Съществуват или се разработват много механизми за финансиране и стимули за насърчаване на поглъщанията на въглерод чрез публични или частни източници.

ЕС **предоставя финансиране** по линия на общата селскостопанска политика, фондовете на политиката на сближаване и други програми на ЕС като LIFE или „Хоризонт Европа“ (по-специално Мисията за почвите). През 2023 г. Комисията прие насоки относно възможностите за финансиране от ЕС за здрави почви.

Държавите членки могат също така да подкрепят въвеждането на практики за устойчиво управление съгласно правилата за държавна помощ, които бяха преразгледани и позволяват подпомагането на горски екосистемни услуги, като например регулиране на климата и възстановяване на биологичното разнообразие. В насоките на Комисията относно схемите за плащане на горски екосистемни услуги е предоставена допълнителна информация за заинтересованите групи. Общата селскостопанска политика и държавната помощ също така обхващат финансирането на инвестиции и мерки, като например обучение, консултиране или сътрудничество, които спомагат за постигане на максимален ефект.

Чрез инициативи на частния сектор, свързани с доброволни пазари на въглеродни емисии, или чрез комбинация от различни варианти на финансиране може да се допълни и допълнително да се насърчи широкомащабното внедряване на въглеродно земеделие.

5. Промишлено управление на въглеродните емисии

Основни акценти

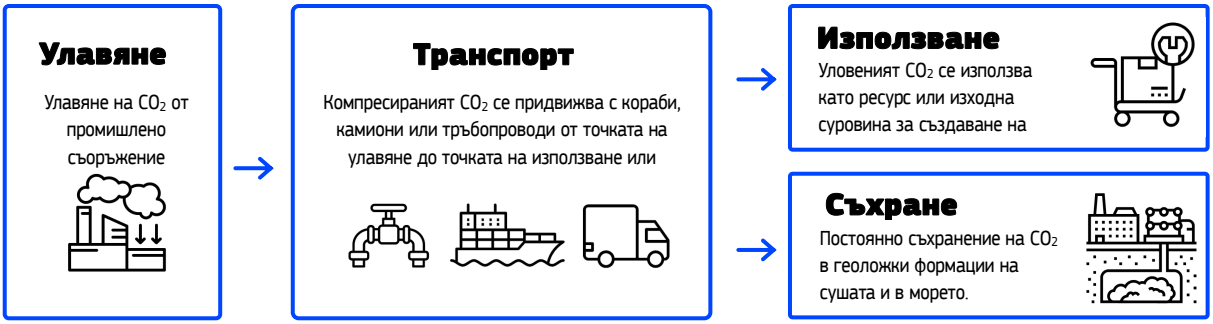
- Необходимо е улавяне и постоянно съхранение на емисии на CO_2, за да се постигне неутралност по отношение на климата до 2050 г.
- През 2024 г. Европейската комисия изготви стратегия, с която се създават условия за промишлено управление на въглеродните емисии.
- ЕС определи цел за капацитет за нагнетяване на CO_2 за 2030 г. и задължава дружествата за нефт и газ да постигнат тази цел.

Оценката на въздействието на целта в областта на климата за 2040 г. показва, че до 2040 г. ще трябва да бъдат уловени до 300 милиона тона CO_2 и да бъдат съхранени приблизително 200 милиона тона CO_2, за да се постигне предложената цел за 2040 г. за намаляване на емисиите на парникови газове с 90 %. До средата на века ще трябва да бъдат уловени приблизително 450 милиона тона CO_2 и да бъдат съхранени около 250 милиона тона CO_2. В стратегията за промишлено управление на въглеродните емисии се определят визия и списък с действия за постигането на тези цели.

CO_2 може да се улавя, за да се предотврати изпускането му в атмосферата, и след това да се съхранява или използва. Тези практики са известни като улавяне и съхранение на въглероден диоксид (УСВ) и улавяне и оползотворяване на въглероден диоксид (УИВ). По-голямата част от CO_2, който се очаква да бъде уловен, следва да бъде генериран от изходните суровини за промишлени процеси (например инсталации за изгаряне на отпадъци или за клинкер).

Уловеният CO_2 може също така да бъде с биогенен или атмосферен произход. Биогенният CO_2 се генерира чрез биологични процеси и може да се улавя например от електроцентрали, използващи биомаса, или инсталации за оползотворяване на енергия. Атмосферният CO_2 се среща естествено в атмосферата. Улавянето и постоянното съхранение на CO_2 с биогенен или атмосферен произход е практика, известна като трайно поглъщане на въглерод.

Фигура 21: Схема на улавянето, използването и съхранението на въглероден диоксид

Стратегията за промишлено управление на въглеродните емисии е важна стъпка към по-еднородното внедряване на улавянето и съхранението на въглероден диоксид (УСВ), улавянето и използването на въглероден диоксид (УИВ) и трайното поглъщане на въглерод в Европа. Стратегията подпомага създаването на единен пазар на услуги за транспортиране и съхранение на CO_2 в цяла Европа до 2030 г.

С рамката за сертифициране на поглъщанията на въглерод, приета в края на 2024 г., се определят правила на ЕС за измерване и проверка на висококачествените дейности за поглъщане на въглерод. Нейната цел е да се подпомогне доброволният пазар, като тя би могла да осигури основа за включването в бъдеще на постоянни поглъщания на въглерод на национално равнище в СТЕ на ЕС. Пактът за чиста промишленост от 2025 г. обвързва целите в областта на климата с конкурентоспособността на промишлеността, като отдава приоритет на улавянето, използването и съхранението на въглерод за секторите с трудно поддаващи се на намаляване емисии и сигнализира евентуална промяна в СТЕ на ЕС за възнаграждаване на постоянното съхранение на CO_2.

От декември 2024 г. насам държавите членки трябва да представят годишен доклад за напредъка относно нуждите от улавяне, транспортиране и съхранение на въглерод. В настоящия доклад са посочени:

- текущите проекти за улавяне, транспортиране и съхранение на CO_2,
- съответните нужди от нагнетяване и капацитет за съхранение,
- националните мерки за подпомагане, стратегии и цели за улавянето на CO_2.

Всички годишни доклади на държавите членки са достъпни на уебсайта, свързан с целта за съхранение на въглерод.

ЕС се стреми да създаде пазар на ЕС за услугите за съхранение на CO_2. За тази цел в законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии се определя цел за капацитет за нагнетяване на CO_2 от най-малко 50 милиона тона годишно до 2030 г. и 44 производители на нефт и газ от ЕС се задължават да постигнат тази цел. Посочените производители трябва да развият годишния капацитет за нагнетяване на CO_2 в ЕС до 2030 г.[44] Считано от 2025 г., Европейската комисия ще публикува годишен доклад за напредъка към постигането на целта.

[44] Решение (ЕС) 2025/1479 на Комисията от 22 май 2025 г. за определяне на пропорционалния принос за постигането на целта на Съюза за капацитета за нагнетяване на CO_2 до 2030 г. от субектите, притежаващи разрешително съгласно определението в член 1, точка 3 от Директива 94/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета.

До 30 юни 2025 г. производителите трябваше да представят на Комисията подробен план, в който обясняват как се подготвят да допринесат към целта на ЕС за капацитет за нагнетяване на CO_2 до 2030 г. В тези планове следва да се потвърди размерът на новия капацитет за нагнетяване и съхранение на CO_2, който се цели да бъде готов до 2030 г., и да се посочат методите и междинните цели, които ще се използват за постигането му. Считано от 30 юни 2026 г., производителите на нефт и газ трябва да докладват ежегодно на Комисията, като описват подробно своя напредък към постигането на целта. Комисията ще предостави публичен достъп до тези доклади.

6. Издръжливост спрямо изменението на климата и адаптиране към него

Основни акценти

- Климатичните опасности подронват конкурентоспособността, сигурността и просперитета на Европа. Издръжливостта спрямо изменението на климата следва спешно да се превърне в неразделна част от всички европейски политики.
- Понастоящем се полагат усилия за създаването на интегрирана рамка на ЕС за издръжливост спрямо изменението на климата, която ще бъде предложена през 2026 г.
- Основен принцип представлява издръжливостта още при проектирането. Това означава, че всички инвестиции, които са уязвими или изложени на климатични въздействия, трябва да бъдат проектирани да издържат на климатичните рискове, които биха могли да се проявят по време на експлоатационния им срок, без неприемливи загуби на стойност или използваемост.
- През последната година държавите — членки на ЕС, постигнаха значителен напредък по разработването на политика за издръжливост и адаптиране, макар че тя все още не отговаря изцяло на изискваните преобразуващи промени.
- Необходимо е значително допълнително внимание за подготовката и изпълнението на действия за адаптиране във всички сектори.

Въздействията от изменението на климата са налице. Бури, горещи вълни, суши, горски пожари и наводнения увреждат домовете, пътищата, природата, финансите и икономиката в по-общ план във всички държави от ЕС. Съгласно правото на Съюза се изисква ЕС и неговите държави членки да постигнат напредък по:

- **изграждането на капацитет за адаптиране:** прогнозиране какво ще се случи и изготвяне на съответните планове;
- **укрепване на издръжливостта:** помагане на хората, местата и системите да устоят на смущенията и бързо да се възстановят; както и
- **намаляване на уязвимостта:** понижаване на експозицията на общностите и активите на вреди, свързани с климата.

Въпреки че беше постигнат напредък, на този етап мерките на ЕС и националните мерки все още не отговарят на нуждите.

6.1 Климатични опасности и икономически загуби

През 2024 г. ЕАОС публикува първата си **Европейска оценка на риска, свързан с климата**. Тази оценка разкри, че 34 от 36 основни климатични риска, групирани в пет клъстера на рисковете (екосистеми, здравеопазване,

инфраструктура, храна и икономика, както и финанси), биха могли да достигнат критични или дори катастрофални нива през този век при сценариите със значително затопляне. Резултатите от европейския доклад за състоянието на климата от 2024 г.[45] също показват, че тези рискове застрашават живота, поминъка и благосъстоянието на много европейци.

От 80-те години на 20-ти век **Европа се затопля два пъти по-бързо от средното в световен мащаб**, което я превръща в най-бързо затоплящия се континент. 2024 г. беше най-горещата регистрирана година в Европа съгласно всички набори от данни, с рекордно високи годишни температури в почти половината (около 48 %) от континента. Годишната средна температура на повърхността на моретата и езерата в Европа през 2024 г. също достигна най-високото регистрирано ниво — малко над предишния рекорд, поставен през 2023 г. При ледниците в Скандинавия беше отчетена най-сериозната регистрирана загуба на маса, която е най-голяма и в световен мащаб.

В Европа екстремните горещини са причина за около 95 % от всички смъртни случаи, свързани с климата[46]. През последните 20 години смъртните случаи в резултат на топлинен удар се увеличиха с около 30 %, като засягат най-тежко хората, живеещи в гъсто населени градове, поради ефекта на градския топлинен остров[47].

През 2024 г. горски пожари изгориха над 400 000 хектара (4 000 km²) в 21 от 27 държави от ЕС и засегнаха 42 000 души. Това е малко над средната стойност през периода 2006—2023 г., но по-малко от предходните три години[48]. Сериозни горски пожари обаче избухнаха рано през основния сезон — през юли — на няколко гръцки острова и в Мадейра, Португалия. Само за една седмица в горските пожари в Португалия изгоряха над 100 000 хектара земя, което се равнява на около 32 % от всички изгорели площи в Европа[49]. В България общият размер на регистрираните изгорели площи беше най-големият за повече от десетилетие, с изгорели 45 000 хектара земя в резултат на 256 пожара. От началото на 2025 г. до края на август бяха изгорели почти един милион хектара — над три пъти повече от средната стойност от 293 000 хектара през периода 2006—2024 г.[50].

Успоредно с по-високите от средното температури, **продължителната липса на валежи** в по-голямата част от Югоизточна Европа засегна речните потоци и повлия на **селското стопанство, екосистемите и**

[45] Освен ако не е посочено друго, всички данни в настоящия раздел са основани на посочения доклад.
[46] Икономически загуби от метеорологични и свързани с климата екстремни явления в Европа | Начална страница на Европейската агенция за околна среда.
[47] Екстремни метеорологични явления и човешкото здраве | Коперник.
[48] Тази стойност представлява около 80 % от регистрирания през 2023 г. размер на площите и едва половината от общия размер през 2022 г. Предварителен доклад за горските пожари в Европа, Близкия изток и Северна Африка през 2024 г. — Служба за публикации на ЕС (стр. 10).
[49] Горски пожари | Коперник.
[50] Европейска информационна система за горските пожари — Портал за статистически данни.

производството на енергия. Информация от няколко източника показва например, че в началото на юли 2024 г. в Сицилия нивото на язовирите е спаднало под прага за повишена степен на тревога, като обемът е бил с 45 % по-нисък спрямо предходната година[51]. Много общини издадоха разпоредби за пестене на водата, тъй като сушите причиниха загуби на селскостопанска продукция. Това засегна тежко реколтите от цитрусови плодове и пшеница, както и лозята, като икономическите щети се изчисляват на 2,7 милиарда евро[52].

През 2024 г., докато Югоизточна Европа беше засегната от най-тежките условия на суша и от най-сухото лято от 12 години насам, през септември в Централна Европа беше отчетено най-дъждовното време от 1979 г. насам поради **екстремните валежи**, причинени от бурята „Борис“, която засегна осем държави членки. Изчислява се, че широкоразпространените и сериозни наводнения в резултат на бурята са засегнали 413 000 души през 2024 г., като са довели до загубата на 335 човешки живота или повече.

Щетите от бури и наводнения в цяла Европа през 2024 г. се изчисляват на най-малко 18 милиарда евро, а застраховките за загуби в резултат на наводнения през 2024 г. бяха на второ място сред най-големите, достигани някога[53]. **От всички природни бедствия, които засегнаха Европа през 2024 г., трите най-скъпоструващи бедствия бяха причинени от наводнения**. Ако бъдат класирани в зависимост от общите загуби, внезапното наводнение в Испания причини загуби в размер на 10 милиарда евро, като по-малко от половината активи бяха застраховани. Внезапните наводнения в Германия, Полша, Италия, Австрия и Чехия причиниха загуби в размер на общо 5 милиарда евро, докато застраховките бяха в размер на едва 2 милиарда евро. Наводненията в резултат на бурята „Борис“ в Чехия, Австрия, Полша, Италия, Словакия, Румъния, Унгария причиниха загуби в размер на 4 милиарда евро, половината от които бяха застраховани[54]. Изменението на климата е причината за над една трета от всички **застраховки за загуби, свързани с метеорологичните условия**, през последните 20 години[55]. През 2023 г. едва около една четвърт от икономическите загуби в ЕС са били застраховани, а в някои държави от ЕС техният дял е под 5 %[56].

Увеличението на честотата и интензитета на много от тези екстремни метеорологични явления също така поражда по-големи рискове за

[51] Продължителни суши: критичен недостиг на вода и застрашени реколти — Европейска комисия.
[52] Продължителни суши: критичен недостиг на вода и застрашени реколти — Европейска комисия.
[53] Урагани, няколко гръмотевични бури и наводнения са причината застраховките за загуби да са над 100 милиарда щатски долара за 5-та последователна година, твърди институтът Swiss Re | Swiss Re.
[54] Информационен документ на Munich Reinsurance Company за 2024 г.
[55] Над една трета от застраховките за загуби през този век, причинени от метеорологичните условия, се дължат на изменение на климата, като този процент нараства — Insure Our Future Global.
[56] Съвместен документ на EIOPA и ЕЦБ: Към европейска система за управление на риска от природни бедствия — EIOPA.

застроената среда и инфраструктурата в Европа, както и за предоставяните от тях услуги. Проучване на Комисията показва, че изменението на климата ще ускори корозията в по-старите сгради със стоманобетон, като се очаква разходите за ремонт да достигнат между 76 и 883 милиарда евро до 2100 г.

Екстремните горещи вълни и пожари, обилните валежи и наводнения, значителните снеговалежи и гръмотевични бури представляват сериозно изпитание за издръжливостта на **транспортната система**, като повлияват на оперативната и икономическата функционалност и водят до инциденти, злополуки и закъснения или отмяна на услуги в железопътния транспорт[57]. Морските горещини също пораждат значителни социално-икономически последици, особено за отрасли като **рибарството, аквакултурите и туризма**. Изменението на климата оказва въздействие и върху конкретни групи хора и **култури** в Европа. В Северна Европа например изменението на климата оказва значително въздействие върху поминъка на саамите, като застрашава културата и благосъстоянието на коренното население в Европа.

Степента на икономическите загуби в бъдеще ще **зависи както от действията, които се предприемат за смекчаване на въздействията от изменението на климата, така и от осъществяването на действия за адаптиране към изменението на климата и за повишаване на издръжливостта на изложените активи**. Годишните загуби на ЕС биха могли да достигнат 2,2 % от БВП до 2070 г. при всички сценарии, а една четвърт от регионите на ЕС биха могли да отчетат загуби на БВП, надхвърлящи 5 %[58]. Ако глобалното затопляне остане по-трайно над прага от 1,5 градуса, определен съгласно Парижкото споразумение, кумулативната допълнителна загуба на БВП за ЕС могат да възлезе на 2,4 трилиона евро през периода от 2031 г. до 2050 г.[59].

Наскоро Европейската комисия проведе проучване на загубите на производителност на труда, причинени от нарастващия топлинен стрес в регионите на ЕС. Проучването показва, че **топлинният стрес** от изменението на климата ще намали производителността на труда и БВП в цяла Европа, като южните и югоизточните региони ще бъдат засегнати в най-голяма степен. До 2050 г. загубите на производителност могат да достигнат около 0,9 %, а загубите на БВП — до 0,7 % в най-засегнатите региони, в сравнение с бъдеще без въздействия, породени от топлинен стрес. Очаква се тези загуби да се задълбочат до 2080 г., като загубата на

[57] Доклад за въздействието на железопътния транспорт върху околната среда от 2024 г. | Агенция за железопътен транспорт на Европейския съюз (стр. 76).

[58] Група на Световната банка, 2024 г. Разходи за адаптиране към изменението на климата в условията на променящ се свят. Икономика за предотвратяване и готовност за бедствия

[59] ЕК. 2024 г. Целта на Европа в областта на климата за 2040 г. и нейният път към неутралност по отношение на климата до 2050 г. — изграждане на устойчиво, справедливо и просперираще общество.

производителност ще достигне 2,5 %, а загубите на БВП ще надхвърлят 1,5 %. Ако не се предприемат действия за адаптиране и се реализират най-неблагоприятните сценарии в областта на климата, загубите на производителност на труда биха могли да надхвърлят 6 % в някои региони, а загубите на БВП биха могли да надвишат 4 %.

6.2 Действия на ЕС за насърчаване на издръжливостта спрямо изменението на климата

С оглед на широкия диапазон от климатични опасности е изключително важно да се насърчи издръжливостта спрямо изменението на климата в цялата ни икономика, общество и инфраструктура, за да се запазят основните обществени функции и да се гарантира благосъстоянието на хората. Издръжливостта спрямо изменението на климата и управлението на риска са от жизненоважно значение за конкурентоспособен, сигурен и просперитет ЕС.

Стратегията за Съюз на подготвеност има за цел да се повишат гражданската и военната подготвеност и готовност на ЕС за кризи в бъдеще, така че всички да са готови и да могат да реагират бързо и ефективно при нужда. Стратегията ще подпомогне националните действия за подготвеност, като засили координацията и ефикасността съгласно съществуващите стратегии и като насърчи култура на устойчивост спрямо всички видове бъдещи кризи.

В нея се признава, че климатичните рискове са част от ключовата кризисна картина. В стратегията се подчертава значението на предвиждането и превенцията, както и на необходимостта от справяне с рисковете и заплахите по всеобхватен начин, като се отчита начинът, по който си взаимодействат и пораждат каскадни ефекти. С тази основна цел, в стратегията се поема ангажимент за разработването на всеобхватна междусекторна оценка на рисковете и заплахите на равнището на ЕС. Освен това в стратегията изрично се предвижда **въвеждането на „издръжливост спрямо изменението на климата още при проектирането“ и на „подготвеност още при проектирането“ във всички политики и действия на ЕС.** Като се използват общи референтни сценарии в областта на климата, това би гарантирало, че политиките са по-добре съобразени с изменението на климата, така че да се избегнат бъдещи кризи и да се укрепи проактивното управление на рисковете в областта на климата, околната среда и водите в целия ЕС.

През 2024 г. вниманието беше съсредоточено върху започването на работа по **интегрирана рамка за издръжливост спрямо изменението на климата**, включително публична покана за предоставяне на данни. Европейска агенция за околна среда ръководи изготвянето на втора европейска оценка на риска, свързан с климата. Целта на интегрираната рамка ще бъде да се гарантира, че всички инвестиции, които са уязвими на въздействията от изменението на климата, се проектират с оглед на справянето с климатичните рискове,

които биха могли да възникнат по време на експлоатационния им срок („издръжливост още при проектирането“).

Съгласно **компаса за конкурентоспособността**, който е съобразен изцяло с посочените по-горе политики, ЕС и държавите членки са длъжни редовно да актуализират оценките на риска, свързан с климата, и да подобряват критичната инфраструктура въз основа на принципа за издръжливост още при проектирането. В компаса за конкурентоспособността се определят варианти, с които се избягва застрашаването на веригите на доставки и производствените обекти от опасни събития, включително действия за интегриране на издръжливост спрямо изменението на климата в градоустройството, внедряване на природосъобразни решения и разработване на природни кредити, както и адаптиране в селското стопанство, като същевременно се обезпечава продоволствената сигурност.

Във **визията за селското стопанство и храните в ЕС** се посочват въздействията от екстремните метеорологични явления и променящите се модели на валежите за земеделските стопани. За да се намали тяхната уязвимост и експозиция на рискове, ще бъдат увеличени стимулите за финансиране на адаптирането на равнището на земеделските стопанства, както и за поделяне на риска чрез организации на производителите или кооперативи. Съгласно стратегията по линия на бъдещата обща селскостопанска политика ще бъдат осигурени по-целенасочени мерки и инвестиции, които ще повишат издръжливостта на селскостопанския сектор на променящите се условия. Ще бъдат необходими по-амбициозни преобразуващи промени на местата, където настоящото производство не е устойчиво в дългосрочен план, включващи например нови местни стратегии, научни изследвания и иновации.

Както е подчертано в **стратегията за устойчивост на водните ресурси**, друг важен аспект от укрепването на издръжливостта на ЕС е подпомагането на публичните органи, предприятията и обществеността да се подготвят за климатичните рискове в бъдеще. Това може да включва подкрепа за използването на цифрови инструменти за системи за мониторинг и ранно предупреждение на ЕС в реално време. В стратегията се призовава за действия за овластяване на хората и общностите, за да се адаптират и защитят от рисковете. Първа стъпка към изграждането на устойчивост на обществото е да се гарантира, че има широко достъпна информация относно конкретните рискове, пред които са изправени хората, предприятията, земята и инфраструктурата. Въпреки че е възможно вече да има множество инструменти за защита на населението от свързани с климата бедствия или за смекчаване на въздействието, те невинаги са достатъчно добре известни или използвани. Поради това ЕС и държавите членки трябва да укрепят връзките между съществуващите инструменти за управление на риска на европейско равнище (като например инструментите

за ранно предупреждение на услугата за управление на извънредни ситуации на „Коперник“) и инструментите, налични на национално и местно равнище.

Интегрирането на свързаните с климата рискове във фискалната политика също е от ключово значение за укрепването на издръжливостта. Тъй като икономическите и фискалните разходи от изменението на климата нарастват, а усилията във връзка с прехода се ускоряват, става изключително важно макрофискалните въздействия от изменението на климата да се оценят и да се интегрират в националните бюджетни рамки. През 2024 г. беше постигнат значителен напредък с измененията на **Директивата относно изискванията за бюджетните рамки на държавите членки**, приета като част от преразгледаната рамка за икономическо управление на ЕС. Считано от 2026 г., всички държави членки ще бъдат длъжни да оценяват и докладват в своите бюджетни документи във възможно най-голяма степен начина, по който макрофискалните рискове от изменението на климата могат да засегнат средносрочната и дългосрочната устойчивост на публичните финанси, свързаните с бедствия и с климата потенциални задължения, както и понесените фискални разходи поради сътресения, свързани с бедствия и с климата. Тези разпоредби имат за цел да подобрят разбирането и управлението на свързаните с климата фискални въздействия, да насърчат по-проактивни и отчитащи риска практики за бюджетиране и да подпомогнат основаните на доказателства решения относно политиките и инвестициите.

6.3 Напредък в държавите членки по отношение на политиките и законодателство в областта на издръжливостта спрямо изменението на климата и адаптирането към него

Цялостният ландшафт на политиката и рамките за издръжливост спрямо изменението на климата и адаптиране към него са добре установени в цяла Европа[60]. Държавите членки използват редица политики за справяне с климатичните рискове и се стремят да насърчат действия за издръжливост спрямо изменението на климата и адаптиране към него, като например:

- специални закони за адаптиране към изменението на климата;
- национални закони за климата и други законодателни актове с правила за адаптиране;
- национални стратегии и планове за адаптиране; както и
- насочени към конкретни сектори и регионални планове за адаптиране.

Германия прие специфичен **самостоятелен закон за адаптиране към изменението на климата**, а Литва понастоящем подготвя такъв. Все повече държави внедряват **правила за адаптиране** в националните си закони за климата, за да се осигури по-голяма правна сила на действията за адаптиране.

[60] От адаптиране към действия: информация за напредъка и предизвикателствата в цяла Европа. ЕАОС, 2025 г.

13 държави членки осигуряват пълна правна сила на адаптирането по този начин.

Националното планиране по отношение на адаптирането и актуалните оценки на риска, свързан с климата, са предпоставка за изпълнението на политиките. Съгласно правото на ЕС държавите членки са длъжни да приемат и изпълнят национални стратегии и планове за адаптиране. Беше постигнат напредък в тази връзка. **През 2025 г. всички държави от ЕС разполагат със стратегия или план за адаптиране** (вж. фигура 22). В периода 2023—2025 г. 11 държави членки приеха или актуализираха своята стратегия или план.

Държавите от ЕС осъществяват напредък по разработването на **националните си оценки на риска, свързан с климата**. Те предприемат действия за придобиване и актуализиране на знания относно свързани с климата опасности, уязвимости, въздействия и рискове, като укрепват усилията за основано на факти създаване на политики относно адаптирането. Почти всички държави членки предприемат действия за справяне с климатичните рискове под някаква форма, вариращи от тематични или насочени към конкретни сектори анализи до всеобхватни оценки на риска, свързан с климата, обхващащи множество рискове и сектори.

Шест държави членки докладваха, че са завършили новата или актуализираната си национална оценка на риска, свързан с климата, от периода 2023—2025 г. Броят на държавите членки с всеобхватна и налична национална оценка нарасна на 21. 13 държави членки докладват за всеобхватни нови национални оценки, които се планират или са в ход.

Най-малко една трета от държавите членки са извършили нови **тематични или секторни оценки на риска, свързан с климата**. **Повечето държави членки разполагат най-малкото с някаква форма на секторна или тематична оценка на риска, свързан с климата, или на оценка на уязвимостта**.

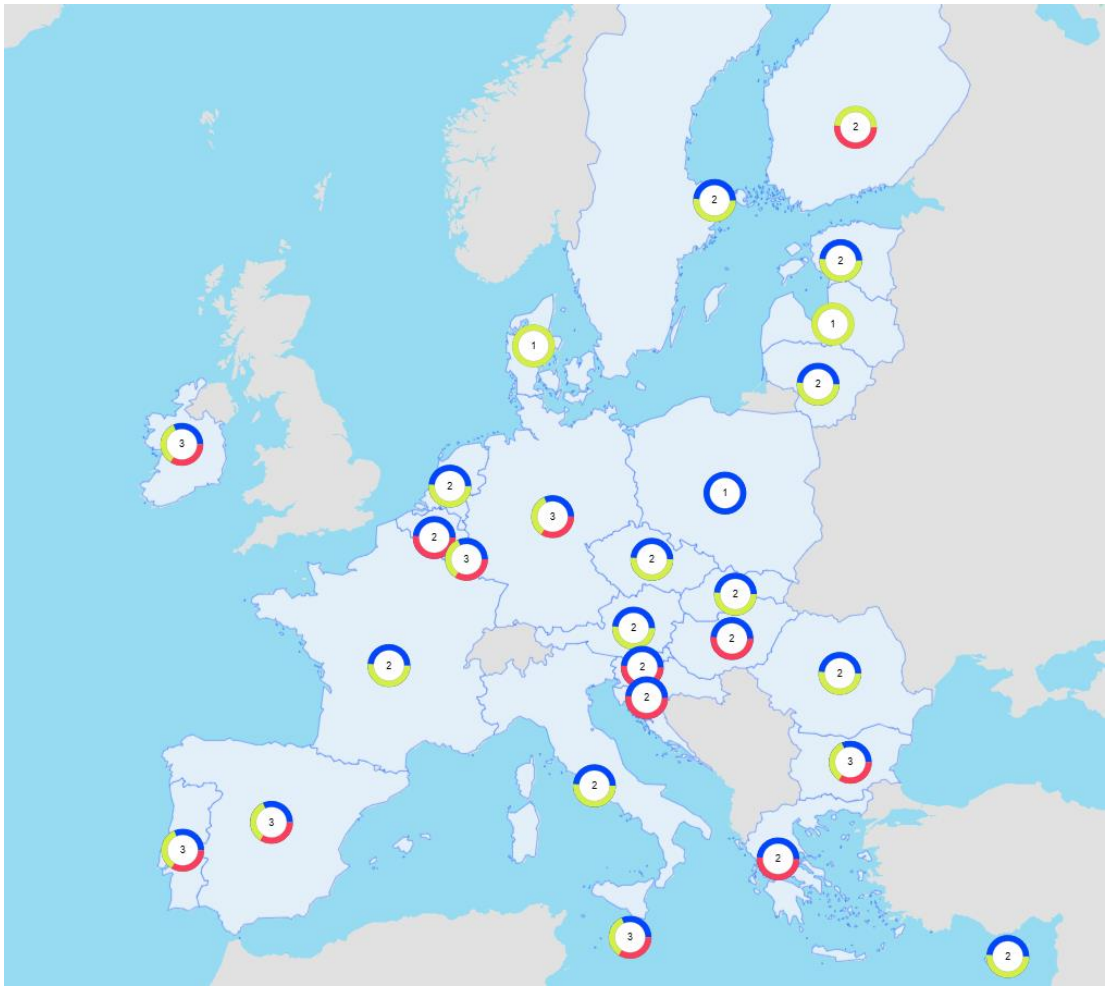
Въпреки че нивото на подготвеност на държавите членки от гледна точка на политиката стабилно се повишава на национално равнище, **съществува необходимост от по-съгласувани рамки на политиката и рамки за мониторинг, докладване и оценка** на всички равнища. Понастоящем няма налични съгласувани данни относно изпълнението на политиките за адаптиране във всички държави членки, но неотдавнашните оценки сочат изоставане при изпълнението и методите за оценка на ефективността и ефикасността на адаптирането. Изключително важно е **адаптирането да бъде включено в секторната политика.** Въпреки повишаващата се тенденция за секторни и тематични политики за адаптиране на национално равнище, съществува необходимост от повече действия във връзка със секторните политики, например в сектора на здравеопазването.

Националните, регионалните и местните власти все по-често включват правосъдието в своето планиране и създаване на политики за адаптиране. По подобен начин на регионално и местно равнище правосъдието все по-често се взема под внимание при планирането по отношение на адаптирането на градската среда. Използват се процеси на участие, за да се осигури информация за политиките, както показват множество примери от цяла Европа. Независимо от това, включването на уязвими групи и на правосъдието продължава да се нуждае от внимание (за повече подробности вж. глава 11 от придружаващия работен документ на службите на Комисията).

Описаното по-горе развитие е съгласувано с препоръките на Комисията и с отговорите, дадени на тези препоръки от държавите членки. В своята оценка от септември 2023 г. Комисията установи, че мерките на държавите членки често се нуждаят от подобрения, за да се повиши съгласуваността им с целите на ЕС и на международните споразумения, така че да се гарантира постоянен напредък по отношение на повишаването на капацитета за адаптиране, укрепването на издръжливостта и намаляването на уязвимостта на изменението на климата. Вследствие на оценката Комисията отправи персонализирани препоръки към 26 държави членки, отнасящи се до широк набор от аспекти от целия цикъл на политиката (за повече подробности вж. глава 11 от придружаващия работен документ на службите на Комисията).

Можете да намерите повече информация относно издръжливостта спрямо изменението на климата и адаптирането към него, включително профилите на държавите, проучвания на случаи, насоки, данни и публикации в портала Climate-ADAPT.

Фигура 22: Стратегии за адаптиране, планове и закони за климата с правила, включващи разпоредби във връзка с адаптирането, в ЕС

6.4 Действие на регионално и местно равнище [61]

Регионите и градовете в целия ЕС засилват усилията за издръжливост спрямо изменението на климата и адаптиране към него. Те постигат напредък по две направления:

- **Правни изисквания.** Все по-голям брой държави членки вече задължават регионалните и местните органи да изготвят и изпълнят планове за адаптиране към изменението на климата. Държавите с такива правни изисквания често разполагат със стратегии или интегрират издръжливостта и адаптирането в секторните програми, политики и разпоредби и внедряват мерки чрез многостепенна координация.

[61] Предварителна оценка на набора от данни съгласно Регламента за управлението за 2025 г./адаптиране на поднационално равнище

- **Доброволни действия.** В държавите без правни изисквания регионите и градовете все по-често предприемат доброволни действия, често в рамките на национални планове за адаптиране или трансгранични програми на ЕС. Правителствата често подкрепят тези действия със стимули, насоки и съвместни инициативи.

Многостепенните институционализирани мрежи се срещат все по-често, като подпомагат местните, регионалните и националните органи да споделят знания и да привеждат политиките в съответствие. Фондовете на ЕС помагат на регионите и общините да финансират проекти за издръжливост спрямо изменението на климата и адаптиране към него. (За повече информация вж. глава 7).

Инициативата „Споразумение на кметовете“, създадена през 2008 г. и подкрепяна от Европейската комисия, обединява хиляди местни власти, които желаят да осигурят по-добро бъдеще за своите граждани. Чрез присъединяването към инициативата местните власти доброволно поемат ангажимент да изпълнят целите на ЕС в областта на климата и енергетиката. Инициативата е ключов фактор за планирането във връзка с адаптирането на местно равнище в цяла Европа, като осигурява инструменти, мрежи и партньорска подкрепа. Над 10 000 местни власти са поели ангажимент за действия по трите стълба на споразумението, включително укрепване на издръжливостта и облекчаване на енергийната бедност.

7. Инвестиции в действия в областта на климата

Основни акценти

- Инвестирането днес означава спасяване на утрешния ден. Между 1980 г. и 2023 г. свързаните с климата екстремни явления са причинили икономически загуби в размер на 738 милиарда евро в ЕС, като загубите само през периода 2021—2023 г. са 162 милиарда евро. Ускоряването на екологосъобразните инвестиции води до намаляване на разходите в бъдеще, създаване на работни места и укрепване на издръжливостта и енергийната сигурност на Европа.
- Необходими са значителни инвестиции, за да се постигнат целите на ЕС в областта на климата и енергетиката. Годишните инвестиции в енергийната система на ЕС трябва да нараснат повече от два пъти до около 565 милиарда евро годишно през периода 2021—2030 г. в сравнение с периода 2011—2020 г.
- Частният капитал е от основно значение за прехода. Чрез рамката за финансиране за устойчиво развитие на ЕС се мобилизират значителни частни инвестиции за устойчиви дейности, като през 2024 г. емитирането на зелени облигации в ЕС достигна рекордните 314 милиарда евро.
- Във всички програми на бюджета на ЕС са включени действия в областта на климата. Около 662 милиарда евро (34 % от бюджета за периода 2021—2027 г.) са заделени за цели в областта на климата чрез програми като Механизма за възстановяване и устойчивост, политиката на сближаване, InvestEU и „Хоризонт Европа“.

7.1 Нужди от инвестиции

Изчислено е, че между 1980 г. и 2023 г. свързаните с климата екстремни явления са причинили икономически загуби в размер на 738 милиарда евро в целия ЕС. Поразително е, че само между 2021 г. и 2023 г. са отчетени загуби в размер на 162 милиарда евро (22 % от всички загуби)[62]. Тези нарастващи разходи показват колко е неотложно и важно да се предприемат действия за справяне с изменението на климата, намаляване на емисиите на парникови газове и подготовка за все по-големи въздействия от климата. Освен че водят до намаляване на въздействията от климата, действията в областта на климата пораждат и по-широки икономически и социални ползи. Тези ползи включват по-чист въздух, подобрено обществено здраве и по-ниски разходи за здравеопазване. Това е и инвестиция в стратегическата независимост на ЕС — не само се спестяват пари, но също така се намалява зависимостта на ЕС от вносна енергия и излагането на сътресения. Чрез пренасочване към енергия от възобновяеми източници ЕС би могъл да намали разходите за внос

[62] Европейска агенция за околна среда (2024 г.). Икономически загуби от метеорологични и свързани с климата екстремни явления в Европа.

на изкопаеми горива с 2,8 трилиона евро между 2031 г. и 2050 г. в сравнение със средната стойност за периода 2011—2020 г.[63].

Бъдещи нужди

Важно е да се инвестира както в действия за намаляване на емисиите на парникови газове, така и за изграждане на нашата издръжливост с цел управление на нарастващите въздействия от климата.

За да се ограничи изменението на климата и да се постигнат целите на ЕС в областта на климата и енергетиката до 2030 г., инвестициите в енергийната система на ЕС трябва да се увеличат значително, така че да достигнат около 565 милиарда евро годишно през периода 2021—2030 г. в сравнение с инвестираните 250 милиарда евро годишно през предходното десетилетие[64]. Това не включва инвестициите за декарбонизация на транспортния сектор.

Пренасочването към горива, различни от изкопаемите горива, и задоволяването на нарастващото търсене на електроенергия ще изискват значителни инвестиции в укрепени и модернизирани електроенергийни системи с ниски емисии. Инвестициите в нови инсталации за производство на енергия, най-вече вятърна и слънчева енергия, и в модернизирането на съществуващите електрически централи ще трябва да нараснат повече от два пъти — от около 45 милиарда евро на 90 милиарда евро годишно.

Най-голямото увеличение, което се изисква по отношение на предлагането, е в електроенергийните мрежи. Инвестициите в преносната и разпределителната инфраструктура трябва да се утроят, за да се гарантира надеждно и ефикасно електроснабдяване.

От страната на търсенето, инвестициите също трябва да нараснат повече от два пъти. Най-големи в абсолютно изражение са нуждите в жилищния сектор, като се изчисляват на 215 милиарда евро годишно за саниране на сградите и подмяна на системите и уредите за отопление. Тази стойност е почти два пъти по-голяма от средните инвестиции, осъществени през периода 2011—2020 г.

Най-рязкото относително увеличение трябва да се осъществи в промишлеността. Въпреки че годишните нужди са по-малки в абсолютно изражение, като се изчисляват на около 40 милиарда евро, те представляват шесткратно увеличение в сравнение с предходното десетилетие. Особено

[63] Оценка на въздействието във връзка с целта за 2040 г. (SWD(2024) 63 final).
[64] Всички стойности са основани на оценката на въздействието във връзка с целта за 2040 г. (SWD(2024) 63 final) и оценката на въздействието на законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии (SWD(2023) 68 final).

необходими са инвестиции за модернизиране и декарбонизация на енергоемките сектори, като стомана, цимент и химикали.

Необходими са допълнителни усилия за изчисляване на недостига на инвестиции за адаптиране към изменението на климата. Понастоящем при множество инвестиции се приема, че климатичните условия в минали периоди ще останат същите в бъдеще. Необходим е подход, при който се отчитат правилно очакваните развития в областта на климата в бъдеще за всички инвестиции, изложени на физически рискове (принцип на издръжливост спрямо изменението на климата още при проектирането, както е обяснен в раздел 6.2).

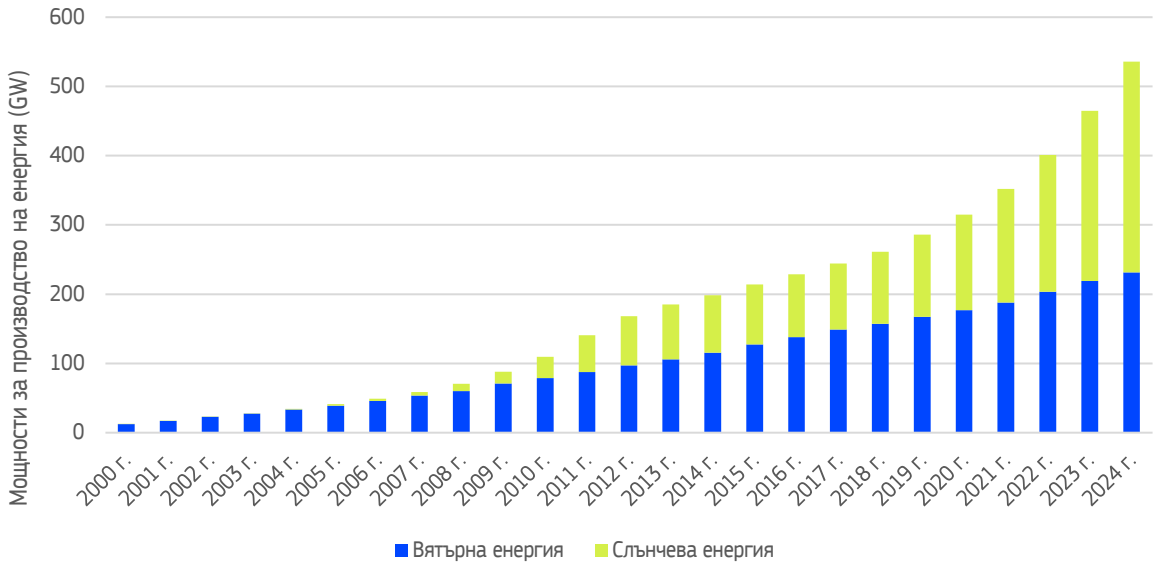
Таблица 3: Нужди от средни годишни инвестиции в енергийната система (2023 г., в милиарди евро)

Сектор	2011—2020 г.	2021—2030 г.
От гледна точка на предлагането	80	200
Електроенергийна мрежа	20	60
Електроцентрали	45	90
Други	20	45
От страната на търсенето	170	365
Промишлен сектор	5	40
Жилищен сектор	115	215
Услуги	30	80
Селско стопанство	15	30
Общо	**250**	**565**

Постигнат напредък

Неотдавнашните тенденции показват окуражителни признаци за нарастване на инвестициите в климатичния и енергийния преход. Общата инсталирана мощност за производство на вятърна и слънчева енергия се увеличи почти петкратно между 2010 г. и 2024 г. и със 70 % между 2020 г. и 2024 г. Бързо намаляващите цени на слънчевите панели доведоха до годишно увеличение на инсталираните мощности с над 20 % през периода 2022—2024 г. и до годишно увеличение с 15 % на вятърната енергия през същия период. През 2024 г. инсталираните мощности за производство на слънчева и вятърна енергия, взети заедно, бяха в размер на 535 гигавата — около 47 % от общите инсталирани мощности.

Фигура 23: Мощности за производство на вятърна и слънчева енергия

Източник: Евростат (IRENA за 2024 г.)

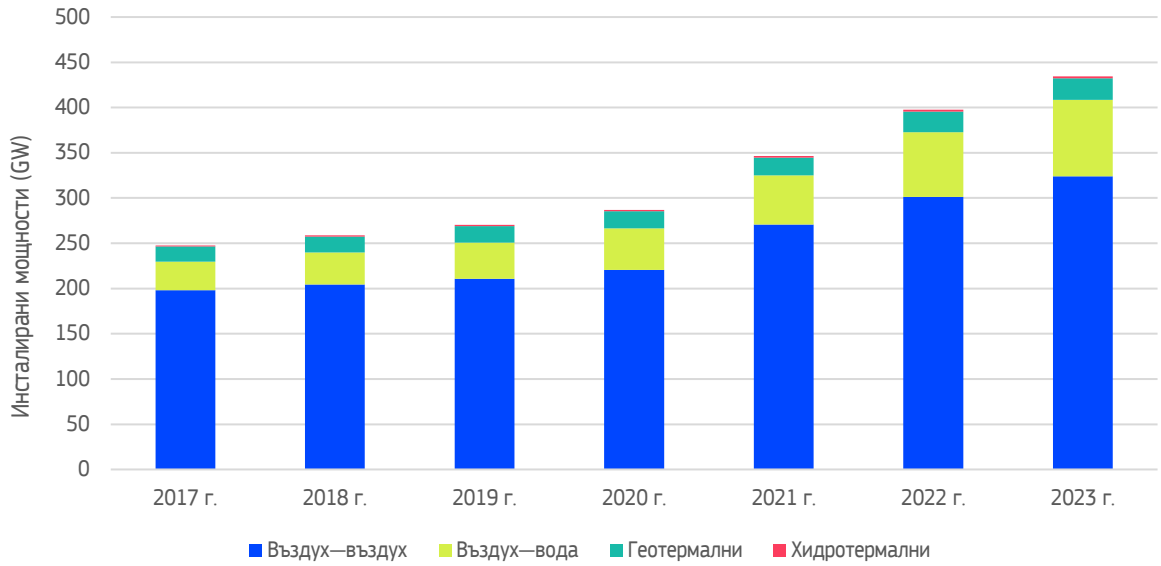
Новите регистрации на **електрически автомобили с акумулаторни батерии и хибридни превозни средства с възможност за свързване към електрическата мрежа също се подобриха значително през последните години**, като през 2024 г. достигнаха съответно 1,5 милиона и 0,8 милиона. Инвестициите в термопомпи също набраха скорост през последните няколко години, макар че увеличението не е толкова бързо, колкото при производството на слънчева и вятърна енергия, като остават пречки по отношение на приемането от страна на потребителите и на инсталирания капацитет, наред с другите неща.

Фигура 24: Регистрации на нови автомобили (електрически автомобили с акумулаторни батерии и хибридни превозни средства с възможност за свързване към електрическата мрежа)

Източник: Евростат

Фигура 25: Инсталиран капацитет на термопомпите

Източник: Евростат

7.2 Мобилизиране на инвестиции от частния сектор

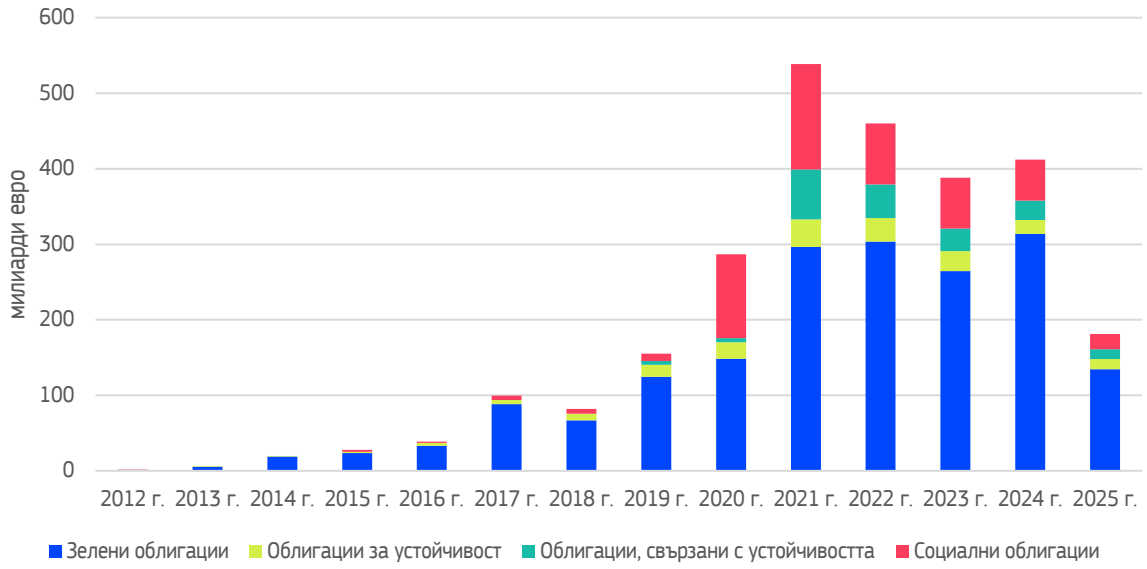
С оглед на мащаба на инвестиционните нужди приносът от частния сектор за финансиране както на издръжливостта спрямо изменението на климата, така и на смекчаването на изменението на климата трябва да бъде значителен. Ето защо **ЕС изготви рамка за политиката, която има за цел да се улеснят инвестициите от частния сектор в устойчиви дейности**. Рамката за финансиране за устойчиво развитие предоставя на инвеститорите надеждни определения за устойчиви дейности (таксономия на ЕС) и изисква от дружествата и банките да оповестяват своето въздействие върху околната среда и климата (Директива за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта, Регламент относно оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги). **Понастоящем се опростяват правилата, уреждащи финансирането за устойчиво развитие,** за да се намали административната им тежест върху дружествата, като същевременно рамката става по-практична за прилагане и оказва по-голямо въздействие. През февруари 2025 г. Комисията представи законодателни предложения за намаляване на обема на докладите във връзка с устойчивостта и броя на дружествата, които трябва да докладват тази информация. Комисията обмисля и други мерки за опростяване.

През последните години корпоративният и финансовият сектор отделиха значителни ресурси за екологосъобразни цели в ЕС. Например съгласно най-новия доклад на Платформата за финансиране за устойчиво развитие **през 2023 г. съобразените с таксономията капиталови разходи от големи**

европейски дружества, регистрирани за борсова търговия, са достигнали 250 милиарда евро[65].

Определени инструменти във финансовия сектор се оказаха от фундаментално значение за мобилизиране на частния капитал. На фигура 26 са представени годишните количества **ЕСУ (екологични, социални или свързани с корпоративното управление) облигации в ЕС** до първата половина на юни 2025 г. Зелените облигации (т.е. облигации, с които се финансират екологосъобразни проекти) продължават да доминират на пазара на ЕСУ. Обемът на **емитираните нови зелени облигации** през 2024 г. възлиза на **314 милиарда евро** — най-високото ниво от първата емисия на зелени облигации през 2007 г. За разлика от това, облигациите, свързани с устойчивостта (т.е. облигации, за които емитентите плащат по-висока лихва, ако не отговарят на предварително определените цели за „устойчивост“), продължават да намаляват, като през 2024 г. са възлизали на едва 26 милиарда евро в сравнение с 66 милиарда евро през 2021 г. и 45 милиарда евро през 2022 г. Този спад отразява по-стриктния подход към устойчивостта, прилаган от инвеститорите. По подобен начин беше отчетено намаление както при социалните облигации (т.е. облигации, с които се финансират социални проекти), така и при облигациите за устойчивост (т.е. облигации, с които се финансира комбинация от екологосъобразни и социални проекти), с което се укрепва разпространението на зелени облигации.

Фигура 26: Годишен обем на емисиите в ЕС — ЕСУ облигации

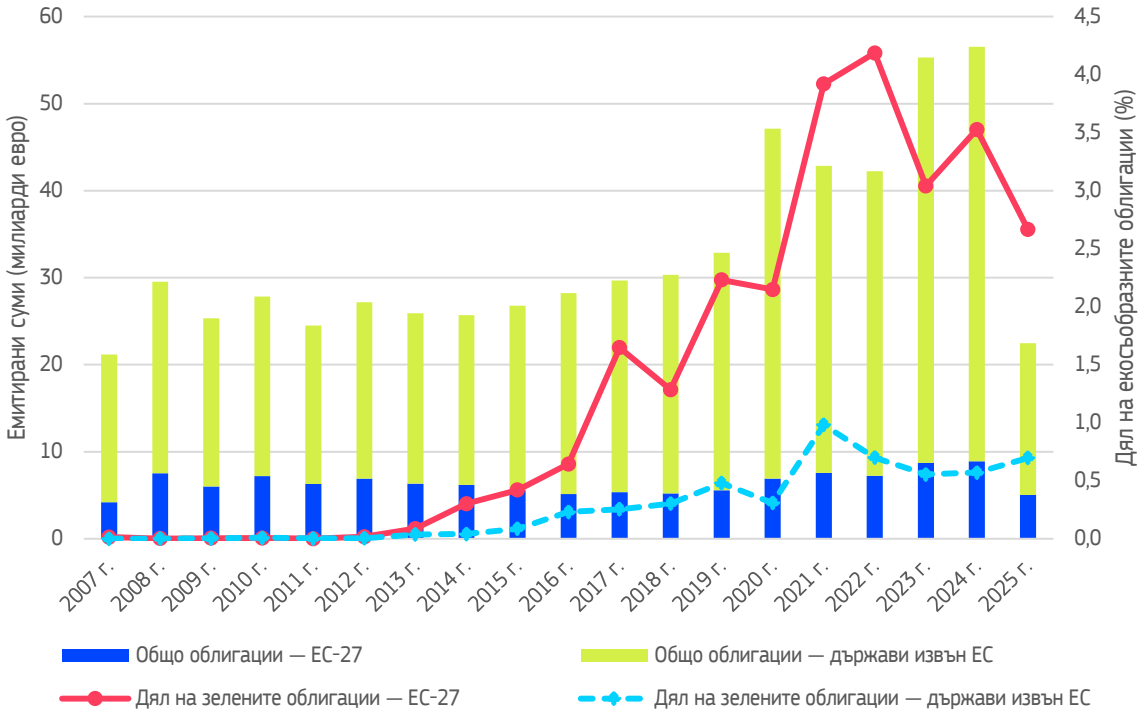
Източник: LSEG, изчисления на Съвместния изследователски център. Данни към 15 юни 2025 г.

[65] Доклад на Платформата за финансиране за устойчиво развитие: мониторинг на капиталовите потоци за устойчиви инвестиции.

ЕС е глобален лидер на пазара на **зелени облигации** (вж. фигура 27). През всяка година между 2021 г. и 2024 г. те са представлявали над 3 % от всички емитирани облигации (като към средата на 2025 г. достигат 2,7 %) — значително повече от дела на зелените облигации от държави извън ЕС, който е под 0,5 %.

За да осигури по-голяма прозрачност и надеждност на тези финансови инструменти, считано от декември 2024 г., ЕС прие Регламента относно европейските зелени облигации — доброволна рамка за емитенти, които желаят да обозначат своите облигации като европейски зелени облигации. Този стандарт е основан на подробните критерии на таксономията на ЕС за определяне на екологосъобразните икономически дейности, като се гарантират нива на прозрачност, съгласувани с най-добрите практики на пазара. Освен това с него се въвежда надзор на дружествата, които провеждат прегледи преди и след емитирането на европейско равнище.

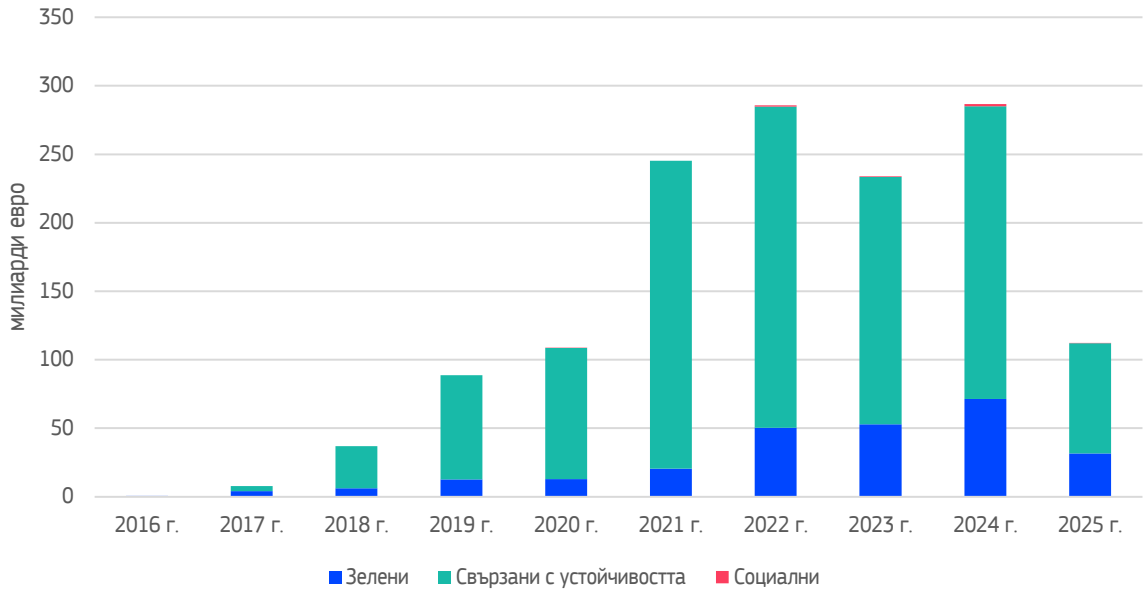
Фигура 27: Годишен обем на емисиите и дял на зелените облигации — всички видове облигации

Източник: LSEG, изчисления на Съвместния изследователски център. Данни към 15 юни 2025 г.

Пазарът на **ЕСУ заемите** (определяни като клубна сделка, синдикиране или двустранна трансакция) традиционно не е толкова добре определен, колкото пазара на ЕСУ облигациите, като не се регулира от ЕС. Емисиите на зелени заеми нарастват с постоянни темпове от 2016 г., като през 2024 г. достигнаха **71 милиарда евро**, което представлява увеличение в сравнение с 53 милиарда евро през 2023 г. (вж. фигура 28).

Фигура 28: Годишни емисии на ЕСУ заеми в ЕС

Източник: LSEG, изчисления на Съвместния изследователски център. Данни към 16 юни 2025 г.

За да се улесни и ускори корпоративният преход към нулеви нетни емисии, Комисията също така ще разработи специфични за отделните сектори пътища за преход с прякото участие на ключови отрасли. Тези пътища следва да позволят вземането на по-информирани инвестиционни решения и да спомогнат за мобилизирането на повече капитал за прехода.

Предстоящата интегрирана рамка за издръжливост спрямо изменението на климата ще включва действия за мобилизиране на финансови средства за издръжливост спрямо изменението на климата, за да се гарантира, че всички инвестиции, които са уязвими на въздействията от изменението на климата, се проектират с оглед на климатичните рискове, които биха могли да възникнат по време на експлоатационния им срок („издръжливост още при проектирането“).

7.3 Финансиране от Системата на ЕС за търговия с емисии

Три фонда използват приходите от Системата на ЕС за търговия с емисии за подпомагане на чистите технологии, енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност:

- Фонда за иновации;
- Модернизационния фонд; и
- Социалния фонд за климата.

Освен това Механизмът за възстановяване и устойчивост отчасти се финансира с приходи от СТЕ.

Фонд за иновации

Фондът за иновации е една от най-големите програми за финансиране в света за внедряването на нисковъглеродни технологии. Целта е до пазара да достигнат нови технологии за чиста енергия и промишлени технологии, така че ЕС да може да намали емисиите, да постигне неутралност по отношение на климата и да остане конкурентоспособен. Бюджетът на фонда се изчислява на **40 милиарда евро** между 2020 г. и 2030 г. (въз основа на цена на въглеродните емисии от 75 EUR на тон). Проекти от ЕС, Исландия, Лихтенщайн и Норвегия могат да кандидатстват за подкрепа по линия на фонда.

От 2020 г. насам Комисията публикува 11 покани за представяне на предложения, включително два търга в рамките на Европейската водородна банка. Понастоящем по линия на Фонда за иновации се подпомагат около 190 големи и малки текущи проекта, като общият размер на финансирането е около 10,8 милиарда евро.

Покани за представяне на предложения през 2024 г.

През декември 2024 г. Комисията публикува три покани за представяне на предложения с бюджет от 4,6 милиарда евро.

- **Технологии с нулеви нетни емисии.** Тази покана за представяне на предложения разполага с бюджет от 2,4 милиарда евро, като към момента на затварянето ѝ през април 2025 г. бяха получени 359 предложения от 28 държави. Съвсем наскоро Комисията публикува резултатите от оценката и списъка с предварително подбраните проекти за изготвяне на споразумения за отпускане на безвъзмездни средства.
- **Акумулаторни батерии.** За първи път по линия на тази покана за представяне на предложения ще бъде подпомогнато производството на акумулаторни елементи за електрически превозни средства. Поканата разполага с бюджет от 1 милиард евро, като към април 2025 г. бяха получени 14 предложения от 8 държави. През юли 2025 г. беше обявено, че **ще бъде отпуснато финансиране на шест проекта: по два от Франция и Германия и по един от Швеция и Полша, като общият размер на подкрепата възлиза на 852 милиона евро**. Тези проекти ще осигурят комбинирани мощности за производство на акумулаторни батерии, като годишно ще се произвеждат акумулаторни елементи за електрически превозни средства с капацитет от около 56 гигаватчаса (GWh).
- **Търг на водород.** Тази покана за представяне на предложения се отнася до втория кръг от търга на Европейската водородна банка за производството на водород от възобновяеми източници. Бюджетът

беше в размер на 1,2 милиарда евро, което включва разпределението на нови 200 милиона евро, заделени конкретно за проекти в морския сектор. Търгът приключи през февруари 2025 г. с 66 оферти от 11 държави, като бяха подкрепени 15 проекта в 5 различни държави. Очаква се по линия на тези проекти да **бъдат произведени близо 2,2 милиона тона водород от възобновяеми източници** за период от 10 години, като ще се избегнат емисии на CO_2 в размер на над 15 милиона тона.

Както е обявено в Съобщението за Пакта за чиста промишленост, в края на 2025 г., по линия на Фонда за иновации ще бъде публикувана нова покана за представяне на предложения, с която ще се подпомогнат чистите технологии, производството на акумулаторни батерии и водорода от възобновяеми източници. Освен това ще бъде даден ход на нов търг за декарбонизация на топлинната енергия в промишлените процеси.

Всички проекти, фишовете за всяка държава и интерактивни информационни табла са достъпни в портфейла с проекти на Фонда за иновации.

Услуги на Фонда за иновации

Фондът за иновации осигурява няколко услуги, които позволяват на допълнителни проекти да получат финансиране дори след разпределянето на първоначалния бюджет на дадена покана за представяне на предложения.

Германия, Австрия и Испания допринесоха по линия на механизма за **„търгове като услуга“**, като осигуряват до 836 милиона евро за подпомагане на обещаващи проекти, които не са получили финансиране в рамките на последния водороден търг.

Комисията работи за създаването на подобна функция за редовните покани за представяне на предложения, наречена **„безвъзмездни средства като услуга“**.

И двете функции позволяват на държавите членки да използват процедурите за оценка по Фонда за иновации и да избегнат ненужната административна и финансова тежест за разработването и прилагането на нови схеми за подпомагане във връзка с едни и същи технологии.

Подпомагането по линия на Фонда за иновации надхвърля публичното финансиране. По-специално малките проекти или проектите от държави с по-ниски доходи могат да получат **помощ за разработване на проекти**. Европейската инвестиционна банка предлага специално пригодени технически и финансови консултации с цел подобряване на степента на зрялост на иновативните проекти и гарантиране на балансирано разпределение на подкрепата по линия на Фонда за иновации във всички региони и сектори.

Модернизационен фонд

Модернизационният фонд използва приходи от СТЕ на ЕС, за да помага на държавите членки с по-ниски доходи да изпълнят своите цели в областта на климата и енергетиката за 2030 г. 13 държави членки: От тази подкрепа могат да се възползват България, Хърватия, Чехия, Естония, Гърция, Унгария, Латвия, Литва, Полша, Португалия, Румъния, Словакия и Словения.

По линия на Фонда се финансират възобновяеми източници на енергия, модернизиране на енергийни мрежи, както и енергийната ефективност в сградите и в промишлеността. Тези инвестиции ускоряват прехода към чиста енергия и поддържат целия ЕС конкурентоспособен.

Изчислява се, че бюджетът на Модернизационния фонд възлиза на 57 милиарда евро от 2021 г. до 2030 г., като се приема средна цена на въглеродните емисии от 75 EUR/tCO_2. От 2021 г. насам на 12 държави членки — бенефициери, вече са изплатени 19,1 милиарда евро.

Последните плащания включват 2,7 милиарда евро през декември 2024 г. и 3,7 милиарда евро през юни 2025 г. Последното плащане е най-голямото от създаването на Фонда насам. При посочените неотдавнашни плащания за първи път бяха инвестирани средства в Словения (декември 2024 г.) и Гърция (юни 2025 г.).

Социален фонд за климата

Социалният фонд за климата беше създаден заедно със СТЕ2 (вж. глава 2) — системата на ЕС за търговия с емисии, насочена към горивата, които се използват в сгради, в автомобилния транспорт и в малката промишленост. Основната му цел е да помогне за намаляването на социалното и икономическото въздействие от тази нова система чрез осигуряване на подкрепа на най-засегнатите хора, особено домакинства и микропредприятия, които изпитват затруднения поради по-високите разходи за енергия и транспорт. Заедно със задължителния принос от държавите членки, той следва да осигури публична подкрепа в размер на най-малко 87 милиарда евро от 2026 г. до 2032 г., като гарантира, че не се пренебрегва никой при прехода към по-чиста икономика.

В социалните планове за климата, които трябва да бъдат приети от държавите членки и да бъдат оценени положително от Комисията, трябва да се съдържа описание на начина, по който ще бъде изразходвано финансирането от Социалния фонд за климата. В тези планове трябва да бъдат определени най-уязвимите групи от гледна точка на енергийната и транспортната бедност, както и въздействията на СТЕ2, и да бъдат описани мерки и инвестиции за подпомагането им. При разработването на своите планове държавите членки трябва да проведат обществена консултация, която да включва широко определен набор от заинтересовани страни: регионални и местни органи, представители на икономическите и социалните партньори, съответни организации на гражданското общество, младежки организации и др. Освен това в плана следва да бъдат включени обобщение на консултацията и обяснение на начина, по който са интегрирани получените данни. Регионалните и местните участници ще продължат да вземат участие при осъществяването на инвестициите на място, както и през целия период на действие на Фонда, за да се гарантират специално пригодени и ефективни действия.

Досега Швеция и Латвия са представили проекти на своите социални планове за климата на Комисията. Европейската комисия започна да преглежда плановете, като се очаква да бъде взето окончателно решение в рамките на петмесечния законов срок след тяхното представяне. Освен това Комисията е в тесен контакт с останалите държави членки, за да помогне за финализирането и представянето на всички планове.

Ако планът на дадена държава членка бъде оценен положително, финансирането може да започне на 1 януари 2026 г. Достъп до фонда обаче ще имат само държави, които са интегрирали изцяло СТЕ2 в своето национално законодателство.

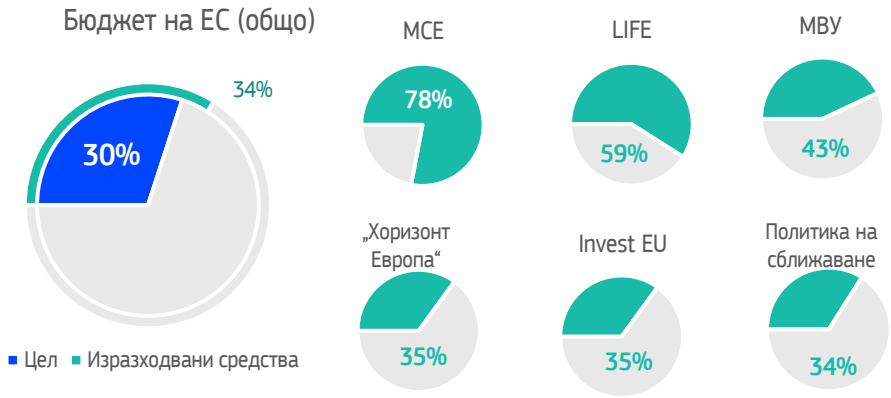
7.4 Разходи за климата в бюджета на ЕС

Бюджетът на ЕС — както многогодишната финансова рамка на ЕС, която обхваща периода 2021—2027 г., така и инструментът за възстановяване след COVID-19 *NextGenerationEU* — е ключов фактор за екологичния преход.

Настоящите бюджетни задължения предполагат, че през периода 2021—2027 г. ЕС ще изразходва около 662 милиарда евро за действия в областта на климата. Това се равнява на 34 % от целия бюджет на ЕС и е над целта от 30 %.

Механизмът за свързване на Европа (МСЕ), 78 % от чийто бюджет е насочен към климата, е с един от най-големите дялове на предназначените за климата средства от всички програми на ЕС. Голям дял от бюджетите на Програмата LIFE и Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) също се изразходва за проекти в областта на климата (вж. фигура 29).

Фигура 29: Очакван дял от бюджета на ЕС и на подбрани фондове и политики, насочен към климата (%, 2021—2027 г.)

Източник: Бюджетни задължения в областта на климата. Интегриране на аспектите на климата — Европейска комисия.

Всички тези фондове осигуряват осезаеми резултати. Например:

- прогнозирани икономии в размер на 45 гигаватчаса годишно чрез енергийна ефективност от частни и обществени сгради;
- избягване на 98 милиона тона CO_2-екв. годишно, от които повече от половината чрез инвестицията в зелени облигации по линия на NextGenerationEU. Освен това се очаква намаление на въглеродния диоксид в размер на 452 милиона тона по линия на Фонда за иновации през първите 10 години от дейността му;

- допълнителни инсталирани мощности за производство на енергия от възобновяеми източници в размер на 543 гигаватчаса.

Предложенията на Комисията от юли 2025 г. за многогодишната финансова рамка за периода 2028—2034 г. включват целева стойност от 35 % за разходите, насочени към цели в областта на климата и околната среда. Това ще доведе до мобилизиране на над 700 милиарда евро за подпомагане на зелените инвестиции. В предложението също така се предвижда прилагане в целия бюджет на принципа за ненанасяне на значителна вреда, за да се гарантира, че финансирането от Съюза не противоречи на целите на ЕС в областта на климата и околната среда. Освен това предложението включва принцип за „издръжливост спрямо изменението на климата още при проектирането“, който ще бъде приложен за първи път към финансирането от Съюза.

Механизъм за свързване на Европа

Механизмът за свързване на Европа (МСЕ) е схемата на ЕС за финансиране в областта на транспорта, енергетиката и цифровата инфраструктура. Бюджетът на Механизма възлиза на общо 33 милиарда евро, от които 60 % са заделени за действия в областта на климата. Той далеч надхвърля тази цел, като за нея са заделени 78 % от бюджета или почти 26 милиарда евро, предназначени за свързани с климата инвестиции, като например модернизация на електропреносната система, точки за доставка на алтернативни горива и нови или подобрени железопътни линии.

Механизъм за възстановяване и устойчивост

Механизмът за възстановяване и устойчивост е временен фонд, като представлява основната част от NextGenerationEU — плана на ЕС за възстановяване след неотдавнашните кризи: пандемията от COVID-19 и енергийната криза, причинена от нахлуването на Русия в Украйна. Той разполага с бюджет в размер на до 650 милиарда евро, като позволява на държавите членки значително да увеличат свързаните с климата инвестиции[66].

Всички държави членки поеха ангажимент да изразходват повече от изискваните 37 % в областта на климата, като някои държави членки предвиждат да изразходват повече от половината от своите средства за действия в областта на климата. Взети заедно, държавите членки планират да отделят 42,5 % от своите средства в областта на климата

[66] През 2023 г. и 2024 г. държавите членки допълниха своите планове за възстановяване и устойчивост с нови глави за *REPowerEU* в отговор на енергийната криза, причинена от нахлуването на Русия в Украйна. Новите или разширените реформи и инвестиции в държавите членки, които ще спомогнат за постепенното премахване на зависимостта на ЕС от руските изкопаеми горива и за ускоряване на прехода към чиста енергия, са подкрепени с допълнителна финансова мощ (19 милиарда евро нови безвъзмездни средства, трансфери от други фондове и използване на оставащите заеми от NextGenerationEU).

(276 милиарда евро). До септември 2025 г. свързаното с климата изплащане на средства достигна 62 милиарда евро.

Беше постигнат значителен напредък и на място бяха реализирани няколко примера за успех. Тъй като обаче по линия на МВУ са определени крайни срокове за изразходването на въпросния фонд (всички плащания трябва да бъдат извършени до края на 2026 г.), през следващата година ще бъде изключително важно да се ускори и финализира изпълнението.

Програма InvestEU

С Програмата InvestEU се използва гаранция от бюджета на ЕС, за да се помогне на международните и националните насърчителни банки да финансират устойчиви инвестиции, иновации и създаване на работни места. Един от четирите приоритетни компонента е устойчивата инфраструктура, чрез която се осигурява подкрепа за чист транспорт, енергия от възобновяеми източници, енергийна ефективност и други чисти технологии.

Програмата има за цел да се мобилизират инвестиции в размер на 372 милиарда евро, като поне 30 % са насочени към действия в областта на климата. До края на 2024 г. чрез нея вече бяха мобилизирани 300 милиарда евро, 38 % от които бяха свързани с климата. За целия период 2021—2027 г. се очаква по линия на програмата да се инвестират 110 милиарда евро в проекти в областта на климата, което представлява приблизително 35 % от всички инвестиции.

Програма „Хоризонт Европа“

Рамковата програма „Хоризонт Европа“ е основната програма на ЕС за финансиране на научни изследвания и иновации. Тя се занимава с въпросите на изменението на климата, спомага за постигането на целите на ООН за устойчиво развитие и стимулира конкурентоспособността и растежа на ЕС.

Бюджетът на програмата „Хоризонт Европа“ за целия период 2021—2027 г. възлиза на общо 95,5 милиарда евро. Най-малко 35 % от разходите по линия на програмата трябва да бъдат насочени към цели в областта на климата — което се равнява на финансиране в размер на 34,8 милиарда евро през периода 2021—2027 г.

С оглед на бюджета, разпределен за климата през периода 2021—2024 г., и прогнозите за 2025—2027 г. програмата е на път да постигне общия ангажимент от 35 %. До края на 2024 г. вече бяха заделени почти 20 милиарда евро за дейности, насочени към научни изследвания и иновации в подкрепа на действия в областта на климата[67]. Това показва, че по линия на програмата е

[67] Предварителни данни

поет ангажимент за справяне с изменението на климата и постигане на напредък по цели, свързани с устойчивостта.

По линия на „Хоризонт Европа“ се подпомагат дейности във връзка с научни изследвания и иновации в областта на климата в области, като например науката за климата и адаптирането към изменението на климата, енергията от възобновяеми източници и съхранението на енергия, декарбонизацията на промишлеността, кръговостта, устойчивата мобилност, модернизирането на сградите и решенията на биологична основа.

„Хоризонт Европа“ включва няколко „мисии“, обвързани с крайни срокове, които са насочени към основни предизвикателства, като адаптиране към изменението на климата, подобряване на здравето на почвите и създаване на неутрални по отношение на климата градове. Една такава мисия — адаптиране към изменението на климата — има за цел до 2030 г. да се постигне издръжливост спрямо изменението на климата в поне 150 европейски региона и общности. Досега са отпуснати 517 милиона евро на 61 проекта. Ресурсите и решенията се оставят в ръцете на местните и регионалните органи, като по този начин мисията ускорява действията и стимулира иновациите и природосъобразните, цифровите и други системни решения. По линия на мисията за неутрални по отношение на климата градове бяха подкрепени 92 града чрез договори, които включват поемане на ангажимент, както и план за действие и инвестиционен план.

Програма LIFE

Програмата LIFE е фондът на ЕС за околната среда, енергетиката и климата. Проекти по линия на програмата LIFE са насочени към иновативни промишлени решения за намаляване на емисиите на парникови газове, поглъщане на въглерод в земеделските и горските земи, адаптиране към изменението на климата в градските и селските райони и по-голяма готовност за екстремни метеорологични явления. Програмата LIFE разполага с бюджет в размер на общо 5,4 милиарда евро за периода 2021—2027 г., като съществува конкретна подпрограма за смекчаване на изменението на климата и адаптиране към него.

61 % от общия бюджет следва да се изразходват за действия в областта на климата. По линия на програмата са заделени 59 %, което е малко под тази цел.

От началото на програмния цикъл през 2021 г. по линия на подпрограмата за климата са финансирани 117 проекта, като са предоставени 367 милиона евро. В рамките на поканата за представяне на предложения от 2024 г., по линия на подпрограмата бяха отпуснати средства на 23 проекта, включително на два стратегически интегрирани проекта, в размер на общо 25 милиона евро.

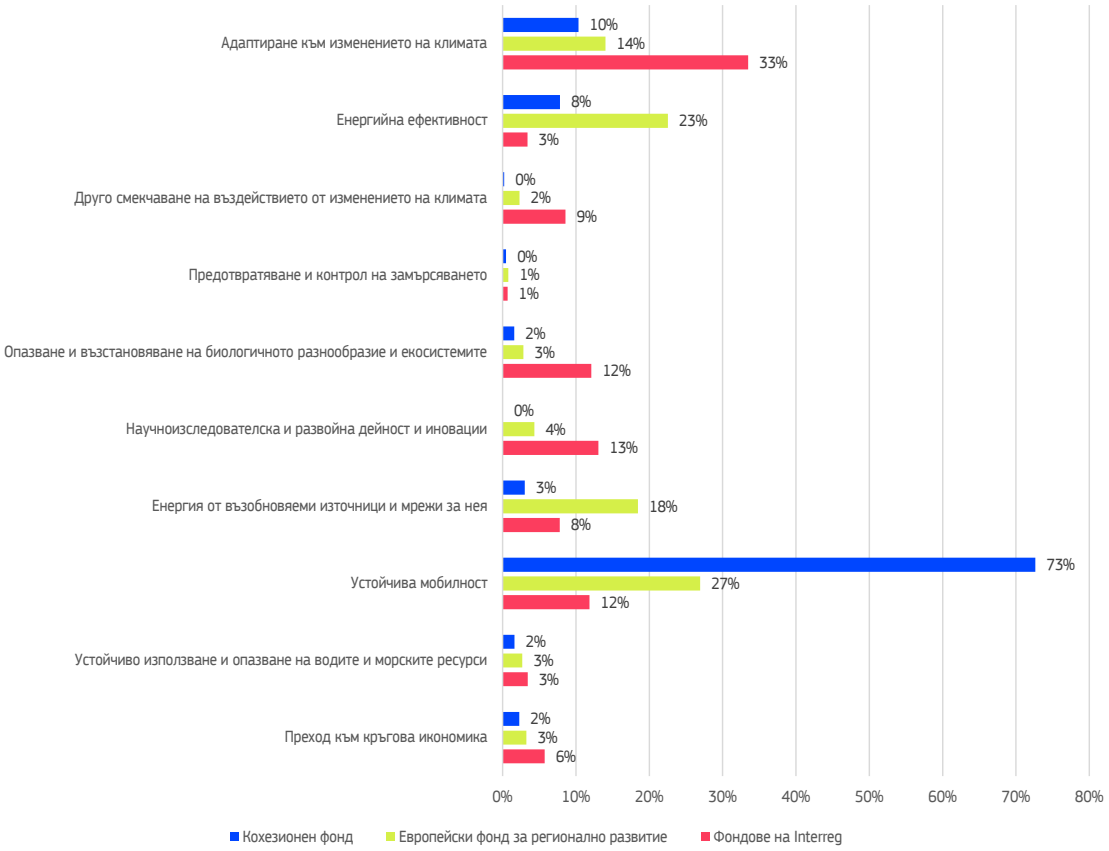
Политика на сближаване

Политиката на сближаване е крайъгълният камък на балансираното и справедливо развитие във всички региони на ЕС. Основната ѝ цел е да се гарантира, че всички хора, независимо къде живеят, получават еднакъв шанс за успех. Това е важно, защото помага да се създадат справедливи възможности и да се намалят неравенствата в целия ЕС.

Освен това политиката на сближаване води до действия в областта на климата. По линия на тази политика се финансират проекти за намаляване на потреблението на енергия, насърчаване на енергията от възобновяеми източници, подобряване на обществения транспорт, опазване на природата и укрепване на местната и регионалната издръжливост спрямо екстремни метеорологични явления. С политиката на сближаване се изгражда връзка между регионалния растеж и чистите и екологосъобразни решения, като по този начин тя помага на ЕС да постигне целите си в областта на климата, като същевременно гарантира, че никой регион не е пренебрегнат.

През септември 2025 г. въз основа на междинния преглед от Комисията, бяха приети нови правила, за да се улесни подпомагането на стратегическите приоритети на ЕС от страна на държавите членки. Новите правила позволяват например да се финансират големи предприятия в ключови области, като декарбонизация или стратегически технологии, по линия на Европейския фонд за регионално развитие.

Фигура 30: Дял на отпуснатите средства за действия в областта на климата по линия на политиката на сближаване по тематични области

Всички данни, интерактивни графики и истории с илюстративен характер във връзка с политиката на сближаване са достъпни на платформата за свободно достъпни данни в областта на сближаването.

Европейски фонд за регионално развитие, Кохезионен фонд и Interreg

Държавите членки са отпуснали за действия в областта на климата около 57 % (22,29 милиарда евро) от средствата, които са им разпределени по Кохезионния фонд, и 33 % (70,63 милиарда евро) от средствата, които са им разпределени по Европейския фонд за регионално развитие. В допълнение се очаква около 24,5 % от средствата на програмите, насочени към европейско регионално сътрудничество (средства по линия на Interreg) в размер на 10,7 милиарда евро, които са финансирани от ЕС, да се използват за подпомагане на мерки, свързани с климата. С тези инвестиции, взети заедно, не само ще се намалят значително емисиите на парникови газове и ще се насърчи адаптирането към изменението на климата, но и ще се създадат работни места, ще се повиши конкурентоспособността, ще се подобри мобилността и ще се поддържа балансирано регионално развитие в целия ЕС. На фигура 30 е показано финансирането, разпределено по области на

политиката, свързани с климата, като дял от общите средства по линия на Европейския фонд за регионално развитие, Кохезионния фонд и Interreg относно действия в областта на климата.

До 30 юни 2025 г. около 45 % от средствата по линия на Европейския фонд за регионално развитие и 61 % от средствата по линия на Кохезионния фонд за периода 2021—2027 г. бяха разпределени за конкретни проекти.

Фонд за справедлив преход

По линия на Фонда за справедлив преход се отпускат 19,7 милиарда евро за подпомагане на хората и регионите, засегнати в най-голяма степен от прехода към неутралност по отношение на климата, например области, в които се закриват въгледобивни мини или се трансформира тежка промишленост. Понастоящем по линия на фонда се подпомагат 96 въгледобивни и въглеродно интензивни региона със специално пригодени планове за справедлив преход, например чрез подкрепа за диверсификация на местната икономика и подпомагане на хората да придобият нови умения. От мярката ще се възползват до 120 000 безработни, а почти 200 000 души ще придобият нови умения.

Отчита се напредък във връзка с Фонда за справедлив преход: до юни 2025 г. 47 % от средствата вече бяха разпределени за подбраните проекти в сравнение с 22 % през предходната година. Налице са осезаеми разлики по отношение на напредъка. Естония и Малта са подбрали всички проекти, а Люксембург, Швеция и Нидерландия са подбрали почти всички проекти, които ще бъдат финансирани. От друга страна, Белгия, Унгария и България са разпределили по-малко от 10 % от пълния бюджет.

Европейски социален фонд

През програмния период 2021—2027 г. по линия на Европейския социален фонд плюс се инвестират 5,7 милиарда евро в зелени умения и работни места, както и в мерки и реформи, с които се подкрепя екологосъобразната икономика. Това включва повишаване на квалификацията и преквалификация на работници, подпомагане на съкратени работници или на работници в предприятия, засегнати от екологичния преход, или обучение на заети и на безработни хора с цел придобиване на зелени умения.

8. Международни действия в областта на климата

Основни акценти

- ЕС изигра важна роля на COP29 в Азербайджан за постигането на споразумение относно новата колективна количествена цел за финансирането на борбата с изменението на климата през периода след 2025 г. и за финализирането на правилата на Парижкото споразумение за международните пазари на въглеродни емисии.
- През ноември 2024 г. ЕС представи първия си двугодишен доклад за прозрачността, като осигури водещ пример съгласно рамката за подобрена прозрачност по Парижкото споразумение, както и относно изпълнението на амбициозни действия в областта на климата.
- Министрите на държавите от ЕС по въпросите на климата постигнаха съгласие по национално определен принос на ЕС преди COP30, с индикативна цел за намаляване на нетните емисии на ПГ до 2035 г. в размер между 66,25 % и 72,5 % в сравнение с нивата от 1990 г.
- ЕС засили своя диалог в областта на климата с ключови държави от целия свят, включително Китай, Бразилия, Индия, Южна Африка и Канада.
- През 2024 г. Комисията пое ангажимент да предостави финансиране на борбата с изменението на климата в размер на 4,6 милиарда евро. 27 % от тази сума бяха предвидени за адаптиране към изменението на климата, 46 % — за смекчаване на изменението на климата, а 27 % — за междусекторни действия, насочени едновременно към приоритетите за смекчаване и адаптиране.

ЕС играе значителна роля за осъществяването на напредък по глобалните действия за постигане на целите на Парижкото споразумение, като работи както на международно, така и на двустранно равнище. Неговото въздействие обхваща финансова подкрепа, преговори в рамките на Рамкова конвенция на ООН по изменението на климата (РКООНИК) и Парижкото споразумение, дипломатически диалог, изграждане на капацитет и регулаторно лидерство.

8.1 Многостранна ангажираност

През последната година ЕС участва в няколко **международни технически срещи на високо равнище**, като се застъпва за повишено равнище на амбиция в световен план при преговорите в областта на климата, повишаване на прозрачността, мобилизиране на ресурси и споделяне на знания относно действия в областта на климата в условията на все по-нестабилен геополитически контекст.

През октомври 2025 г. Комисията и върховният представител представиха международна стратегия за запазване на мястото на Европа на световните

пазари. В новата глобална визия на ЕС в областта на климата и енергетиката са изложени предложения на ЕС за действия на световно равнище: използване на дипломацията за защита на основните ни интереси, утвърждаване на стандартите за справедлив преход чрез подпомагане на нашите партньори да развиват свои стандарти и справяне с новите заплахи и предизвикателства за сигурността, които застрашават както европейските интереси, така и интересите на нашите партньори.

Изпълнение на Парижкото споразумение

В рамките на COP29 в Азербайджан ЕС започна конструктивен диалог за постигане на основните мандати, определени за конференцията. Страните се споразумяха за нова **колективна количествена цел** за финансирането на борбата с изменението на климата през периода след 2025 г., в която се посочва, че развитите държави ще застанат начело, като предоставят и мобилизират най-малко 300 милиарда евро годишно от разнообразни източници до 2035 г. за действия в областта на климата за развиващите се държави, , а развиващите се държави се насърчават да правят вноски на доброволна основа. Новата цел се допълва от призив към всички участници да работят заедно за създаване на условия за увеличаване на финансовите средства за развиващите се държави от всички публични и частни източници, така че да достигнат най-малко 1,3 трилиона евро годишно.

Друг ключов резултат беше финализирането на **набора от правила за пазарите на въглеродни емисии** (съгласно член 6 от Парижкото споразумение). С тези правила се насърчава прозрачното сътрудничество с висока степен на почтеност, като това ще помогне на държавите да повишат и да постигнат целите си в областта на климата.

На 21 ноември 2024 г. ЕС представи **първия си двугодишен доклад за прозрачността**. В доклада са описани подробно осъщественият напредък за постигане на целта за 2030 г. и напредъкът по оценяване на въздействието от политиките и мерките на ЕС в областта на климата за намаляване на емисиите на парникови газове и изграждане на издръжливост спрямо изменението на климата. Освен това в него е описан приносът по изграждането на капацитет и финансирането на борбата с изменението на климата в международен план. За повече подробности вж. глава 5 от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

Двугодишният доклад за прозрачността е достъпен на уебсайта на РКООНИК.

Съгласно **работната програма на РКООНИК за смекчаване на изменението на климата** ЕС сподели най-добри практики и решения за смекчаване на изменението на климата за сградите и градските системи (4-то глобално

събитие, насочено към диалога и инвестициите от октомври 2024 г.) и за горския сектор (5-то глобално събитие, насочено към диалога и инвестициите, през май 2025 г.). Като част от **работната програма за справедлив преход** ЕС участва в два диалога за справедлив преход с цел споделяне на опит и добри практики относно пътища за справедлива издръжливост спрямо изменението на климата и справедлив енергиен преход.

Що се отнася до адаптирането към изменението на климата, ЕС работи активно с други държави за постигането на напредък по работната програма „ОАЕ—Белем“ относно показателите за адаптиране към изменението на климата. Това се налага, за да се изпълни **Рамката от ОАЕ за глобална издръжливост спрямо изменението на климата**, приета на COP28 през 2023 г., и да се постигне Глобалната цел за адаптирането.

Във връзка с подготовката за 30-тата Конференция на страните (COP30) в Белем през ноември 2025 г. в преговорите ЕС се застъпва по конструктивен начин за успешни решения по отношение на резултатите, описани в мандатите. Те включват изпълнение на ангажиментите във връзка с показателите за проследяване на напредъка към **Глобалната цел за адаптирането,** постигане на съгласие по **плана за действие относно равенството между половете** и активно участие в обсъжданията на **пътната карта от Баку до Белем** за набиране на 1,3 трилиона щатски долара годишно, която има за цел да се увеличат потоците от финансиране на борбата с изменението на климата към развиващите се държави. Освен това ЕС продължава да участва в конституираните органи, създадени за подпомагане на страните и междуправителствения процес в рамките на РКООНИК, за да се постигнат резултатите, посочени в мандатите.

Реализиране на първите резултати от глобалния преглед и национално определен принос на ЕС

Като се основава на резултатите от първия глобален преглед и за да запази набраната инерция от паметното колективно споразумение относно енергийния преход, през януари 2025 г. ЕС пое лидерската позиция по стартирането на **Световния форум за енергиен преход**. Форумът обединява лидери, министри и групи от заинтересовани страни и има за цел да гарантира, че ангажиментите за ускоряване на прехода към чиста енергия чрез утрояване на мощностите за енергия от възобновяеми източници и удвояване на енергийната ефективност се интегрират в следващия кръг на национално определен принос.

ЕС също така се договори да представи своя национално определен принос преди COP30, с индикативна цел за намаляване на нетните емисии на парникови газове до 2035 г. между 66,25 % и 72,5 % в сравнение с нивата от 1990 г.

Участие в други многостранни и неколкостранни форуми

В работата си с ООН и нейните агенции ЕС продължава да насърчава чист преход и високо ниво на амбиция в областта на климата. **С приемането на Пакта за бъдещето** на 79-тата сесия на Общото събрание на ООН беше потвърдена необходимостта от по-категорични действия срещу изменението на климата. На 80-тата сесия на Общото събрание на ООН ЕС подчерта своите ангажименти и амбиция в областта на климата в рамките на насоченото към лидерите събитие на високо равнище относно действия в областта на климата и сподели визията си относно внедряването на енергия от възобновяеми източници на глобалната среща на върха относно възобновяемите енергийни източници.

ЕС продължава да бъде водещ участник в рамките на **Г7 и Г20**, като се стреми да постигне напредък по действията в областта на климата. Въпреки геополитическите сътресения през последната година беше постигнат напредък в тези форуми. Г7 призова за бързо и значително намаляване на емисиите от страна на големите икономики, включително чрез постепенно преустановяване през първата половина на 2030 г. на производството на енергия от въглища без улавяне и съхранение на въглерод, докато Г20 подкрепи „**програма с повишено ниво на амбиция**“, за да се запази възможността за ограничаване на затоплянето до 1,5 °C. ЕС насърчи и двата форума да постигнат съгласие по конкретни стъпки за осъществяване на Парижкото споразумение и глобалния преглед.

ЕС продължава да участва активно в **Клуба по климата** — форум на високо равнище за декарбонизация на промишлеността. Дейностите на клуба са насочени най-вече към декарбонизацията на производството на стомана и цимент. През 2024 г. клубът стартира Глобална платформа за намиране на съответствия, която е замислена да ускори декарбонизацията на отраслите с големи емисии в бързо развиващите се и развиващите се икономики чрез осигуряване на връзка към технически и финансови решения.

ЕС работи и с **ОИСР** за постигане на напредък по действията в областта на климата в държавите членки и държавите кандидатки. Той взе участие в свързаната с изменението на климата работа на множество органи, като например Комитета за политиката по околната среда и работните групи относно изменението на климата и относно финансирането и инвестициите за цели в областта на околната среда. Освен това той участва в приобщаващия форум за подходи за намаляване на въглерода и в Платформата на пазарите на въглеродни емисии, стартирани в рамките на ОИСР като форуми за свободно обсъждане на политики за смекчаване на изменението на климата, политики за ценообразуването на въглеродните емисии и политики за пазарите на въглеродни емисии.

Като част от срещата на министрите в областта на чистата енергия Комисията започна кампания за насърчаване на устойчив начин на живот и на справедливостта с цел намаляване на емисиите, която включва декларация на високо равнище, подкрепена от няколко държави, като Китай, Индия и Бразилия.

ЕС продължава да инвестира в инициативи за справяне с ефектите от изменението на климата и от влошаването на състоянието на околната среда, в които акцентът се поставя върху заплахите за мира, стабилността, сигурността и рисковете, подронващи европейската отбрана. През 2025 г. ЕС публикува доклад за напредъка относно изпълнението на Съвместното съобщение относно климата и сигурността. В доклада се подчертава как въздействието, което влошаването на състоянието на околната среда и изменението на климата оказват върху мира, сигурността и отбраната, наред с други неща, вече заема видно място в обмена с държави извън ЕС, регионални организации и организации като НАТО — и как тази нова насоченост води до осезаеми инициативи.

8.2 Двустранна ангажираност

Двустранната ангажираност създава възможности за обмен с трети държави във връзка с начините, по който заедно постигаме целите на Парижкото споразумение, за споделяне на знания и опит относно смекчаването на изменението на климата и адаптирането към него, за предоставяне на техническа информация, извлечена от обширния опит на ЕС с политиката в областта на климата, включително ценообразуването на въглеродните емисии. Опасенията, свързани с климата и сигурността, също така представляват част от двустранната ангажираност на ЕС и редовните му контакти с регионални партньори и партньори от гражданското общество.

През 2024 г. и 2025 г. двустранната ангажираност с държави извън ЕС беше насочена към осигуряването на амбициозен **нов национално определен принос (НОП) до COP30**, която беше проведена през ноември 2025 г. Организирани бяха няколко събития в Латинска Америка, Азия и Африка за обмен със заинтересовани страни и правителствата на държавите относно моделирането и амбицията във връзка с НОП.

Ценообразуването на въглеродните емисии е крайъгълен камък на политиката на ЕС в областта на климата и е залегнало в основата на неговата дипломация по въпросите на климата. Като се основава на своя опит, ЕС работи с партньори за подобряване на политиките за ценообразуване на въглеродните емисии, като например системи за търговия с емисии или данъци върху въглеродните емисии.

След финализирането на **правилника за пазарите на въглеродни емисии** в рамките на COP29 ЕС също така има за цел да работи в тясно

сътрудничество с държавите партньори за оползотворяване на преимуществата от международните пазари на въглеродни емисии с висока степен на почтеност.

ЕС инициира сътрудничество с държави като **Бразилия**, която прие своето законодателство относно пазара на въглеродни емисии през декември 2024 г., Индия, държави, членуващи в Асоциация на народите от Югоизточна Азия, и др. С него се допълва съществуващият диалог с държави, като Китай и Канада, в които вече са установени схеми за ценообразуване на въглеродните емисии.

Освен това ЕС работи с **държави — кандидатки за присъединяване към ЕС**, за да гарантира, че те бързо привеждат своето законодателство в областта на климата в съответствие със законодателството на ЕС. Обръща се особено голямо внимание на постигането на напредък по ценообразуването на въглеродните емисии и привеждането в съответствие с правилата на система на ЕС за търговия с емисии. Процесът на разширяване се движи по-бързо, отколкото в който и да било момент през последните 15 години. През септември 2025 г. ЕС официално започна преговори за присъединяване с Албания по отношение на екологосъобразната политика и политиката за устойчива свързаност, включително околната среда и климата. През отчетния период ЕС също така извърши скрининг на законодателството на Молдова и Украйна, за да провери доколко те са готови да следват законите на ЕС в областта на климата.

Напредък беше постигнат и в изпълнението на **съществуващите Зелени съюзи** (Япония, Норвегия и Канада) и **Зелени партньорства** (Мароко и Южна Корея) със засилен диалог и сътрудничество в области от значение за екологичния преход. През януари 2024 г. в Южна Корея беше даден ход на четиригодишна програма за зелено партньорство между ЕС и Корея. Целта на програмата е да се засили зелената дипломация на ЕС и да се насърчи двустранното сътрудничество, като същевременно се подкрепя изпълнението на зеленото партньорство. Подобна програма — механизмът за зелен съюз — се осъществява и в Япония от юли 2024 г. насам.

В контекста на диалога на високо равнище между ЕС и Китай относно околната среда и климата ЕС осъществи обмен с **Китай** във връзка с различни политики, за да ускори екологичният преход, включително относно системата на Китай за търговия с емисии (вдъхновена от системата на ЕС), относно моделирането на емисиите и въздействието от изменението на климата, измерването и контрола на емисиите на метан и насърчаването на финансирането за издръжливост. Чрез своята дипломация по въпросите на климата от най-горните политически нива до техническите нива ЕС насърчи Китай да даде своя дял за подпомагането на действията в областта на климата в световен план. След срещата на върха между ЕС и Китай през юли 2025 г. беше публикувана съвместна декларация относно климата.

ЕС задълбочи отношенията си с **Индия** чрез посещение на колегията през пролетта на 2025 г. В резултат на това през септември 2025 г. беше публикувана нова **стратегическа програма между ЕС и Индия,** насочена към екологичния преход, чистите технологии и издръжливостта спрямо изменението на климата, наред с други неща. Освен това се задълбочава техническото сътрудничество относно ценообразуването на въглеродните емисии и моделирането на климата.

През септември 2025 г. се проведе първият диалог **на равнище министри** относно климата и околната среда между ЕС и Асоциацията на народите от Югоизточна Азия. По време на диалога бяха потвърдени съвместният ангажимент във връзка с многостранната програма за климата и категоричният политически ангажимент за сътрудничество за амбициозни действия в областта на климата.

В Индонезия набира скорост механизъм за сътрудничество в областта на финансирането — **партньорствата за справедлив енергиен преход**. Партньорството е под формата на споразумение, по което са предвидени 20 милиарда щатски долара за декарбонизация на работещата на въглища икономика на Индонезия. Към настоящия момент вече са одобрени заеми и безвъзмездни средства на стойност около 1,2 милиарда евро, включително подкрепа за плаваща фотоволтаична инсталация с мощност 60 MW в Западна Ява.

ЕС е сключил аналогични партньорства със Сенегал, Южна Африка и Виетнам. В рамките на своето партньорство, по което са предвидени 15 милиарда евро, Виетнам също бележи напредък по действията в областта на климата, като големи проекти за енергия от възобновяеми източници вече са близо до етапа на одобряване.

Съгласно **стратегията на ЕС за Global Gateway** климатът и енергетиката са ключови приоритети в Африка. Подходът на ЕС вече води до конкретни резултати. През март 2025 г. ЕС даде ход на инвестиционен пакет на стойност 4,4 милиарда евро за подпомагане на проекти за чиста енергия в Южна Африка. Освен това ЕС започна преговори за нов тип споразумение в областта на търговията и климата с Южна Африка **— партньорството за чиста търговия и инвестиции**. Тези инициативи ще помогнат на дружествата от ЕС да диверсифицират екологосъобразните си вериги на доставки, ще укрепят конкурентоспособността на ЕС и ще подпомогнат Южна Африка да намали своите емисии.

През септември 2025 г. **втората среща на върха за климата в Африка** послужи като витрина за ангажимента на ЕС да работи с африкански партньори за преследване на целите на Парижкото споразумение и за подкрепата, която ЕС оказва на Африка във връзка с екологичния преход и издръжливостта спрямо изменението на климата. Освен това с нея беше

проправен пътят за среща на върха между ЕС и Африканския съюз, която ще се проведе през ноември 2025 г. в Ангола.

Дневният ред и резултатите от всички двустранни срещи на върха между ЕС и трети държави, например срещите на върха ЕС—Канада, ЕС—Япония и ЕС—Централна Азия през 2025 г., включваха призиви за по-задълбочено сътрудничество с цел увеличаване на действията в областта на климата.

Програмата на ЕС за диалози за климата е ключов инструмент за насочване на диалога за политиката и сътрудничеството по политиката в областта на климата между ЕС и представители на правителствата, стопанските и академичните среди, както и социални и икономически организации в държави извън ЕС, като крайната цел е да се изпълнят ангажиментите съгласно Парижкото споразумение. През януари 2025 г. започна нов етап, за който са предвидени 30 милиона евро, като той ще продължи до средата на 2029 г. и ще бъде насочен към подпомагане на диалога за политиката в областта на климата в 26 приоритетни държави.

8.3 Финансиране на борбата с изменението на климата и международно сътрудничество

Важно значение за подпомагането на развиващите се държави при изпълнението на Парижкото споразумение има международното публично финансиране на борбата с изменението на климата, както и финансирането на борбата с изменението на климата от частни източници.

Като цяло, Европейският съюз, неговите държави членки и финансови институции са водещият източник на помощ за развитие и най-големият източник на финансиране на борбата с изменението на климата в света, като осигуряват около една трета от световното публично финансиране на борбата с изменението на климата. През 2024 г. ЕС и неговите държави членки допринесоха с 31,7 милиарда евро за финансиране на борбата с изменението на климата от публични източници и мобилизираха допълнително частно финансиране в размер на 11,0 милиарда евро в подкрепа на развиващите се страни за намаляване на техните емисии на парникови газове и адаптиране към последиците от изменението на климата (с разпределение 50/50 между смекчаването на последиците от изменението на климата и адаптирането към него). Две трети от финансовата подкрепа, която ЕС осигури директно на други държави, е със специални, по-благоприятни условия, като почти една четвърт е насочена към подпомагане на най-слаборазвитите държави.

През 2024 г. Комисията пое ангажимент да предостави финансиране на борбата с изменението на климата в размер на 4,6 милиарда евро. 27 % от тази сума бяха предвидени за адаптиране към изменението на климата, 46 % — за смекчаване на изменението на климата, а 27 % — за междусекторни

действия, насочени едновременно към приоритетите за смекчаване и адаптиране (вж. таблица 4).

Таблица 4: Поети задължения за финансиране на борбата с изменението на климата (2024 г.)

	Сбор от поетите задължения (милиони евро)	Процент от общите поети задължения
Адаптиране	1 221	27 %
Хоризонтални	1 252	27 %
Смекчаване	2 087	46 %
Общо	4 560	**100 %**

Комисията продължава да подкрепя държавите партньори чрез своите финансови инструменти. Например най-малко 30 % от средствата по линия на Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество (ИССРМС) — Глобална Европа, са предназначени за действия в областта на климата. Това включва действия в намиращи се в нестабилни ситуации и засегнати от конфликти държави като признание за сложните взаимозависимости между изменението на климата, влошаването на състоянието на околната среда, нестабилността и конфликтите.

Global Gateway е стратегия с предвидени 300 милиарда евро за насърчаване на интелигентна, чиста и сигурна инфраструктура в държавите партньори, която е насочена към цифровите технологии, климата, енергетиката и транспорта. Освен това по нейна линия се инвестира в хората, образованието, научните изследвания и здравето. Един конкретен пример е EUROCLIMA — част от стратегията за Global Gateway, с която се изграждат партньорства между ЕС и Латинска Америка и Карибския регион, за да се даде тласък на екологичния и справедливия преход.

В Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП III) също са заложени целеви разходи за борба с изменението на климата в размер на 18 %, които до 2027 г. ще нараснат до 20 %. Това е безпрецедентна инвестиция на 4 милиарда евро за намаляване на емисиите и за подпомагане на държавите кандидатки в изграждането на устойчивост по отношение на въздействието на изменението на климата.

С цел разсейване на опасенията на развиващите се малки островни държави и най-слаборазвитите държави относно финансирането на борбата с изменението на климата Европейската комисия, заедно с Обединеното кралство, Франция, Ирландия и Испания, проведе диалог на равнище министри по време на четвъртата конференция за финансиране на развитието в Севиля

(30 юни—4 юли 2025 г.). Министри, висши служители и ключови партньори положиха основите на дългосрочно партньорство за подобряване както на обема, така и на достъпността на финансирането на борбата с изменението на климата за тези уязвими държави.

ЕС и неговите държави членки също така продължават да работят активно за осигуряването на подкрепа за загуби и щети, като поеха ангажимент да осигурят над 400 милиона щатски долара на **Фонда за реагиране при загуби и щети**, като над 25 милиона щатски долара ще бъдат предоставени от Европейската комисия. В качеството си на член на съвета, ЕС също така участва активно в привеждането в действие на Фонда.

Освен това се полагат усилия за насърчаване на участието на частния сектор в действията в областта на климата чрез Европейския фонд за устойчиво развитие плюс (ЕФУР+). ЕФУР+ предоставя всеобхватен набор от инструменти, включително гаранции, безвъзмездни средства и техническа помощ, за привличане на инвестиции от частния сектор за устойчиво развитие в държавите партньори. Наред с другото, Фондът допринася за смекчаването на изменението на климата, адаптирането към него и опазването и управлението на околната среда. ЕФУР+ осигурява разнообразни инструменти за поделяне на риска в размер до 40 милиарда евро, като разполага с потенциал за мобилизиране на инвестиции в размер на над половин трилион евро през периода 2021—2027 г., предимно от частния сектор.

Комисията продължава да сътрудничи във връзка с устойчивото въздухоплаване чрез специална подкрепа за проучвания на осъществимостта и стопанското реализиране на устойчиви авиационни горива в няколко африкански държави и в Индия. Освен това Комисията продължава да подкрепя много държави в Африка и Латинска Америка във връзка с постигането на напредък по чиста градска мобилност, включително насърчаване на чисти и ефикасни транспортни технологии (железопътен транспорт и автобуси). ЕС също така подкрепя изграждането на капацитет за корабоплаване съгласно Рамката за нулеви нетни емисии на Международната морска организация, както и установяването на екологосъобразни морски коридори и проучването на възможности за производство и използване на възобновяеми енергийни източници и нисковъглеродни горива в сектора.